

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

2007
MAN BOOKER
ULUSLARARASI
ÖDÜLÜ
KAZANANI

CHINUA ACHEBE

HALK ADAMI

ÇEVİREN: NAZAN ARIBAŞ ERBİL

Chinua Achebe, Nijeryalı şair, romancı, akademisyen ve eleştirmen. 16 Kasım 1930'da doğan, tam ismi Albert Chinualumogu Achebe olan yazarın ilk romanı *Parçalanma*, modern Afrika edebiyatının en çok okunan eseri olarak kabul edilir. Güneydoğu Nijerya'da, Ogidi'nin Igbo kasabasında doğan Achebe başarılı bir öğrenciydi, kazandığı bursla tıp okuyacaktı ancak üniversitede fikrini değiştirdi ve İngiliz edebiyatı üzerine çalıştı. Öykü yazmaya da bu yıllarda başladı. 1953'te Londra Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Annesi ve babası düşünceleri itibarıyla geleneksel kültürle Hristiyan etkilerinin kesiştiği bir noktada duruyorlardı. Bu onda ve kardeşlerinde büyük bir etki bıraktı. İsmi Chinualumogu'nun anlamı "Tanrı benim adıma savaşsın" demektir ve ilahi koruma ve dayanıklılık için kullanılan bir duadır. 50'li yılların sonlarına doğru yayımlanan ilk romanıyla dünya çapında ünlendi. Kendisi de bir Igbo şefi olan Achebe romanlarında, Igbo yaşam tarzını, Hristiyanlık etkilerini, sömürge dönemi ve sonrasında yaşanan Batı ile geleneksel Afrika değerlerinin çarpışmasını anlattı. Eserlerinde "sömürgecilerin dili" olarak tanımladığı İngilizceyi kullanışını, bütün Nijerya'da anlaşılacak istediğini söyleyerek savundu. Üslubunda Igbo sözlü edebiyatının etkileri yoğun görülen Achebe romanlarında dolaysız bir anlatım ile halk hikâyelerini, özdeyişleri harmanladı. BBC'de yayıncılık üzerine eğitim gören Achebe sonraki yıllarda kurumun Dış Haberler Yayın Direktörü de oldu. 1980'de Amerika'da bir konferansta, politika, dil ve edebiyatın özgürleştirici potansiyeli konusunda aynı fikirde olduğu siyah yazar James Baldwin'le tanıştı. Baldwin bu buluşmada, "400 yıl sonra da olsa tekrar karşılaşmamız çok önemliydi," dedi. 1990'da yaptığı bir kaza sonrasında Achebe'nin omurgası büyük zarar gördü. Belden aşağısı felç olan yazar hayatının kalanında tekerlekli sandalye kullanmak zorunda kaldı. 2007'de ise dünya edebiyatına katkılarından dolayı Man Booker Uluslararası Ödülü'ne layık görüldü. 2013'te hayatını kaybetti. Roman, öykü, deneme ve şiir türünde yirmiyi aşkın kitap yazan Achebe'nin başlıca eserleri şunlardır: *Parçalanma* (1958), *Artık Huzur Yok* (1960), *Tanrının Oku* (1964), *Halk Adamı* (1966), Booker Ödülü'ne aday olan *Anthills of the Savannah* (1987) ve *Home and Exile* (2000).

Halk Adamı

Chinua Achebe

Özgün Adı

A Man of the People

İthaki Yayınları - 1926

Yayın Yönetmeni *Alican Saygı Ortanca*

Sanat Yönetmeni *Hamdi Akçay*

İthaki Modern - 44

Dizi Editörü: *Yankı Enki & Emre Aygün*

Yayıma Hazırlayan: *Burcu Uluçay*

Düzeltili: *Gökay Sıra*

Kapak Tasarımı ve İllüstrasyonu: *Hamdi Akçay*

Grafik Uygulama: *B. Elif Balkın*

1. Baskı, Ağustos 2021, İstanbul

ISBN: 978-625-7442-17-6

Sertifika No: 46603

Türkçe Çeviri © Nazan Arıbaş Erbil, 2021

Chinua Achebe © 1966

Türkçe Telif Hakkı © İthaki, 2021

Bu eserin tüm hakları Wylie Agency aracılığıyla satın alınmıştır.

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguin Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. A.Ş.'nin tescilli markasıdır.

Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul

Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34

editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık

Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu-İstanbul

Tel: (0212) 613 30 06 denizmatbaamucellit@gmail.com

Sertifika No: 48625

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

CHINUA ACHEBE

HALK ADAMI

ÇEVİREN: NAZAN ARIBAŞ ERBİL

J.P. ve Chris'e

••

TEŞEKKÜRLER

Pidgin* diyalogların çevrilmesinde katkılarından dolayı Prof. Paul F. Bandia, Dr. Moussa Traore ve Dr. Mawuloe Koffi Kodah'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

* Birbirinden farklı diller konuşan grupların aralarında iletişim sağlamak için kullandıkları karma dil. -
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Not

Kitapta yer alan, İngilizcenin eksik ya da hatalı kullanıldığı karma dildeki (İgbo-İngilizce) diyaloglar, yazarın roman karakterlerini konumlandırma yönündeki tercihini aynen aktarmak üzere Türkçeye de bozuk bir dille çevrilmiştir.

Saygıdeğer Milletvekili Şef M. A. Nanga'nın ülkenin en ulaşılabilir politikacısı olduğunu kimse inkâr edemezdi. İster şehirdekilere isterseniz köyü Anata'da yaşayanlara sorun, herkes onun halk adamı olduğunu söylerdi. Bunu en başta itiraf etmem lazım, yoksa anlatacağım hikâyenin hiçbir anlamı olmayacak.

O öğle sonrası, o dönemde benim öğretmenlik yaptığım Anata Ortaokulu'nda personele ve öğrencilere konuşma yapacaktı. Fakat siyasetin hararetli süreçlerinde olağan olduğu üzere köylüler bir anda içeriye doluşmuş ve ortamı âdeta işgal etmişlerdi. Toplantı Salonu, kapasitesinin üç katı insanla doluydu. Çok sayıda köylü yere, kürsünün hemen dibine oturmuştu. İçeriye şöyle bir göz atınca en azından şimdilik dışarda kalmamızın daha iyi olacağına karar verdim.

İçerde, farklı noktalarda beş altı dans grubu vardı. Popüler olan Ego Kadın Grubu'nun dansçıları, pahalı Akra* kumaşından yapılmış yeni bir kıyafet giymişlerdi. Hayranlıkla "Gramofon" lakabı verdikleri solistlerinin güçlü sesi onca gürültüye rağmen tıpkı bir kuş berraklığıyla duyuluyordu. Şahsen kadınlarımızın dansına pek ilgi duymam ama Gramofon şarkı söylerken

* Akra, Gana'nın Ulusal Arşivi - <https://rantey.org>

dinlememek mümkün değildi. Şimdi de bir kartal heykelinin mükemmel oyulmuş, kusursuz güzelliğine benzettiği Micah'ın yakışıklılığını övüyor ve atasözündeki o uzak yerlere giden meşhur gezginin onun popülerliğini kışkırdığını ama yoluna düşmanlık beslememesi gerektiğini söylüyordu. Şarkıdaki Micah tabii ki Saygıdeğer Milletvekili Şef M. A. Nanga'ydı.

O sırada Avcılar Birliği üyelerinin baştan ayağa tören giysileri içinde gelmeleri herkesi heyecanlandırdı. Gramofon bile –en azından bir süreliğine– sustu. Bu insanlar kendilerinden birinin cenazesi veya çok özel, olağanüstü bir durum olmadıkça asla ortaya çıkmazlardı. Onları en son ne zaman gördüğümü bile hatırlamıyordum. Dolu tüfekleriyle oyuncak gibi oynuyorlardı. Arada bir içlerinden ikisi savaştı selamıyla karşılıklı duruyor ve tüfeklerinin namlularını soldan sağa, sonra da sağdan sola tokuşturuyorlardı. Anneler çocuklarını tutup sürüklercesine oradan uzaklaştırdılar. Bazen de bir avcı uzaktaki bir palmye dalına nişan alıyor ve yaprağını tam ortasından vurarak kırıyordu. Kalabalık onu alkışlıyordu. Fakat böylesi atışlar çok nadirdi. Avcıların çoğu kıymetli barutlarını Bakan'ı karşılamaya saklıyorlardı. Bu hükümet idareyi ele geçirdiğinden beri, dört yıldır, diğer her şey gibi barut fiyatı da katlanarak artmıştı.

O kargaşada bir köşede durmuş Bakan'ın gelmesini beklerken ağızda keskin, acı bir tat hissettim. Bu budala, cahil köylüler kendilerini âdeta sakatlarçasına dans ediyor, ülkeyi enflasyon yokuşundan aşağı yuvarlayanlardan birinin şerefine barutlarını boşaltmayı bekliyorlardı. Bir mucize olmasını diledim: gök gürlese, bu rezil şenliği sustursa; şu zavallı, bayağı insanlara birkaç gerçeği söyleyebilseydi. Ama bunun hiçbir faydası olmazdı elbette. Çünkü cahil oldukları kadar alaycılardı. Bu adamın görevini kullanarak kendisini zengin ettiğini söyleyecek olsanız, tıpkı babam gibi onlar da size akli başında bir adam talihin ağzına koyduğu lezzetli lokmayı hiç tükürür mü diye sorarlardı.

Bay Nanga'dan başından beri hoşlanmadığımı söyleyemem. Yaklaşık on altı yıl önce, Standart üçteyken* benim öğretmenimdi, ben de onun favori öğrencisi sayılırdım. Onun genç, popüler ve yakışıklı bir öğretmen olduğu zamanları, izci başı üniformasıyla ne kadar etkileyici göründüğünü hatırlıyorum. Okulun bir duvarında mükemmel bir üniforma giymiş, kusursuz derecede yakışıklı bir izci başının resmi asılıydı. Resim öğretmeni bu tabloyu yaparken Bay Nanga'yı mı düşünmüştü, bilmiyorum. Aslında yüzü pek benzemiyordu ama biz yine de ona Bay Nanga'nın resmi diyorduk. Bizim için ikisinin de yakışıklı ve etkileyici izci başı olmaları yeterliydi. Resimdeki adam kollarını göğsünde kavuşturmuş bir halde ayakta duruyordu, sağ ayağını kusursuzca kesilmiş bir ağaç kökünün üstüne düzgünce ve hafifçe koymuştu. Çerçevenin dört köşesi parlak kırmızı Japon gülü çiçekleriyle süslenmişti, altında ise akılda kalıcı bir cümle yazılıydı: *Benim krallığım sahip olduklarımız değil, yaptıklarımızdır.*

Bu, 1948'deydi.

Nanga bundan kısa bir süre sonra politikaya atılmış ve Parlamento'da bir koltuk kapmıştı. (Kaça mal olduğunu bilmiyorduk ama o günlerde bu kolaydı.) Birkaç yıl sonra gazetelerde onun hakkında çıkan yazıları okuyor hatta onunla gurur bile duyuyordum. O dönemde üniversiteye yeni başlamıştım. Halk Örgütü Partisi'nin (H.Ö.P.) öğrenci kolunda epey aktiftim. Fakat sonra, 1960 yılında partide utanç verici bir gelişme yaşandı ve beni büyük hayal kırıklığına uğrattı.

Bu süreçte Bay Nanga, hükümetteki H.Ö.P.'nin tanınmayan, kıdemsiz bir milletvekiliydi. Genel seçim yaklaşıyordu.

* Standart üç: Nijerya'da, sömürgecilğin yeni başladığı dönemde çocukların çoğu yerel eğitim sistemine tabi olurken ergenlik çağındakiler ve yetişkinler ALP'ye (Yetişkin Okur-yazarlık Programı) kaydedildiler. ALP'nin müfredatı, ilkökul ve ortaokul eğitimini hızlandırılmış biçimde altı yılda vermek ve öğrencileri Standart altıdan sonra nüfus ve yaşıyla öğrencilerin gösillerini karşılamak üzere hazırlanmıştı. 77

H.Ö.P. ülkede yükselişteydi, yine hükümette yer alacağından kimsenin kuşkusunu yoktu. Rakibi olan Yenilikçi Birlik Partisi (Y.B.P.) zayıftı, organize değildi.

Derken uluslararası kahve piyasasında ani bir düşüş yaşandı. Birdenbire (ya da bize öyle göründü) hükümet tehlikeli bir mali krize girdi. Kahve, ekonomimizin direği; kahve yetiştiricileri de H.Ö.P.'nin âdeta siperleriydi.

Dönemin maliye bakanı, kamu maliyesinde doktora yapmış birinci sınıf bir ekonomistti. Meseleyi çözmek için Bakanlar Kurulu'na komple bir plan sundu.

Başbakan plana hayır dedi. Bu kritik zamanda kahve yetiştiricilerine ödenecek fiyatı düşürerek seçimi kaybetme riskine girmeyecekti. Merkez Bankası'na on beş milyon pound basma talimatı verilmeliydi. Bakanlar Kurulu'nun üçte ikisi maliye bakanını desteklediler. Ertesi sabah Başbakan onları işten çıkardı ve o akşam halka seslendi. Kovulan bakanların yeni devleti yıkmak için yabancı sabotajcılarla işbirliği yapan komplocular ve vatan hainleri olduklarını söyledi.

Bu duyuruyu çok iyi hatırlıyorum. O zaman kimse gerçeği bilmiyordu elbette. Gazeteler ve radyo meseleyi Başbakan'ın hikâyesi üzerinden ele alıyordu. Çok öfkeliydik. Öğrenci Birliği'miz acilen toplandı, lider için güven oylaması yapıldı ve ahlaksızlar için tutuklama yasası çıkarılmasına yönelik çağrıda bulunuldu. Bütün ulus liderini destekliyordu. Ülkenin dört bir yanında protesto yürüyüşleri ve gösteriler yapıyordu.

Bu geniş çaplı protestonun yeni, tehlikeli ve şeytani bir söylemi ilk kez o zaman dikkatimi çekti.

H.Ö.P.'nin resmi yayın organı *Daily Chronicle* bir başmalkalede, Ahlaksız Çete -kovulan bakanlara bu isim verilmişti- mensuplarının tümünün üniversite mezunu, iyi eğitilmiş profesyonel adamlar olduğuna işaret edilmişti. Bu yazının bir kupürünü saklamıştım:

Şimdi ve her daim siyasi yapımızdan, ekonomideki uzmanlıkları ders kitaplarına dayanan, beyaz adamın üslubuna ve konuşma tarzına öykünen bu yozlaşmış muhbirlerin tümünü tıpkı bir dışının kokuşmuş bir dışi çekmesi gibi söküp atalım. Biz Afrikalı olmaktan gurur duyuyoruz. Bizim gerçek liderlerimiz Oxford, Cambridge veya Harvard diplomalarıyla kendilerinden geçmiş olanlar değil, halkımızın dilini konuşanlardır. Bir Afrika-lının ancak zengin ve antik kültürüne yabancılaşmasına ve kendisini halktan üstün görmesine yarayan lanetli ve pahalı üniversite eğitiminden uzak durulmalıdır...

Bu söylem hemen benimsendi. Diğer gazeteler, Ahlaksız Çete'nin "sözde eğitim" gördükleri Britanya'da dahi maliye bakanı olmak için ekonomist olmak veya sağlık bakanı olmak için doktor olmak gerekmediğini yazdılar. Asıl önemli olan, partiye sadık kalmaktı.

13

Başbakanın ezici bir oranla güvenoyu aldığı gün Parlamento'nun halk locasındaydım. O gün gerçek nihayet ortaya çıkmıştı fakat kimse dinlemiyordu. Kovulan maliye bakanının, ekibinin önünde salona girerkenki kederli yüzünü, hem milletvekilleri hem de halk tarafından haykırarak yuhalanışını hatırlıyorum. O hafta öfkeli güruhlarca arabası parçalanmış ve evi taşlanmıştı. Kovulan diğer bir bakan arabasından yaka paça çıkarılmış, acımasızca dövülmüş, yol boyunca elli metre sürüklenmiş, sonra elleri ayakları bağlı ve ağzı tıkalı bir halde yol kenarında bırakılmıştı. Bu oturum yapılırken hâlâ ortopedi hastanesinde yatıyordu.

Bu benim Parlamento'ya ilk ve son gelişimdi. Bay Nanga'yı da öğretmenim olduğu 1948 yılından sonraki ilk görüşümdü.

Başbakan üç saat boyunca konuştu, ağzından çıkan her söz alkışlandı. Kendisine Kaplan, Aslan, Eşsiz, Gökyüzü, Okyanus gibi övgü dolu isimler verildi. Ahlaksız Çete'nin "halkın halk

tarafından halk için yönetilmesini* sağlayan hükümeti yurt dışındaki düşmanların yardımıyla devirmeye yönelik kurdukları hain kumpasta suçüstü yakalandıklarını” söyledi.

O sırada Bay Nanga arka sıralardan, “Asılmayı hak ettiler!” diye bağırdı. Bu öyle yüksek sesli ve net bir müdahaleydi ki sonradan kendi ismiyle parlamento tutanağına geçmişti. Oturum boyunca kurbanlarına atılmaya hazır arka sıra köpeği sürüsünün tasmalarını çekerek onlara liderlik etti. Eğer birisi vakit ayırıp da Bay Nanga’nın müdahalelerini bir araya getirseydi ortaya bir saatlik sürekli bir havlama çıkardı. Başbakanın sözünü kesmek üzere ayağa fırladığında ve aç sırtlanların alaycı kahkahalarına katılmak üzere yerine oturduğunda yüzünden terler boşanıyordu.

Başbakan unutulup gitmekten kurtardığı nankörler tarafından sırtından bıçaklandığını söyleyince bazı milletvekilleri gözyaşlarına boğuldu.

“Annelerinin onları besleyen parmağını ısırdılar,” dedi Bay Nanga. Bu sözü de parlamento tutanağına girdi. Bir kopyası şu an önümde duruyor. Yine de o günün gergin atmosferini yazıya tümüyle aktarabilmek mümkün değil elbette.

O anki hislerimi şimdi tam olarak hatırlayamıyorum. Sanırım bu gösteriyi baştan sona biraz tuhaf bulmuştum. Şunu unutmamalısınız ki o sırada hikâyenin başka bir yönü olabileceğini düşünmek için kimsenin bir sebebi yoktu. Başbakan konuşmaya devam ediyordu. Derken şimdi iyi (ya da rezalet olarak) bilinen bir resmi beyanda bulundu:

“Bugünden itibaren zor kazandığımız özgürlüğümüzü hassasiyetle gözetip korumalıyız. Kaderimizi ve Afrika’nın kaderini bir daha asla üç kuruş için annelerini bile satmaktan çekinmeyecek Batı eğitilmiş, züppe entelektüellerden oluşan melez sınıfa emanet etmemeliyiz...”

* Burada geçen “halkın halk tarafından halk için yönetilmesi” tabiri, Abraham Lincoln’un 19 Kasım 1863’te Gettysburg, Pennsylvania yakınındaki bir savaş alanında yaptığı konuşma da dâhil olmak üzere - <https://rantey.org>

Bay Nanga en az iki kez daha idam cezası diye haykırdı ama bu sözleri kayda geçmedi çünkü onca gürültünün arasında sesi duyulmadı.

Eski Maliye Bakanı Dr. Makinde'nin konuşmak üzere ayağa kalkışını hatırlıyorum: uzun boylu, soğukkanlı, kederli ve mağrur. Söyleyeceklerini duyabilmek için kulak kesildim. Bütün salon, Başbakan da dahil, bağırarak onu susturmaya çalıştılar. Çok ilkel bir manzaraydı. Meclis Başkanı düzeni sağlamak için göstermelik olarak tokmağını vuruyordu ama aslında çıkan velveleden keyif aldığı görülebiliyordu. Halk locasındakiler bağırarak hakaretler savurdular: "Vatan Haini", "Korkak", "Annenizi Çatallama* Doktoru". Bu son hakaret, locada bana yakın oturan *Daily Chronicle*'in editöründen gelmişti. Nükteli sözünün locada yol açtığı kahkahadan cesaret almış olacak ki ertesi sabah bunu makalesinde de yazmış ve eski bakan için tam olarak bu ifadeyi kullanmıştı.

Dr. Makinde önceden hazırlandığı belli olan konuşmasını okumasına rağmen parlamento tutanağına hiçbir anlam ifade etmeyen, çarpıtılmış bir versiyonu geçirildi. Tutanakta on beş milyon pound basma planı hakkında tek bir kelime dahi yoktu. Bu muhtemelen beklenen bir şeydi fakat Dr. Makinde'nin ağzından hiç çıkmayacak sözleri koymalarının amacı neydi? Kısacası tutanağı yazanlar, eski bakanın dönüştüğü o kibirli haine uygun düşecek biçimde tümüyle farklı bir konuşmayı kayda geçirmişlerdi. Örneğin, "Avrupa'da herkesin övgüyle alkışladığı muhteşem bir ekonomist olduğunu" söylediğini yazmışlardı. Bunu okuyunca gözyaşlarına boğulmuştum ki ben öyle kolay kolay ağlamam.

Bu utanç verici hadiseyi böylesine detaylı anlatmamın amacı, boş bakanlık koltuklarını görünce büyük ödül için arsızca havlayan ve hırlayan Saygıdeğer Şef M. A. Nanga'ya can atmam için hiçbir sebep olmadığı gerçeğini ortaya koymaktır.

* Burada sözü edilen nükte, "çatallama" sözcüğünün İngilizcesinin "fork" olmasından ve telaffuzunun İngilizce-Belçika-Fransız kışkırtıcı birer telaffuzla karıştırılması kaynaklanmaktadır. ~77

Okulun sahibi ve müdürü, Jonathan Nwege adında, zayıf, sıırım gibi bir adamdı. Politikada belediye meclisi seviyesinde oldukça aktifti. Öte yandan H.Ö.P.'ye yaptığı hizmetler kamu kuruluşlarına verilen alışlagelmiş ödül ödeneği şeklinde mükâfatlandırılmadığı için sürekli yakınıyordu. Fakat bu resepsiyon için yaptığı titiz hazırlıklardan anlaşılıyordu ki hoşnutsuz da olsa umudunu kaybetmiş değildi. Belki de şimdilik memurların ihaleyle sattıkları, devlete ait işe yaramayan tüm eşyaların (eski şilteler, sandalyeler, vantilatörler, daktilolar gibi ıskarta malların) tasfiyesini üstlenmek üzere oluşturulması düşünülen yeni kuruluştaki bir mevki elde etmeyi umuyordu. Dilerim atanırdı. Böylece okuldan arada bir gitmesi için bir vesile olurdu.

Bay Nwege öğrencilerin caddeden okulun kapısına kadar merasim kıtası halinde dizilmelerini istedi. Öğretmenler de takdim için öğrenci kuyruğunun bittiği yerde sıraya gireceklerdi. Sürekli "Kadehler Nasıl Kaldırılmalı" gibi yazılar okuyan Bay Nwege böyle şeylere çok meraklıydı. Personel toplantımızda öğrenci gibi sıraya dizilmemize hararetle karşı çıkmıştım. Diğer öğretmenleri de kıskırtacağımı düşünmüştüm. Ama bu okuldaki bütün öğretmenler aptaldı. Arkadaşım ve meslektaşım Andrew Kadibe beni desteklemesinin mümkün olmadığını, çünkü Bakan'la aynı köyden olduklarını söylemişti. Bana kalırsa bunun adı "ilkel sadakat"ti.

Bakan'ın uzun bir araba konvoyunun başındaki Cadillac'ı yanaşır yanaşmaz avcılar sağa sola koşturarak son atışlarını yaptıktan sonra tüfeklerini korkutucu bir serbestlikle etrafa fırlattılar. Dansçılar hoplayıp tepinerek kurak mevsim havasını toza buladılar. Bu hengâmede artık Gramofon'un sesi bile duyulmuyordu. Bakan, Şam kumaşından giysisi ve altın zincirli takılarıyla arabadan indi. Tezahürlara yanından hiç ayırmadığı, hayvan derisinden yapılmış yelpazesini sallayarak karşılık verdi. Denildiğine göre bu yelpaze, kötülerden gelebilecek bütün art niyetleri ve kem gözleri savırıyordu.

Bakan hâlâ yakışıklı ve genç görünümlüydü, buna hiç şüphe yoktu. Okulun sahibi sıranın başındaki kıdemli öğretmenden başlayarak ona öğretmenleri takdim ediyordu. Kıdemli öğretmeni inceleyecek vaktim olmamıştı ama burun deliklerinde her zamanki gibi enfiye tozu kaldığından emindim. Bakan herkese söyleyecek neşeli bir söz buluyordu. Şu haline bakınca gülümsemesinin samimi olmadığı asla aklınıza gelmezdi. Hatta bundan şüphelenmek bile zalimlik olurdu. Şimdi sıra bendeydi. Elimi ona doğru biraz kasılmış bir halde uzattım. Beni hatırlayabileceğine dair en ufak bir korkum yoktu, kendimi hatırlatmak gibi bir niyetim de yoktu.

Ellerimiz buluştu. Dosdoğru yüzüne baktım. Gülümsemesi yavaş yavaş kayboldu, düşünceli bir ifadeyle yüzünü buruşturdu. Geveze okul müdürünü susturmak için sabırsızca sol elini salladı. Adam, geldiğinden beri papağan gibi en az on beş kez tekrarladığı cümlesini yine söylüyordu: “Onur duyarım efendim, sizleri tanış...”

“Tamam,” dedi Bakan, birisine değil de kafasının içindeki bir tür hafıza mekanizmasına seslenir gibi. “Sen Odili’sin.”

“Evet, efendim.” Daha bu sözler ağızından çıkmadan Şam kumaşından yapılma bol giysisinin arasında beni âdeta boğarcasına kucakladı. “Mükemmel bir hafızanız var,” dedim. “En az on beş yıl oldu...” Bu arada beni kısmen serbest bırakmıştı, sol eli hâlâ omuzumdaydı. Yavaşça okulun sahibine doğru dönerek gururla açıkladı: “Ben onun öğretmeniydim. Sınıfı da...”

“Standart üçtü,” dedim.

“Doğru!” diye bağırdı. Uzun süredir kayıp olan oğlunu bulmuş olsa bu kadar heyecanlanamazdı.

“Bu okulun en önemli şahıslarından biridir,” dedi okulun sahibi. Bakan’ın heyecanı ona da bulaşmış, okulunda işe başladığımdan beri hakkımda ilk kez güzel bir söz söylemişti.

“Muhteşem Odili,” dedi Bakan, çocuksu bir tavırla. Hâlâ nefes nefeseydi. “Ben en zamandır inçilerdeyim”

Üniversiteye gittiğimi, son on sekiz aydır da öğretmenlik yaptığımı söyledim.

“Aferin!” dedi. “Onun üniversiteye gideceğini biliyordum. Sınıfımdaki diğer çocuklara hep derdim: Odili bir gün büyük adam olacak, sizler de ona efendim diyeceksiniz. Üniversiteyi bitirdikten sonra niye bana gelmedin? Çok kötü yaptın, bunu biliyorsun.”

“Şey,” dedim mutlulukla –bunu itiraf etmekten utanıyorum–, “bir bakanın ne kadar meşgul olduğunu biliyorum...”

“Meşgul mü? Saçma! Bilmiyor musun ki bakan hizmetkâr demektir. Meşgul olsun ya da olmasın efendisini görmek zordur.”

Etrafımızdaki herkes alkışlayıp güldü. Eliyle sırtıma vurdu ve resepsiyon bitince onun yanına gelmeyi ihmal etmememi söyledi.

“Gelmemezlik edersen emir erimi gönderip seni tutuklatırırım,” dedi.

Kalabalığın gözünde birden kahraman olmuşum. Sersemlemiştim. Etrafımdaki her şey birdenbire gerçek dışı bir hal almış, sesler muğlak bir sınırın gerisinde kalmıştı. Kendime kızgın olmam gerektiğini biliyordum ama değildim. Hatta politikaya, ona ait olmayan katı standartlar mı yüklüyorum diye düşüncelere dalmıştım. Kendime geldiğimde Bakan’ın başka bir öğretmene şunu söylediğini duydum: “Bu çok iyi. Bazen öğretmenlik mesleğini bıraktığıma pişman oluyorum. Artık bakan olmama rağmen Tanrı’ya yemin ederim ki öğretmenlik yaptığım günlerdeki kadar mutlu değilim.”

Hafızam oldum olası iyidir. O gün ise mükemmeldi. Nasıl oldu bilmiyorum ama Bakan’ın o gün söylediği her kelimeyi hatırlayabiliyorum. Hatta yaptığı konuşmanın tümünü olduğu gibi aktarabilirim.

“Beni yaratan Tanrı şahidim olsun ki,” diye tekrar etti, “pişmanlık duyuyorum. Öğretmenlik çok soylu bir meslek.”

Bunun üzerine hep birlikte –Saygıdeğer Bakan’ın kendisi hatta ben de– kahkahalarla güldük. Adamın özgüveni tek kelimayle inanılmazdı. Ülkenin her yanında öğretmenler böylesine kötü ve isyankâr bir ruh hali içindeyken böyle riskli bir espriyi –ya da ne yaptığını düşünüyorsa onu– ancak o yapabiliirdi. Kahkahalar dinince daha ciddi bir ifade takındı ve bize sır verircesine şunu söyledi: “Emin olabilirsiniz ki Bakanlar Kurulu’nda önceden öğretmenlik yapmış olanlarımız sizlere tam destek veriyor.”

“Bir öğretmen her zaman öğretmendir,” dedi kıdemli öğretmen, solmuş sandık dibi* giysisinin kollarını düzelterek.

“Duyun! Duyun!” dedim. Bunu kinayeli söylemek isterdim. Fakat adamın öyle bir karızası vardı ki anlayabilmek için insanın bizzat hissetmesi lazımdı. Batıl inançlı olsaydım “tatlı yüz” denilen çok güçlü bir büyü yaptırdığını düşünürdüm.

Bakan konuyu biraz değiştirerek, “Böyle mükemmel bir organizasyonu ancak öğretmenler düzenleyebilirdi,” dedi. Sonra maiyetindeki gazete muhabirine dönerek, “Muazzam bir kalabalık,” dedi.

Gazeteci hemen not defterini çıkartıp yazmaya başladı.

“Anata tarihinde eşi görülmemiş bir kalabalık,” dedi Bay Nwege.

Bakan, “James, duydun mu?” diye sordu gazeteciye.

“Hayır, efendim. Neyi?”

“Bu beyefendi Anata tarihinde eşi benzeri görülmemiş bir kalabalık olduğunu söylüyor,” dedim. Bu kez alaycı bir tonda söylemeyi başardım.

“Beyefendinin ismi ne?”

Bay Nwege adını söyledi, harf harf kodladı ve unvanını yazdırdı: “Anata Ortaokulu’nun müdürü ve sahibi.” Sonra Bakan’a

* Geleneksel Nijerya yaşamında giysiler bavullarda veya ahşap sandıklarda muhafaza edilirdi. En iyi giysiler, sıklıkla giyilip eskimemeleri için özenle katlanıp sandığın en dibine yerleştirilirdi. www.aydinlan.net

dönerek bu büyük kalabalığın kendisi sayesinde toplandığını söyleme gayretine girdi.

“Sizin ziyaretinizi –yani Bakan’ın demek istedim– haber vermek için köyün her köşesine bizzat gitmem gerekti,” dedi.

Ardından Toplantı Salonu’na girdik. Bakan ve maiyetindekiler kürsüdeki yerlerine götürüldüler. Kalabalık sağır edici bir gürültüyle Bakan’a hoşgeldin dedi. Bakan yelpazesini salonun dört bir yanına doğru salladı. Sonra Bay Nwege’ye dönerek, “Çok teşekkür ederim, sağ olun efendim,” dedi.

Bakan’ın maiyetinden, bizimle birlikte kürsünün arkasında duran, iri, sert görünümlü bir adam sesini yükselterek, “Görün işte ben ne konuş!” dedi. “Kaç bakan yaşı kendinden büyük diye Tom’lara, Dick’lere, Harry’lere efendim de? Ben sor size kaç bakan?”

Kürsüdeki herkes, Bakan’ın bu yönüyle istisnai bir insan olduğu görüşünde birleşti. Böyle yüksek mevkideki bir adam yaşa hâlâ hak ettiği saygıyı gösteriyordu. Öte yandan Bakan’ın yüzüne âdeta savrulan bu dalkavukça övgülerden dolayı onun adına utandığımı hissettim, bu da kuşkusuz ona karşı değişen –ya da değişmekte olan mı demeli?– tavrımın bir göstergesiydi.

“Bakan olayım ya da olmayayım,” dedi, “büyüğüm her zaman büyüğüm olmalıdır. Diğer bakanlar veya insanlar farklı davranabilirler ama benim desturum şudur: Doğru olanı yap ve şeytanı utandır.”

Adamın alçak gönüllülükten böylesine yoksun oluşu o an bende tuhaf bir hayranlık uyandırdı. Çünkü alçak gönüllülük, tersine çevrilmiş kibirden başka neydi ki? Hepimiz birinci sınıf insanlar olduğumuzu düşünürüz. Alçak gönüllülük bunu kendi ağzımızla söylemekten bizi alıkoyar ama muhtemelen başkalarından duymak istememize engel olmaz. Belki de romantik idealistler politikaya, aslında ona özgü olmayan hoşlukları ve zarif duyarlılıkları mağrurca getirmeye uğraşırken Nanga gibi adamları başarılı politikacılar yapan şey de bu tür bir ikiyüzlülüğe olan tahammülsizlikleridir.

Tam olarak bu kelimelerle olmasa da ben bunları düşünürken kürsünün dört bir yanına dalkavukça övgüler yağdı.

Bay Nwege fırsattan istifade edip sazi yine eline aldı. Bakan'ın mükemmel davranış biçiminin, eğitimin gerçekten eğitim olduğu zamanda aldığı sağlam eğitime dayandığını söyledi.

“Evet,” dedi Bakan, “hep diyorum, o zamanın Standart altısı bugünün Cambridge’inden daha ileri seviyedeydi.”

“Cambridge mi?” dedi Bay Nwege. O da Bakan gibi Standart altı düzeyinde eğitim almıştı. “Cambridge mi? Kurbağaya kim ceket verdi?” En az günümüzün lisans derecesine denk demek istiyorsunuz sanırım.”

“Özürlerimi sunarım,” dedi Bakan, benim bulunduğum yöne dönerek.

Ben de şakayı devam ettirerek, “Hiç önemli değil, efendim,” dedim. “Ben de kendimi Bay Nwege’nin beklediği seviyeye çıkarmak için bir yüksek lisans bursuna başvurdum.”

O sırada Bakan'ın maiyetinde bulunan güzel bir kız sandalyesinden dönerek bana baktı. Bir anlığına gözlerimiz buluştu, sonra hızla eski pozisyonuna döndü. Sanırım Bakan da bunu fark etti.

“Özel kalemim Oxford mezunu,” dedi. “O da benimle bu geziye gelecekti ama yapmasını istediğim bazı ofis işleri vardı. Konu açılmışken Odili, bence burada yeteneğini ziyan ediyorsun. Başkente gelip devlet hizmetinde stratejik bir göreve başlamanı istiyorum. Her şeyi dağlık yöre kabilelerine bırakmamalıyız. Benim sekreterim de oradan. Halkımız ‘milli pastadaki’ haklı payı için diretmeli.”

* Afrika öykülerinde sıkça görüldüğü üzere burada da insani özellikler hayvana yüklenerek ceketli bir kurbağadan bahsediliyor. Afrikalılar Batı eğitimine ilgi göstermeye başladıktan sonra ceket veya frak giymek entelektüel zümreyi tanımlar hale gelmiş ve prestij göstergesi kabul edilmiştir. Bay Nwege konumundan farklı biçimde davranışlarda bulunmuş olabilir. Bu bütünsel bakışla değerlendirilmelidir. —fn

Klişe bir tabir olan “milli pasta” sözünü bazılarımız ilk defa duydukları için alkışladılar.

Bir hayranı, “Kitabın sahibi!” diye bağırdı. Bu iki kelime ile beyaz adamın dilinin sahipliğini Saygıdeğer Bakan’a vermiş oldu. Bakan dönüp gözleri neşeyle parlayarak mikrofonuna eğildi.

O sırada arkadaşım Andrew Kadibe affedilmez bir patavat-sızlık yaparak Bakan’a öğretmenlik yıllarındaki lakabıyla seslendi: ‘M. A. Eksi İmkân.’ Bu bilhassa kötüydü çünkü Andrew ve Bakan aynı köydendiler.

Bunun üzerine Bakan’ın Andrew’a bakışı, bana dört yıl önce köpek sürüsüne liderlik eden diğer Nanga’yı hatırlattı.

“Üzgünüm, efendim,” dedi Andrew, acınacak bir halde.

“Ne için üzgünsün?” diye tersledi Bakan.

“Aptal çocuğa aldırış etmeyin, efendim,” dedi Bay Nwege, son derece üzgün bir halde. “Bu eskiden söylediğimiz bir şeydi.”

“Sanırım başlasak iyi olacak,” dedi Bakan. Kaşları hâlâ çatıktı.

Bay Nwege konuşmasına, seçkin konuğun takdime ihtiyacı olmadığını söyleyerek başlamasına rağmen yirmi dakikayı aşkın bir süre konuştu. Büyük bölümünde kendisini övdü ve Anata ile civar köylerde Parti için yaptıklarını anlattı.

Kalabalık, özellikle de Bakan’ın sürekli saatine baktığını gö-rerek gitgide huzursuzlanıyordu. Dinleyicilerden kürsüye doğru yüksek sesli homurdanmalar işitilmeye başladı. Ardından net duyulur bir şekilde Nwege’ye artık oturmasını ve dinlemeye geldikleri adamın konuşmasına izin vermesini söylediler. Nwege görebileceğiniz en duyarsız adam olarak tüm bu uyarıları duymazdan geldi. Sonunda köyün bıçkın gençlerinden biri kürsünün yaklaşık üç metre uzağından ayağa kalkarak bağırdı: “Yeter, yoksa seni aşağı itip üç penini alacağım.”

Bu işe yaramıştı. Salonda kopan kahkahalar iki kilometre öteden bile duyulmuş olmalıydı. Bay Nwege’nin son sözleri

gürültüye karışıp yitti. Kahkahalar, Bakan ayağa kalkana dek durmadı.

Söylentiye göre yıllar önce, Bay Nwege fakir, aç bir ilkokul öğretmeniyken, yani kendi ortaokulunu inşa edip zengin (ama görünüşe göre hâlâ aç) olmadan önce eski, külüstür bir bisikleti varmış. Köylüler çıkardığı sesler yüzünden ona *aniki-lija* diyorlarmış. Tabii frenleri de berbat haldeymiş. Bir gün tepenin bitimindeki dar bir köprüye inen dik bir yamaçtan aşağı bisikletiyle âdeta çağıldayarak akarken o dönemde alışılmadık bir durumla karşılaşarak karşı yamaçtan bir kamyon geldiğini görmüş. Köprüde kafa kafaya çarpışmak üzerelermiş. Bay Nwege yanından geçen yayalara can havliyle bağırmış: “Tanrı aşkına beni aşağı itin!” Belli ki kimse itmediği için ardından bir de rüşvet teklif etmiş: “Beni aşağı itin, üç penim sizin olsun!” O günden sonra “Beni aşağı itin, üç penimi alın” popüler bir Anata şakası olmuş.

Bakan’ın konuşması doğal ve etkiliydi. Yakınlarda bir seçim yok dedi kahkahalar arasında. Buraya oy dilenmeye gelmemiştii, bu bir aile buluşmasıydı, işte bu kadar basitti. Kendi akrabalarıyla İngilizce konuşmamayı tercih ederdi, çünkü sonuçta bu yabancı bir dildi. Ama tecrübelerinden öğrendiği kadarıyla yerel dilde yapılan konuşmalar basında çarpıtmalara ve yanlış aktarılmaya maruz kalıyordu. Ayrıca aramızda dilimizi bilmeyen yabancılar da vardı ve onları dışlamak istemiyordu. Dağlardan da ovalardan da gelseler onların hepsi bizim yüce ülkemizin vatandaşlarıydılar vs.

Yabancı derken sanırım Bakan’ın maiyetinde bulunan, sahil bölgesinden gelme, nüfuzlu bir partili olan Bayan Eleanor John’u kastediyordu. Kadın ağır bir makyaj yapmış, bolca parfüm sürmüştü. Artık genç olmasa da, gerektiğinde sahip olduklarını korumada hiç zorlanmayacakmış gibi görünüyordu. Bakan’ın solunda oturuyor, sigara içip kendini yelpazeliyordu. Onun yanında da sözünü ettiğim güzel genç kız oturuyordu.

İkisini konuşur hatta birbirlerine bakarken hiç görmedim. Böyle bir kızın bu kaba kalabalığın arasında ne işi var diye merak ettim. Sanki yol üstündeki bir manastırda durmuşlar da kızı diğer manastıra arabayla götürmeyi teklif etmişler gibiydi.

Bakan'ın konuşması bitince maiyeti ile birlikte okul müdürünün kulübesine davet edildiler. (Bay Nwege kare, beton tuğla evini "kulübe" olarak adlandırıyordu.) Dışarda dansçıların tümü yeniden hareketlenmişlerdi. Barutları biten avcılar ise kendilerine vaat edilmiş palmye şarabını uysalca bekliyorlardı. Bakan her dans grubunun müziğine birkaç vakur dans adımıyla eşlik etti ve iyi dansçıların terli yüzlerine bir pound yapıştırdı. Sadece tek bir gruba toplamda beş pound verdi.

Daha önce dikkatimizi Bakan'ın alçak gönüllülüğüne çeken adam bu kez de onun başka bir niteliğini duyuruyordu. Ona ilk defa dikkatle baktım ve bir gözünün takma -bizim deyimimizle deniz kabuğu gözü- olduğunu gördüm.

"Görün nasıl kum kum para saçar," dedi. "Halk kıskan hükmetin bakana verdiği parayı, ama hayır bilmezler, o hiç harcamaz, na böyle savur."

Okul müdürünün kulübesine gittiğimizde Bakan'a, "Bugün bir servet harcamış olmalısınız," dedim.

Elindeki soğuk birayla dolu bardağa bakıp gülümseyerek, "Sen buna harcama mı diyorsun?" dedi. "Daha hiçbir şey görmedin, kardeşim. Ben kendime ayırma hiç harçlık, na böyle savur. Biri gelip de sana 'Seni Bakan yapmak istiyorum' derse arkana bakmadan kaç. Sana na doğruyu söyle. Beni yaratan Tanrı'ya yemin ederim." Yeminini tasdiklemek için dilinin ucunu dışarı çıkardı. "Bakan göze hoş görün ama içinde çok fırtınalar kop. Tüm saygımla söylüyorum, inan bana."

"Büyük adam, büyük laflar," dedi tek gözlü adam.

Bunun üzerine neşeli ve muhalif bir söz söylemek, yakındaki dükkân ve barın sahibi olan Josiah'a düştü.

"Ben mesela," dedi, "içteki fırtınalara hiç aldırma. Bakan pa-

rasını benim elime verin, bütün sıkıntıları da üstüne koyun. Ben hiç umursama.”

Herkes güldü. Bayan John, “Değil öyle, arkadaş,” dedi. “Zengin insanın sıkıntılarını tecrübe et, na böyle konuşmazsın bir daha. Halkımın bir atasözü var. Derler ki, fakir adam zengin nasıl para kazan diye kendi gözüyle görse beni tekrar fakir yapın diye yalvarırmış.”

Söylentiye göre bu kadın, Bakan’ın çok yakın arkadaşıydı. Kadının sahiplenici tutumu ve yaklaşık beş yüz elli kilometre uzaktaki Pokoma’dan bunca yol katedip gelmesi de bunu destekler görünüyordu. Onu gazetelerden tanıyordum. Bakan’ın makamına bağlı resmi kurullardan biri olan Kütüphane Komisyonu’nun üyesiydi. Kadın konuşurken odada dolaşan fısıltılara göre muazzam mercan takısı yüzlerce pound ederindeydi. “Tüccar prenses” türüne mükemmel bir örnekti. Hayatta fakir başlamıştı, sanırım öksüzdü, okul eğitimi yoktu fakat epeyce bir güzellik ile çelik gibi bir iradenin sağladığı faydalarla seyyar satıcı olarak işe başlamış, sonra küçük çaplıdan büyük çaplı tüccarlığa terfi etmişti. Dediklerine göre artık, yüz binlerce pound değerindeki ithal ikinci el giysi ticaretinin tümüne hâkimdi.

Maiyetteki herkesi tanıır görünen gazeteciye usulca sokularak kulağına fısıldadım: “Şu genç bayan kim?”

Tehlike işareti verircesine ağzını kocaman açarak, “Aa,” dedi. “Sakın deme gideyim onun yanna. Ben buna karışma.”

Onun *yanna* gitmeyeceğimi, sadece kim diye sorduğumu söyledim.

“Bakan tanıştırma kimseyle onu. O yüzden bence na sevgilisi ya da kuzeni,” dedi. Ardından sır verircesine ekledi: “Ben ona gizlice bakam bakam yorul, ben sana yalan söyleme, bu yörenin kızları harika, yeminle!”

Bakan’ın maiyetini öğretmenlere tanıştıırken onu es geçtiği de gözümden kaçmamıştı.

Biliyorum saçmaydı, ama izci başı günlerindeki Bayan Nanga'ya ne olduğunu merak etmiştim. O dönemde yeni evliy-diler. Onu özellikle iyi hatırlıyordum çünkü beyaz renkli kadın kasklarından takan ilk kadınlardan biri oydu. Hiç bilmediğimiz için “kesk” dediğimiz bu kasklar o günlerde sofistike görünümün en önemli simgesi-ydi.

Bağımsızlığın ilanından sonra ülkedeki yaygın görüş şuydu: Ne bildiğin değil, kimi tanıdığın önemliydi. İnanın bana, bu asılsız bir kanı değildi ve benim gibi, Büyük Adamlara dalkavukluk etmeye tenezzül etmeyenler için büyük bir problemdi. Hatta şehirde ücretsiz konut, araba vs. imkânları sunan gösterişli bir memuriyet yerine, köyde bir özel okulda öğretmenliği tercih etmemin bir nedeni de kendime özerklik kazandırabilmektir. Dolayısıyla Bakan'a, Londra'da lisansüstü eğitim sertifikası almak için bursa başvurduğumu söylerken onun yardımını istemek aklımın ucundan bile geçmemişti. Bu hususu vurgulamakta fayda görüyorum. Nitekim hem lise hem de üniversite eğitimi için bursu hiçbir haminin desteği olmadan kendi hakkımla almıştım. Ayrıca lisansüstü eğitimi almak benim için o kadar da önemli değildi. Bana göre asıl önemli olan Avrupa'yı görme imkânıydı ki bu zaten başlı başına büyük bir eğitim olsa gerekti. Arkadaşım Andrew Kadibe önceki yıl bu eğitim için gitmişti ve çok keyif almıştı. Keyif derken beyaz kızları kastetmiyorum –artık onları buralarda da görüyoruz–, daha ufak tefek şeylerden bahsediyorum. Mesela şunu söylediğini hatırlıyorum: İngiltere'de kaldığı süre boyunca en keyif aldığı an, yirmi yedi

yıllık yaşamında ilk kez bir beyaz adamın –galiba taksi şoförüydü– bavulunu taşıyıp ona “Efendim” demesiymiş. O kadar heyecanlanmış ki adama on şilin bahşış vermiş. Buna çok gülmüştük. Öte yandan o anki ruh halini de gayet iyi anlamıştım.

Ama Avrupa’ya gitmeyi ne kadar çok istesem de bunun için ruhumu satacak, yardım dilenecek değildim. Hatırlatmak için hiçbir girişimde bulunmadığım halde resepsiyonun bitiminde yüksek lisans konusunu tekrar açan Bakan’ın kendisiydi. Hatta dikkatini bana yöneltmemesi için epeyce de çabalamıştım. Bana sunduğu teklifler ise hiçbir yönden itici değillerdi. Tatilimi başkentte, kendisinin yanında geçirmemi teklif etmişti. Ben oradayken Bakanlar Kurulu’ndaki meslektaşları olan yurt dışı eğitim bakanına bu konuda yapabileceği bir şey var mı diye soracaktı.

“Okul kapanır kapanmaz gelersen,” dedi, “içinde her şeyi – yatak odası, salonu, banyosu, tuvaleti– olan müstakil misafirhanemde kalabilirsin. Orada tek başına kalabilirsin, istediğini yapabilirsin. Hepsi senin.”

“Sen ona kulak asma,” dedi Bayan John bana. “Gör ben sen iyi çocuk. O na seni boz. Ben karışma bu yatak odası, banyo işine. Sen gör işte bu adamı, kötü ruhlu. O sana derse dur, sen kaç.”

Herkes güldü.

“Eleanor, sen herkesin önünde neden durduk yerde beni rezil et na sars itibarımı? Ben sana ne yap? Burada herkes bil ben iyi Hıristiyan. Değil mi, James?”

“Ah, doğru efendim,” dedi gazeteci, keyifle.

Tüm bu şakalaşmalar bir yana, Bakan davetinde ciddi ve kararlıydı. Bir an önce gelmemin önemli olduğunu, çünkü yaklaşık iki ay sonra Amerika’ya gitmeyi planladığını söyledi.

“Orada bana doktora unvanı verecekler,” dedi gururla. “Hukuk doktoru unvanı.”

“Bu harika,” dedim. “Tebrikler.”

“Teşekkür ederim, kardeşim.”

“O zaman Bakan’ın unvanı ‘Saygıdeğer Doktor Şef M. A. Nanga’ olacak,” dedi gazeteci, kelimeleri tek tek vurgulayarak. Aynı şey bir saniye arayla benim de aklımdan geçmişti.

Bunun üzerine hepimiz bu etkileyici unvanı ve onun gelecekteki sahibini alkışladık.

“Bu unvan uydu benim isme, değil mi?” dedi Bakan, çocuksu bir heyecanla.

Hepimiz onaylayarak mükemmel uyduğunu söyledik.

“Ama benim na ismini en çok sevdiğim ‘Saygıdeğer Milletvekili Şef Alhaji Doktor Mongo Sego’,” dedi Bakan özenerek.

“Onunki de iyi,” dedi biricik gazeteci, “ama sizinki kadar değil, efendim. Saygıdeğer Milletvekili Doktor Şef M. A. Nanga! Na vay canına! Bundan iyisi olamaz!”

“Şef Doktor Hanım nasıl?” diye atıldım muzipçe.

“Bu, kulağa güzel gelmez,” dedi Bakan. “E na, ilginç değil.”

“Nesi var?” dedi Bayan John. “Güzel gelmez na çünkü kadın için kullanılır. Ben hep de: bu ülkede kadın anca seçim zamanı kazan eşitlik.”

“Na değil öyle,” dedi gazeteci. “Sen görme o nasıl gel kulağa zımpara kâğıdı gibi: ‘Şef Dr. Hanım’. E na, hiç ilginç değil.”

Bakan gitmeden önce bana başkentteki adresini yazdırdı. Adresi not alırken Bay Nwege’nin nefret dolu bakışlarının beni âdeta delip geçtiğini hissettim. Bakan’a veda eder etmez hemen bana dönüp alaycı bir tonla hâlâ Bakan’a takdim edilmenin gereksiz olduğunu mu düşündüğümü sordu.

“Benim itiraz ettiğim şey, okul çocuğu gibi sıraya dizilmemizdi,” dedim biraz mahcup bir halde. Sonra ekledim: “Sonuçta benim takdim edilmeme gerek yoktu. Biz zaten birbirimizi tanıyoruz.”

“Şansına şükret ki ben kötü bir adam değilim,” dedi, benim söylediklerimi yok sayarak. “Yoksa ona söylerdim...”

“Neden hemen peşinden koşmuyorsun?” dedim. “Çok uzaklaşmış olamaz.” Böyle diyerek yavaş yavaş dalıncaya kadar yanından gittim.

Fakat o gün yaşananları sonradan düşündüğümde Bay Nwege'nin onca zahmetinin karşılığını alamadığını kabul etmek zorunda kaldım. Kendi problemlerini dile getirebilmesi için Bakan'ın ona bir saniye bile ayırdığını sanmıyordum. Üstelik "Beni aşağı itin!" şakasına öyle kahkahalar atarak gülmesini de acımasızca bulmuştum. Hiç olmazsa görünürde ifadesiz bir yüz takınabilirdi. Belliydi ki büyük adam kendi konuşmalarını yapmak için vaktinden çalanları kolay kolay affetmiyordu. Günün geri kalanında Bay Nwege'yi açıkça yok saymıştı. Zavallı adam! Hurdaya çıkmış devlet mallarının tasfiyesini üstlenecek yeni kuruluştaki şansını da muhtemelen kaybetmişti. Hiç şüphe yok ki okulundaki çok daha eskimiş malları bunlarla değiştirmeyi umuyordu. Sonuç olarak öfkesini bana yöneltmesi ne kadar saçma olsa da öfkelenmekte haklı olduğu kesindi.

Öğretmenleri o öğlen onu hüsrana uğratmışlardı. Benden duyduğu rahatsızlığın yanı sıra bir de "M. A. Eksi İmkân" olayı olmuştu ki nedense Bakan buna Bay Nwege'nin uzun konuşmasından daha fazla sinirlenmişti. Diğerinde en azından öfkelerini kahkahayla zapt etmişti. Bay Nwege'nin yaşadığı sıkıntılar yetmiyormuş gibi altmışlı yaşlardaki kıdemli öğretmeni iki koltuk altına da birer şişe bira sıkıştırarak kulübeden çıktı. Bay Nwege dışında herkes bunu komik buldu. Sonuçta imkânsız denilebilecek fiyattaki bu biraları personeli evine götürsün diye almamıştı. Konusu açılmışken, kıdemli öğretmen gerektiğinde şaklabanı oynayarak her şeyden yakayı sıyrabilen neşeli, serseri bir ihtiyardı. Yolun karşısındaki Josiah'ın barının sadık bir müdavimiydi. Keskin bir mizah anlayışı vardı. Örneğin bir defasında, onca genç insanın sırf baroya çağırılmak için İngiltere'ye neden gittiğini anlayamadığını, kendisinin hepsini Josiah'ın barına çağırabileceğini söylemişti.

* İngilizcede "bar" kelimesi, hem "bar" hem de "baro" anlamına geldiği için burada kelime oyunu yapılmıştır. PDFKitap Arsivi - <https://rantey.org>

O günün akşamında gaz lambamı yakarken birisi kapımı çaldı.

“Güzelsen gel,” dedim.

“Odili içerde mi?” diye sordu doğallıktan uzak, tiz bir ses.

“İçeri gir, şapşal,” dedim.

Bu, Andrew’la benim birbirimize yapmaktan hiç usanmadığımız aptalca bir şakaydı. Maksat, kız sesi çıkararak diğerini heyecanlandırmaktı.

“Nasıl gitti?” diye sordum.

“Of, bu insan evladı yorgun.”

“Kız hakkında bir şey öğrendin mi?”

“Kız, kız, kız... Hiç düşmüyor ağzından! Ne oldu? İnsan na senle ciddi bir şey konuşamaz. Hiç görme ben.”

“Pekâlâ, beyefendi,” dedim, lambanın gaz haznesine hava pompalayarak. “Bu odada bir daha o kızdan ilk bahsedenin dili kopsun. Havalar nasıl?”

Güldü.

O sırada on beş yaşındaki serseri uşağım Peter içeri gelip akşam yemeği için ne pişirmesini istediğimi sordu.

“Saat üçteki haberleri duymadın mı?” dedim, çok ciddi bir ifade takınarak.

“Neymiş, efendim?”

“Hükümet yeni yasa geç, der ki artık günde na sadece iki kez yemek yenecek. Bir sabah, bir de öğlen, o kadar.”

Güldü. “Bunun pek olabilirliği yok,” dedi.

Peter uzun cümleler kurmayı seviyordu. Standart altı diploması vardı. İki üç yıl önce olsa bu diplomayla bir ofiste odacı hatta bir ilkokulda öğretmen bile olabilirdi. Ama artık bu vasıf hiçbir iş için yeterli değildi. Yeme, içme ve barınmasına elbette para vermeden ayda bir pound’a bana kâhyalık yaptığı için şanslıydı. Boş vaktinin çoğunu okuyarak geçirirdi. Gerçi okuduğu kitaplar epey şaibeliydi. Bir defasında onu Hindistan’dan aldığı tuhaf bir kitapla bulurken görmüştüm. Sanırım kitabın adı

Doğru Seksin Çözümü Nedir? idi ve New Delhi'den buraya posta bedelinin haricinde ona en az on şiline mal olmuştu. Ben de onu adamakıllı azarlamıştım.

Ne yiyeceğimi bilemedim. Sonunda bana biraz yam kızartmasını söyledim.

“Gece gece yam kızartması mı?” diye bağırdı Andrew. “Gecenin bir yarısı kapımı çalarsan yataktan kalkmayacağım.”

Bu, yarım düzine közde mısır yedikten sonra şiddetli bir karın ağrısına tutulduğum geceye dair pek de nazik olmayan bir hatırlatmaydı. Öyle korkmuştum ki gidip Andrew'ı uyandırmış ve külüstür arabasıyla beni hastaneye götürmesini istemiştım.

“O halde ne yememi önerirsin?” diye sordum.

“Ben senin karın mıyım? Koca bekleyen onca kız var, görmüyor musun?”

“Endişelenme. Artık göz koyduğum biri var.”

“Öyle mi? Anlat bakalım. Kim bu kız? Şiire ne dersin?”

“Olur,” dedim ve bir arkadaşımızın düğün davetiyesi için yazmış olduğu bir şiiri ezberimizden okuduk:

“Artık vakti geldi, duyuralım ortalığa

Çoktan hazırız biz

Tatlı evlilik bağının gümüş telleriyle birbirimizi sarmaya”

Andrew kahkahamıza katılan Peter'a öfkelenmiş gibi yaparak, “Şu veledede bakın!” dedi. “Büyüklerinle birlikte gülmeye nasıl cesaret edersin?”

“Üzgünüm, efendim,” dedi Peter, komik bir şekilde kaşlarını çatarak.

“Sence ne yemeliyim, Peter?” diye sordum.

“Efendi ne isterse. Mesela Jollof pilavı*, efendim.”

Tahmin etmiştim. Ne zaman bu konuda fikri sorulsa her defasında en sevdiği yemek olan Jollof pilavını öneriyordu.

* Kökeni Senegal olarak bilinen, Benachin diye de adlandırılan, Batı Afrika'da yaygın biçimde tüketilen Jollof pilavı pirinç, domates, soğan, kırmızı biber ve çeşitli baharatlarla yapılır. PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“Tamam,” dedim. “Ama bir bardak pirinç kullan, bir buçuk ya da bir çeyrek değil.”

“Olur, efendim,” diyerek sevinçle gitti. Biliyordum ki en az iki bardaklık pişirecekti.

“Kim o kız?” dedim.

“Kim?”

“Bakan’ın yanındaki kız.”

“Kız arkadaşı.”

“Anladım.”

“Aslında daha fazlası. Yerel yasa ve göreneklere uygun olarak onunla evlenmeyi planlıyor. Anlaşılan karısı şimdiki pozisyonu için çok ‘köylü’ kaldığından, partilerinde ev sahibeliğini oynayacak yeni bir ‘salon kadını’ istiyor.”

“Çok kötü. Bunları sana kim söyledi?”

“Birisi.”

“Çok kötü. Kız hakkında hiçbir şey bilmesem de yaşlı bir adamın metresi olmaktansa birinin ilk eşi olmayı hak ettiğini düşünüyorum. Neyse, beni ilgilendirmez.”

“Onu Kadın Öğretmen Okulu’na göndermiş,” dedi Andrew. “Yani en az birkaç yıldır bunu planlıyor. Kıza acıyorum. Bu adamın hiç vicdanı yok.”

Bir şey demedim.

“Düşünsene, böyle güzel bir kız, böyle kuş beyinli bir ahmak için kendini heba ediyor. Ama Bakan’ın gururunu zedelemekten çok keyif aldım! Nasıl hiddetli baktığını gördün mü?”

“Evet,” dedim, “onu fena bozdun.” Aslında Andrew’ın resepsiyona bariz bir niyetle kuş beyinli köylüsünün itibarını sarsmaya gittiğine kendisini –ve beni– çaresizce inandırmaya çalışmasını eğlenerek seyrediyordum. Personel toplantısında Bay Nwege’nin aptal planına itiraz ettiğimde beni desteklemeyi reddettiğini o telasla anıttım. www.halkadamı.org

“Düşünsene, böyle kültürsüz bir adam yurt dışına gidip kendisini kültür bakanı olarak tanıtıyor. Ne kadar gülünç. Dünya bize bu yüzden gülüyor,” dedi.

“Doğru,” dedim, “ama dış dünya o kadar da önemli değil, öyle değil mi? Nasılsa Şef Nanga gibi insanlar dış dünyayı zerre kadar umursamıyorlar. Onun işi iç dünyayla, seçim bölgesini elinde nasıl tutacağını derdinde. Ve kabul etmelisin ki bu konuda çok başarılı. Sonuçta bugün bize dediği gibi, Churchill de diploma alma sınavını hiç geçememiş.”

“Bakıyorum, ücretsiz kalma teklifi etkisini şimdiden göstermeye başlamış.”

Kahkahalarla gülmeye başladım. Andrew da bana katıldı. Kolayca anlaşılacağı üzere, beni Bay Nwege’nin hiç bilmediği yönlerimle tanıyordu. Bakan’ın kalma teklifini kabul etme şaka yollu takılmak ayrı bir şeydi ama hiç kimsenin Odili Samalu’nun haksız yere burs almaya tenezzül edebileceğini düşünmesini istemezdim. Uşağım Peter’in tabiriyle “bunun pek olabilirliği yoktu.”

Andrew benim uzun süredir başkente gitmeyi planladığımı biliyordu elbette. Hatta Elsie’yi de biliyordu.

Ah, Elsie! Onun hakkında yazmaya nereden başlamalı? Bu tür hikâyeleri yazmanın zor yanı, yazarın olaylar yaşanırken sahip olmadığı her türlü tecrübeyle şu an donatılmış olmasıdır. Örneğin Elsie gibi bir karakteri tanıtırken, o kişinin sahneye girişi, yaptıkları ve sahneden çıkışına dair bütün ayrıntılar zihninin bir köşesinde mevcuttur. Bu da daha ilk kelimelerden başlayarak yazdıklarına yansıma eğilimi gösterir. Bu tehlikenin farkında olarak umarım onları geri planda tutmayı başarırım. Elimden geldiğince hikâyemin önüne geçmemeye çalışacağım.

Elsie o dönemde –işin aslı halen– aynı gün içinde (hatta bir saat içinde) tanışıp yattığım tek kızdı. Bu hususta daha hızlı rekorlar olduğunu biliyorum ve konuyu bu amaçla açmıyım değilim. Kimse de Elsie’ye karşı olumsuz bir önyargı yaratma-

ya da çalışmıyorum. Bunu sadece, yaşanan şey bu olduğu için yazdım. Üniversitenin son sömestr dönemindeydim. Notlarımı gözden geçirmeyi her zamanki gibi son âna bıraktığımdan dolayı sıkışmış durumdaydım. Bir akşam Hıristiyan Öğrenci Hareketi'nin düzenlediği bir parti vardı. Gecikmiş onca işim olmasına rağmen katılmaya ve beynimi biraz dinlendirmeye karar verdim. Genelde şanslı değilimdir ama o gece talihim yaver gitti. Elsie'yi bir grup hemşirelik öğrencisiyle birlikte dururken gördüm ve doğruca yanına gittim. Çok şen şakrak bir kızdı. Hemşirelik Yüksekokulu'na yeni başlamıştı. İki kez dans ettik, sonra gürültülü highlife müziğinden uzaklaşıp yürüyüşe çıkmayı teklif ettim. Hemen kabul etti. Bana kalmış olsa o gün hiçbir şey olmayabilirdi. Ama şüphesiz kasıtsız da olsa Elsie bu işe el atmış oldu. Susadığını söyledi, ben de bir bardak su vermek için onu odama götürdüm.

Sevişmenin harareti anlarında çığlıklar atan kızlardandı. Her defasında öyle oldu. Fakat ilk günkü biraz tuhaftı çünkü bana sürekli "Ralph, sevgilim!" demişti. Neden Ralph diye düşünüp durduğumu hatırlıyorum. Ancak haftalar sonra öğrenmiştim ki Edinburgh'ta tıp okuyan Ralph adında bir ahmakla nişanlıymış. İşin komik tarafı, İngiliz Edebiyatı okuyan ve üniversite kampüsünün hiç tereddütsüz en kalpsiz, en ahlaksız zamparası olan yan komşum o günden sonra bana Ralph demeye başlamıştı. Çoğu öğrenci onu, lakabı olan "Sor" adıyla tanıyordu, ki bu da "Sorumsuz"un kısaltmasıydı. En meşhur zaferi, erişilmez görüldüğü için erkeklerin "Kırılmaz" ismini taktıkları bir üniversite öğrencisiydi. Sor kıza ilgi duymuş ve arkadaşlarına onu yakın zamanda kıracağına dair söz vermişti. Derken bir öğle sonrası kızın onun odasına girdiğini gördük. Haber yayıldıkça ortalığı heyecanlı uğultular kapladı, koridor

* 20. yüzyılın başlarında Gana'da ortaya çıkan, Batı Afrika cazı olarak bilinen müzik türü. —n Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

boyunca küçük gruplar halinde dikilip bekledik. Yaklaşık yarım saat sonra Sor terden parlayarak dışarı çıktı, kapıyı arkasından usulca kapattı ve iğrenç menisiyle dolu bir prezervatifi havaya kaldırıp gösterdi. İşte huzurunuzda Sor... Gerçek bir canavar. Sanırım Elsie'nin çılgınlıklarının cinsel yönden bunca tecrübeli bir adamın dikkatini çekmesi biraz gururumu okşamıştı. Sonradan ona sırrımı açarak Ralph'in aslında o kızın gerçek sevgilisinin ismi olduğunu söylediğimde adımı hemen Yardımcı Ralph olarak değiştirmişti, Elsie yanımdayken de kısaca Y.R. diyordu.

Bu hızlı başlangıca rağmen Elsie'yle güzel ve kalıcı bir arkadaşlığımız oldu. Evlenmeyi düşündüm dersem yalan olur ama itiraf etmeliyim ki onu İngiliz uçak postasıyla gelen, arkasındaki damgada Kraliçe ve Parlamento binasının kırmızı fonda bir resmi bulunan o mavi mektubu tekrar tekrar okurken gördüğümde biraz kıskançlık hissetmeye başlamıştım. Elsie çok güzel ve neşeli bir kızdı, üstelik hiç talepkâr değildi.

Ben üniversiteden ayrılınca çok üzölmüştü. Aslında ben de üzgündüm. Her hafta ya da en fazla iki hafta arayla mektuplaştık. Hatırlıyorum da 1963'teki postacı grevinde ondan bir ay aşkın bir süre haber alamadığımda uşağım Peter'ın tabiriyle az kalsın nalları dikiyordum.

Şimdi Bori'nin yaklaşık yirmi kilometre dışındaki bir hastanede çalışıyordu. Kararlaştırdığımız üzere ben tatilde başkente gelecektim ve şehirde vakit geçirmeye müsait olduğu zamanlarda otobüse binip çalıştığı hastaneye gidecektim. Bakan'ın teklifi işte bu yüzden olabilecek en iyi zamanda gelmişti. Başkentte beni misafir etmekte hiç sıkıntı yaşamayacak birkaç bekâr arkadaşım vardı elbette. Ama hiçbirinin her türlü konforu sunan bir misafir odası verebileceğini sanmıyordum.

Bakan'ın ziyaretinin üstünden günler geçmesine rağmen eski lakabı olan "M. A. Eksi İmkân" hatırlatıldığında neden bu kadar rahatsız olduğumu hâlâ çözmeye çalışıyordum. Böy-

le önemsiz bir meseleye niye bu kadar takıldığımı bilmiyorum. Ama zaten bu tür şeyler sıkça başıma geliyor: Örneğin radyodaki bağırsak kurdu döktüren ilacın reklam müziği gibi, aslında ısılıkla çalarken yakalanırsam utanacağım kötü bir melodiye veya saçma sapan bir düşünceye sarıyorum ve ona âdeta saplanıp kalıyorum.

Bay Nanga'yı ilk tanıdığım yıl olan 1948'de lakabından gayet memnun görünüyordu. Hatta bana kalırsa bu ismi kendisi bulmuştu ve kesinlikle seviyordu. Adı M. A. Nanga olduğu için öğretmen arkadaşları ona samimi bir şekilde kısaca M. A. diyorlardı, o da "Eksi İmkân" diye karşılık veriyordu. Sonuçta hiçbir mecburiyeti yoktu, lakabını sevmiyor olsaydı böyle cevap vermezdi. O halde şimdiki öfkeli tepkisinin sebebi neydi? Sonunda, bunun ülkenin geneline yayılan anti-entelektüel tutumdan kaynaklandığına kanaat getirdim. 1948 yılında Bay Nanga çok dert etmese de içten içe yükseköğrenime imrendiğini itiraf edebilirdi. Oysa 1964'te onun gibi bir adamın böyle çok daha başarılı olduğunu cesurca iddia ediyordu. Elbette kendini tümüyle ikna edebilmiş değildi, yoksa kendisine arka sokaktaki küçük bir üniversiteden ayarlanan hukuk doktorası için bu kadar heyecanlanmazdı.

3

Başkente doğru uzun bir seyahate çıkmadan önce Anata'dan yaklaşık yirmi dört kilometre uzaktaki köyüm Urua'ya uğrayıp kısa bir süre kalmam gerektiğini düşündüm. Birkaç meseleden ötürü babamı görmek istiyordum. Ama daha önemlisi, uşağım Peter'ı yanıma almadan önce anne babasına söz verdiğim üzere tatil boyunca kalması için ailesine götürecektim.

Peter neredeyse on iki aydan sonra evine gideceği için doğal olarak çok heyecanlıydı. Bu süreçte artık maaşlı bir insan olmuştu. Yolun karşısındaki Josiah'ın dükkânına gidip annesine suni ipekten bir eşarp, babasına da bir poşet tütün almasını başta komik bulmuştum. Ama biraz düşününce, ayda yirmi şilin verdiğim bir delikanlının bu dokunaklı jestinin benim çok daha farklı koşullarımı gün yüzüne çıkarttığını fark ettim ve ona imrendim. Benim eşarp alacağım bir annem yoktu. Babam vardı ama ona da bir şeyler vermek, kurumuş bir kuyuya birazcık su dökmek gibi olurdu.

Annem onun ikinci karısıydı. İlk çocuğunu doğururken ölmüştü. Bu da halkımın gözünde beni talihsiz hatta belki düpedüz kötü ya da uğursuz yapıyordu. Babam bunu açıkça hiç söylemedi. Zaten bana özel bir ilgi gösteremeyeceği kadar çok

eşi ve çocukları vardı. Ama ben oldum olası çok hassas bir çocuktum ve daha çok küçükken bile bende bir sorun olduğunun farkındaydım. Hepimizin “Ana” dediği babamın ilk eşi, beni kendi çocuğu gibi büyüttmüştü. Yine de içten içe bir eksiklik hissediyordum. Bir gün çocuklardan biriyle oynarken kavga-ya tutuştuk. Bana, “Annesinin kafatasını çatlatan kötü çocuk,” dedi. İşte buydu!

Mutsuz ya da yalnız bir çocukluk geçirdiğimi söylemiyorum. Mutsuzluk ya da yalnızlığın akla dahi gelmeyeceği kadar kalabalık bir aileydik. Ayrıca babam için şunu söylemeliyim ki hiçbir eşinin kendi öz çocuklarını diğer çocuklardan zerre kadar ayırt etmesine asla izin vermezdi. Hepimizin bir Ana’sı vardı. Diğer iki eşe (o zaman ikiydi, şimdi daha fazla) kendi çocukları anne diyordu, öteki çocuklar da şunun veya bunun annesi diyorlardı.

Basit birkaç atasözünü anlayabilecek yaşa geldiğimde şunu fark ettim ki doğumda ölen ben olmalıydım, annemin yaşamasına izin vermeliydim. Halkım doğumda veya hemen sonrasında bebeğini kaybeden bir kadını teselli etmeye gittiklerinde ona ağlamamasını, testi kırılacağına suyun dökülmesinin daha iyi olduğunu söylüyorlardı. Sağlam bir testinin dereye her zaman dönebileceğini ima ediyorlardı.

Babam, Bölge Tercümanı’ydı. Henüz hiç kimsenin beyaz adamın dilinde “gel”i dahi anlamadığı o dönemde Bölge Müdürü, Yüce Tanrı; Tercüman ise O’na duaları ileten ve adakları taşıyan küçük tanrı gibiydi. Akli başında her ricacı, küçük tanrının Göklerin Sahibi’ne aracılık edebilmesi için önce pohpohlanması ve ruh halinin güzelleştirilmesi gerektiğini bilirdi.

Dolayısıyla o günlerde tercümanlar güçlü, çok zengin, çok tanınan ve nefret edilen kişilerdi. Bölge Müdürü’nün gücünün hissedildiği yerlerde –yani her yerde– Tercüman’ın ismi korkudan titreyerek anılırdı.

Bizler dünyanın düşmanlarla dolu olduğunu öğrenerek büyüdük. Babamız evimizin ve ek yapıların kritik noktalarına koruyucu ilaçlar koymuştu. Hatırladığım kadarıyla biri ana girişte asılıydı. Ama en büyüğü yatak odasının köşesindeki su kabığının içindeydi. O odaya hiçbir çocuk yalnız başına giremezdi, zaten neredeyse her zaman kilitliydi. Şu ve şu evlere asla gitmemiz söylenmişti, bize gösterdikleri kişilerden de kesinlikle yemek kabul etmemeliydik.

Bununla birlikte dostumuz da çoktu. Babama hediye olarak testilerce palmye şarabı, şişelerce Avrupa içkisi, keçiler, koyunlar, tavuklar ve yamalar getiren onca insan vardı. Bazıları da uşak olarak bizimle yaşamaları için çocuklarını veya modern ev idaresinde yetişmeleri için müstakbel gelinlerini getiriyorlardı. Ailemizin muazzam kalabalığına rağmen evimizde her zaman et olurdu. Hatırlıyorum da bir ara babam her cumartesi bir keçi kesiyordu, bu çoğu ailenin iki yılda yediği toplam etten bile daha fazlaydı. Bu tür zenginlik emareleri de doğal olarak bizi kiskançlık ve düşmanlıklarına maruz bırakıyordu.

Yıllar sonra, bir Tercüman'dan ne kadar nefret edilebildiğine kısa, ürkütücü bir tecrübeyle şahit oldum. O sıralar ortaokuldaydım. Yarıyıl tatiline girmiştik. Köyüm çok uzakta olduğundan, tatilimi de okulda geçirmek istemediğimden bir arkadaşımın yedi sekiz kilometre uzaktaki evine gitmeye karar vermiştim. Anne babası bizi görünce çok sevinmişlerdi. Annesi hemen gidip bize yam haşlamıştı.

Yemeğimizi yedikten sonra kendisine enfiye almak için dışarı çıkmış olan babası telaşlı bir halde eve döndü. Dosdoğru oğluna giderek ismimi tekrar söylemesini istedi. Şaşırmıştım.

“Odili Samalu,” dedi oğlu.

“Hangi köyden?”

Sesinde kaygı uyandıran, huzursuz edici bir gerginlik vardı. Korkmuştum.

“Urua, efendim,” dedim.

“Anladım,” dedi soğuk bir sesle. “Baban kim?”

“Hezekiah Samalu,” dedim, sonra hemen ekledim: “Emekli Bölge Tercümanı.” Hepsini birden söyleyip bu uzun sorguyu bir an önce bitirmek daha iyi olur diye düşünmüştüm.

“O halde benim evimde kalamazsın,” dedi, büyük kriz anlarında halkımızın nüfuzlu bir adamdan bekleyeceği tekdüze bir sesle. Daha önemsiz adamlar ve kadınlar böyle anlarda gürültülü, anlamsız sesler çıkarırlardı.

“Neden baba? Ne yaptı ki?” diye sordu arkadaşım telaşla.

“Diyeceğimi dedim... Seni suçlamıyorum, oğlum, seni de, çünkü kimse size bunu söylemedi. Ama bugünden itibaren bilin ki Hezekiah Samalu’nun hiçbir oğlu benim çatımın altında barınamaz.” Dışarıya baktı. “Hava hâlâ aydınlık. Okula geri dönecek vaktin var.”

Babamın o adama ne kötülük yaptığını sanırım hiçbir zaman bilemeyeceğim. Bu olaydan birkaç hafta sonrasındaki tatilde neler olduğunu öğrenmeye çalıştım ama babam deli gibi bağırarak beni okuyayım diye gönderdiği okulda kitaplara çalışacağıma evsiz bir serseri gibi dolaştığımı söyledi.

O zaman henüz on beş yaşındaydım. Babama karşı kendimi nasıl savunacağımı öğrenmeme daha yıllar vardı. O an ona söylenmesi gereken şey, beni hiçbir yere kendisinin göndermediği idi. Okula gidebilmemin tek sebebi burs kazanmış olmamdı. Üniversiteye gitmemde de aynı şey geçerliydi.

Babamın sorunu, eşler ve çocuklara dair bitmek bilmeyen hevesiydi. Belki çocuklar ve eşler desem daha doğru olurdu. Şu an beş karısı var. En genci, geçen yıl evlendiği bir kızcağız. Babam en az altmış sekiz, muhtemelen yetmiş yaşında. Otuz beş çocuk yapmak yerine küçük bir ailesi olsaydı yeterli gelecek cüzi bir emekli maaşı alıyor. Tabii artık ailesini geçindiriyor izlenimi dahi vermeye çalışmıyor. Eşlerinin hepsini kendi kaderlerine terk etmiş. Bu, Ana gibi yaşı büyük olanlar için çok kötü değil çünkü yetişkin çocuklar onlara yardım ediyor. Ama genç olan-

lar, çocuklarının okul paralarını çiftçilik ya da ufak çaplı ticaret yaparak çıkarmak zorunda kalıyorlar.

İhtiyar adamın tek yaptığı, her sabah kendisine bir testi pal-miye şarabı, arada bir de bir şişe Schnapps* almaktan ibaret. Son günlerde köyümüzde siyasete atıldı ve H.Ö.P.'nin mahalli başkanı oldu.

Yaklaşık on sekiz ay önce babamla en ciddi tartışmamızı ya-şadık. Ona beşinci kez evlenmeyi düşündüğü için deli oldu-ğunu söyledim. Hatta o öfkeyle diğerlerinin başına dert açtığını da söyledim. Bu tabii söylenebilecek en ayıp şeydi. Artık fazla ömrü kalmadığını düşündüğüm anlamına geldiği için kaba ve acımasız bir çıkış olmuştu. Ana araya girmeseydi muhtemelen bana lanet okuyacaktı. Onun hatırına, başıma dert açmamak için bir penime dahi dokunmayacağına yemin etmekle yetindi. Ana dizlerimin üstüne çöküp af dilemem ve bir şişe Schnapps, iki şişe White Horse ve bir şişe Martell hediye ederek barış teklifinde bulunmam için beni ikna etti.

Artık teknik olarak barışmıştık ve ona yüksek lisans eğiti-mine gitme planımı söyleyecektim. Ama ne diyeceğini gayet iyi biliyordum. Zaten haddinden fazla eğitim aldığımı, ülkedeki bütün önemli insanların –bakanların, iş adamlarının, milletve-killerinin vs.– bile benimkinin yarısı kadar eğitimi olmadığını söyleyecekti. Sonra da yüz kere dediği şeyi tekrarlayıp “bu ap-tal öğretmenliği” bırakmamı, düzgün bir devlet işi bulmamı ve kendime bir araba almamı söyleyecekti.

Sonunda başkent Bori'ye Şef Nanga'nın beklenmedik dave-tinden tam bir ay sonra gittim. Öncesinde ne zaman geleceğimi bildiren bir mektup yazıp üstüne bir de telgraf çekmeme ra-ğmen o sabah taksiciye adresi vurgulayarak söyleyip arka koltuğa yerleştiğimde içimi kemirip duran korkuyu üstümden hâlâ ata-mamıştım. Şef Nanga gibi etkileyici ve ülke çapında popüler bir

* Şeftali aromalı şarap. <https://rantey.org>

adam günde kimbilir kaç kez hiç düşünmeden böyle davetlerde bulunuyordur diye düşünüyordum. Acaba davetini ciddiye alması için onu zorlayarak akılsızlık mı ediyordum? Her ihtimale karşı, lisansını yeni tamamlamış ve özel bir büroda iş düzenini kurmaya çalışan eski bir arkadaşına da mektup yazarak önlemimi almıştım. Nanga'nın tepkisini ölçecek ve gerekirse ertesi gün planım zaten buymuş gibi oradan ayrılacaktım.

Konutuna geldiğimizde Bakan'ın tek gözlü, iri yapılı adamı taksiyi girişte durdurup tepemden bana bakınca korkum daha da arttı.

"Sen kim iste?" dedi sertçe.

"Şef Nanga."

"Sana ver randevu?"

"Hayır, ama..."

"Git, dışarı park et. Ben git sor seni görmek ister mi. Adın ne?"

Neyse ki o sırada salonda ailesiyle birlikte dinlenmekte olan Bakan kapıya çıktı. Bizi görür görmez koşarcasına gelip kolunu boynuma doladı. Arkasından karısı ve üç çocuğu da dışarı gelip bu heyecanlı karşılamaya katıldılar.

"İçeri gel hemen," dedi Bakan. "Sabahtan beri seni bekliyoruz. Ev senindir."

Taksiciye para vermek için döndüm. "Hayır, hayır, hayır!" diye bağırırdı ev sahibim. "Sen doğruca içeri gir. Ben taksiciyle hallederim. Kendisi na benim çok iyi arkadaş, değil mi şoför?"

"Evet bayım, efendim," dedi şoför. O âna dek bana hiç de dost canlısı görünmemişti. Şimdiyse yüzünde yayvan bir gülümseme belirmiş, tütünden ve kola cevizinden sararmış dişleri ortaya çıkmıştı.

En büyüğü on altı on yedi yaşında olan yedi çocuk doğurmuş bir kadın olarak Bayan Nanga oldukça iyi görünüyordu. Kocasının aksine, onun yüzü hafızamda bulanıklaşmıştı. Fakat şimdi onu görünce bütün detaylarıyla gözümde yeniden can-

landı. Artık tabii daha kiloluydu, neredeyse tombuldu. Yüzü ise şimdiye dek gördüğüm en cana yakın yüzdü.

Beni Misafir Dairesi'ne götürdü ve kendisi yemeği hazırlarken benim de duşa girmemi âdeta emretti.

"Uzun sürmez," dedi, "çorba çoktan edildi."

Pek önemli bir şey değildi aslında ama daha şimdiden dikkatimi çekmişti: Bay Nanga her zaman İngilizce veya pidgin İngilizcesi konuşuyordu. Avrupalı bayanların idaresindeki pahalı özel okullara gittiklerini öğrendiğim çocukları kusursuz bir İngilizce konuşuyorlardı. Oysa Bayan Nanga arada bir tuhaf İngilizce kelimeler eklediği dilimize yapışıp kalmıştı.

Ev sahibim hiç vakit kaybetmedi. O öğle sonrası saat beş gibi bana hazırlanmamı, birlikte Yurt dışı Eğitim Bakanı Saygıdeğer Simon Koko'yu görmeye gideceğimizi söyledi. Birkaç saat önce, beraberinde her defasında soğuk Harmattan rüzgârı getiren o mevsimsiz aralık yağmurlarından biri yağmıştı. Son derece şiddetli ve rüzgârlı bu yağmurun ardından sokaklar kuru yapraklarla dolmuş, bazı yerlerde kırılmış ağaç dalları yolları kısmen bloke etmişti. Koparak düşmüş telgraf ve yüksek voltajlı elektrik tellerine ise ayrıca dikkat etmek gerekiyordu.

Şef Koko şişman, neşeli bir adamdı. Üstünde kocaman, el örgüsü, sarı-kırmızı bir kazak vardı. Gittiğimizde kahvesini içmek üzereydi. Ona eşlik mi ederiz yoksa içki mi alırsız diye sordu.

"Bu sıcak öğle sonrasında sana uyup beyaz adamlar gibi çay kahve içemem," dedi Şef Nanga. "Bana ve Bay Samalu'ya viski soda."

Şef Koko insanın midesini sıcak kahve kadar ısıtan hiçbir şey yok diyerek açıklama yaptı ve kahvesinden büyük, gürültülü bir yudum aldıktan sonra keyifle, "Ohh," dedi. Fakat hemen ardından fincanı ve tabağını koltuğunun yanındaki sehpanın üzerine atarcasına koyup akrep sokmuş gibi birden ayağa fırladı.

“Beni öldürdüler!” diye feryat etti. Ellerini ovuşturuyor, güçlkle ve hırıltıyla nefes alıyor, gözlerini deviriyordu. Şef Nanga’yla ben panikle yerimizden koşup ne olduğunu sorduk.

Ev sahibimiz hâlâ kendisini öldürdüklerini söyleyerek feryat ediyor, artık gidip kutlayabilirler diyordu.

Şef Nanga kolunu adamın boynuna dolayarak, “Neler oluyor, S. I.?” diye sordu.

“Kahveme zehir koymuşlar,” dedi, kendini tümüyle bırakmış bir halde. O sırada efendisinin feryadını duyan kâhya koşarak içeri girdi.

“Kahveme kim zehir koydu?” diye sordu.

“Na ben değil!”

“Aşçıyı çağır!” diye gürledi Bakan. “Çağır onu buraya. Ölmeden önce onu geberteceğim. Git, getir onu.”

Kâhya koşarak çıktı. Az sonra geri dönüp aşçının evde olmadığını söyledi. Bakan koltuğuna yığıldı, karnını tutarak inlemeye başladı. O sırada eve girerken gördüğümüz kovboy gibi giyinmiş koruması dış kapıdan koşarak geldi, olanları öğrenince aşçıyı yakalamak için son sürat dışarı koştu.

“Gidip bir doktor çağıralım,” dedim.

“Doğru,” dedi Şef Nanga, rahatlayarak. Arkadaşını bırakıp hızla telefona yürüdü. Benim aklıma hiç gelmemişti telefon.

Zehirlenmiş ev sahibimiz, “Doktorun ne faydası olacak?” diye inledi. “Afrika zehirlerini bilirler mi? Beni öldürdüler. Ben onlara ne yaptım? Onlara bir borcum mu vardı? Ah! Ah! Ah! Ben ne yaptım ki?”

Bu arada Şef Nanga bir doktora ulaşmaya çalışıyordu ama anlaşılan başaramamıştı. Şimdi ise görünmez bir düşmana bağırarak işine derhal son verme tehditleri savuruyordu.

“Ben Saygıdeğer Şef Nanga,” diyordu. “Senin hakkında gereğini yapacağım. Geri zekâlı. Bu ülkenin sorunu bu işte. Merak etme, göreceksin. Aptal!..”

O sırada kovboy koruma, aşçıyı gömlek yakasından sürük-

leyerek içeri getirdi. Bakan cüssesiyle ve içinde bulunduğu durumla tümüyle çelişen bir çeviklikle aşçının üstüne atıldı.

“Bekleyin, efendim!” diye yalvardı aşçı.

“Sen kelleni bekle!” diye bağırды patronu üstüne yürüyerek. “Sen kahveme neden zehir koy?” İri gövdesi jöle gibi titriyordu.

“Ben mi? Efendi için zehir mi koy ben? Asa!” dedi aşçı. Bakan’dan gelen sert yumruktan kaçınmak için yana çekildi. Ardından da şaşırtıcı bir uyanıklıkla kendini kurtardı. (Belli ki kovboy ona suçunu çoktan söylemişti.) Hızla kahveye doğru yürüdü, fincanı alıp son damlasına kadar içti. Ortalık birden sessizleşti. Herkes şaşkın bir halde birbirine baktı.

“Ben efendimi neden öldür?” diye sordu, artık iyice sakinleşmiş olan bizlere. “Benim aklım mı bozuldu? De ki delirdim, efendimi öldür yerine neden atma ben kendimi göle?” Söyledikleri akla yatkındı. Konuşmaya devam ederek kahvenin sırrını da açıkladı. Bakan’ın her zaman içtiği Nescafé’si kahvaltıda bitmişti. Yeni bir kutu alacak vakti bulamayınca EYM’den kendisi için almış olduğu yerel kahveyi kullanmıştı.

Aslında bu olayın ironik bir yönü vardı ve iki bakan da bunu fark etmemiş görünüyordu. EYM (Ev Yapımı Mallarımız) yerel üretilen malların tüketimini teşvik etmek için hükümetin ülke çapında yürüttüğü muazzam kampanyanın popüler ismiydi. Gazetelerde, radyoda ve televizyonda her vatanseverin bu büyük ulusal atılımı desteklemesi gerektiği ısrarla vurgulanıyordu. Ekonomik bağımsızlığın anahtarının bu olduğu; onsuz, zor kazanılmış siyasi özgürlüğümüzün bir hayalden ibaret kalacağı söyleniyordu. Hoparlörlerle donatılmış araçlar reklam müzikleri eşliğinde köylerde ve şehirlerde ürünlerini satıyorlardı. Sıradan vatandaşların dilinde, reklamını yaptıkları mallar değil de bu araçlar EYM olarak bilinir olmuştu. Anla-

* Burada, İngilizceyi az bilen aşçı “asa” anlamına gelen “never” kelimesi yerine “nevertheless” demektedir. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

şılan aşçı da az kalsın hayatına mal olacak kahveyi bu araçların birinden almıştı.

Mesele herkesi tatmin edecek biçimde çözüme kavuşurken benim içimde Şef Koko'nun adına büyük bir utanç duygusu kabarmaya başladı. Fikrim sorulmuş olsaydı, oradan derhal gitmemizi şiddetle tavsiye edecek durumdaydım. Ama kimse sormadı. Aksine Şef Nanga Bakan'la dalga geçmeye başladı.

"Ama S. I.," dedi, "sen de amma kork ölümünden. Ufacık şeyde hemen 'Beni öldürdüler! Beni öldürdüler!' diye başla sen bağır-maya. Sanki seni akrep sok."

Yüzünü bana çevirdiğini gördüm. Hiç şüphesiz kahrkahasına beni de dâhil etmek istiyordu. Hemen bakışlarımı kaçırıp pencereden dışarı baktım.

"Ben ne korkma?" dedi Şef Koko, aptalca gülererek. "Sanki sen na işeme pantolonuna?"

"Saçma! Ben niye kork? Ben birini mi öldür?"

Bu minvalde epey bir süre atıştılar. Ben bakışlarımı ikisinden de kaçırarak ağır ağır viskimi yudumladım ve içimden şunları geçirdim: Aslında Şef Nanga şimdiki kabadayı tavırlarının aksine fena halde korkmuştu. Telefonda konuşurken hırçın, paniklemiş ve saldırgan bir halde avaz avaz bağırması bunu gösteriyordu. Ayrıca korkusunun Şef Koko'nun güvenliğine yönelik olduğunu da sanmıyorum. Bence bizzat kendisini tehdit altında hissetmişti. Halkımızın bir deyişi vardı: Bir köle diğerinin sığ bir çukura atıldığını görürse bilmelidir ki zamanı gelince o da aynı duruma düşecektir.

Doğal olarak bu olayın üzerine benim bursumdan söz açma imkânı olmadı. Arabada hiç konuşmadan eve döndük. Yalnızca Şef Nanga bir ara bana dönüp, "Birisi gelip de seni bakan yapmak isterse kaç. Doğru söylüyorum," dedi.

O gün akşam yemeğini Bayan Nanga ve çocuklarla yedim. Bakan bir elçilik resepsiyonuna katılmak üzere çıkmıştı, oradan da bir parti toplantısına gidecekti.

Yemekten sonra oturmuş televizyon seyredirken karısı, “Bir kadının bakanla evlenmesi, gece bekçisiyle evlenmesinden daha kötüdür,” dedi.

İkimiz de güldük. Sesinde şikâyetten eser yoktu. Belli ki kocasının büyüklüğünün cezasını çekmeyi kabullenmiş, evcimen, sadık bir eşi ve doğru bildiği bu yoldan onu kimse saptıramazdı.

“Tüm bu elçilik partilerine gitmek ve önemli kişilerle bir araya gelmek çok keyifli olmalı,” dedim, saf rolü oynayarak.

“Keyif alınacak ne var?” dedi neşeli bir sesle. “Dokuz penilik laf, üç penilik yemek! Maraba, nassınız, sizi tekrar gördüğüme sevindim. Na hep yalan dolan.”

İçten bir kakhaha attım. Sonra duvardaki aile fotoğraflarını çok beğenmiş gibi yaparak ayağa kalktım. Bayan Nanga’ya bir onu bir diğerini gösterip sorular sorarken, eve adımlımı atar atmaz pikaplı radyonun üstünde gördüğüm fotoğrafa doğru ağır ağır yaklaştım. Bu, Şef Nanga’nın Anata’daki maiyetinde bulunan o güzel kızın fotoğrafıydı.

“Kardeşiniz mi?” diye sordum.

“Edna. Hayır, o karımız.”

“Karınız mı? Nasıl yani?”

Güldü. “Bana yardımcı olması için ikinci bir eş alıyoruz.”

Muhalliflerin bakanlarımızın resmi konutlarına dair söyleyecekleri ilk şey, bu evlerde haftanın her günü ayrı ayrı kullanılabilir yedi banyo ve yedi yatak odası olduğuydu. Şunu söyleyebilirim ki ilk gecemde eleştiri yapabilecek halde değilim. Bana tahsis edilen büyük süitin lükslüğü karşısında tek kelimeyle büyülenmişim. Hava yastığına binmiş hissi veren çift kişilik yatağa uzanıp masa lambasını yaktığımda tüm o güzel eşyaları bir de uzanır konumda tekrar görünce ve ısıls ısıls parıldayan banyonun aralık duran kapısından lappa’ kadar büyük

* Batı Afrika’da epeyce revaçta olan; kullanım şekli ve desenleri giyen kişinin sosyal, ekonomik durumunu hatta bazen politik görüşünü ortaya koyan; doğrudan sarılarak elbise, etek, eşarp şeklinde kullanılabildiği gibi terziye verilerek bluz-etek şeklinde giyilebilen desenli kumaşlar. —fn

havlulara bakınca, itiraf etmeliyim ki, o an beni bakan yapsalar sonsuza dek bu makamda kalmaya can atardım. Belki de bakan olmadığım için Tanrı'ya şükretmeliydim. Bazılarının savunduğu üzere, önemsiz ve yoksul bir hayattan birdenbire zenginliğe terfi eden Nanga gibi bir adamın her şeyi bırakıp eski haline dönmeye razı edilmesinin kolay olduğunu söylersek insanın doğasını göz ardı etmiş oluruz.

Dışardaki yağmurdan içeri gelip vücudunu kurulayan ve üstüne kuru giysiler giyen biri, başından beri içeride olana kıyasla tekrar dışarı çıkmaya daha isteksiz olacaktır. O yatakta uzanırken şunu fark ettim ki yeni ulusumuzun sorunu, hiçbirimizin “Canı cehenneme” diyebilecek kadar uzun süre içeride kalmamış olmamızdı. Daha düne kadar hepimiz yağmur altında birlikteydik. Sonra içimizden –kurnaz, şanslı ve hiç de en iyimiz olmayan– bir avuç insan, eski yöneticilerimizin bıraktığı tek bir sığınağı kapışarak alıp içine girdiler ve önüne barikat kurdular. Çok sayıda hoparlörle anonslar yaparak dışarda kalanları mücadelenin ilk aşamasının kazanıldığına, ikinci aşama olan evimizi genişletmenin çok daha önemli olduğuna, bunun da yeni ve orijinal taktikler gerektirdiğine ikna etmeye uğraştılar. Amaca ulaşabilmek için de bütün görüşler susturulmalı ve halkın tamamı ağız birliği yapmalıydı. Sığınağın kapısının dışında muhalif ve ayrık görüşler olursa bütün bina çöker, yıkılırdı.

Elbette bütün geceyi bu sofistike düşüncelerle geçirmedi. Aklım daha çok Elsie'deydi hatta doğrusunu söylemek gerekirse onu öyle çok düşünmüştüm ki gecenin bir yarısı uyanıp pijama altımı değiştirmek zorunda kalmıştım.

Gece ne kadar geç yattığıma genellikle aldırmam ama sabahları erken kalkmaya önem veririm. Başkentteki ilk sabahımda Bakan'ın sesini duyduğumda hâlâ derin uykudaydım. Gözlerimi açıp gülümsemeye çalışarak günaydın dedim.

"Tembel çocuk," dedi şefkatle. "Dert etme. Biliyorum, dünkü yolculuktan sonra bitkin düşmüş olmalısın. Sonra görüşürüz. Ben ofise gidiyorum." Tertemiz beyaz kaftanının içinde âdeta ışık saçıyordu. Üstelik dün gece, daha doğrusu bu sabah eve saat ikide gelmişti! Arabasının lastiklerinin çakıl taşlı garaj yolunda çıkardığı çıtırtılar beni uyandırmıştı. Kalkıp elmas işlemeli saatime bakmıştım. Banyo yaparken bile çıkarmayı çoğu zaman ihmal ettiğim bu saati yakın zaman önce almıştım ve "hiçbir şey geçirmez" iddiasının doğruluğuna ikna olmuştum. Şimdi ise bundan emindim. Ama konumuz bu olmadığından Şef Nanga'ya geri dönelim... Onun ofise gitmesini tuhaf bulmuştum. Bir kabine bakanı için bunu söylemek aptalca gelebilir ama onu zihnimde bir masa ve dosyalarla bağdaştıramıyordum. O daha ziyade toplantılara gidip insanları kendisine hayran bırakan bir adamdı. Fakat sonuçta saat sekizde, tam vaktinde makamına gitmek üzere yola çıkmıştı.

Bayan Nanga'yı çok sevmiş ve takdir etmiş olsam da kahvaltımı ederken bana çocukları alıp üç gün sonra Anata'ya gideceklerini söylediğinde içten içe sevindiğimi itiraf etmeliyim. Anlaşılan Bakan, çocuklarının yılda en az bir kez köylerine götürülmelerinde ısrarcıydı.

“Çok akıllıca,” dedim.

“Bunu da yapmazsak,” dedi Bayan Nanga, “İngiliz olacaklar. Dilimizi neredeyse hiç konuşmadıklarını fark etmedin mi? Onlara kendi dilimizde bir şey sorsan hemen İngilizce cevap veriyorlar. Küçük olan, Micah anneme ‘Pis, köylü kadın’ dedi.”

“Korkunç” dedim. Hiç komik olmasa da gülmeden edemedim.

“Tabii ki onu bir güzel payladım,” dedi Bayan Nanga gururla. “Ne dediğini anlamadığı için annem de beni azarladı.”

“Bence onları arada bir köyünüze götürmeniz iyi bir şey. Ne zaman döneceksiniz?”

“Noel'den sonra. Biliyorsun, Eddy'nin babası ocakta Amerika'ya gidiyor.” Eddy, ilk oğlunun adıydı.

Bayan Nanga'nın gideceğine sevinmemin doğal bir nedeni vardı. Ne kadar ılımlı olsa da hiçbir evli kadın aklımdan geçen türde bir planı, yani Elsie'yi eve getirip onunla burada vakit geçirmemi hoş karşılamazdı. Kalmakta olduğum müstakil misafir süitinde bile bu uygun olmazdı. Hatta Bayan Nanga razı olsa bile Elsie kabul etmezdi. Tecrübelerime göre ne kadar liberal olursa olsun hiçbir kadın, başka bir kadının, ahlakı hakkında kötü düşünmesini istemezdi. Fahişelerden bahsetmiyorum çünkü zaten onlarla ilgilenmiyorum.

Ev sahibim, çevresinde sürekli bir şeyler olan insanlardandı. Evindeki kısa misafirliğim boyunca, ülkemizin işlerinin iç yüzünü anlama imkânı bulduğum için ona daima minnet duymalıyım. Birkaç yıl önce Parlamento'dan üzgün ve çaresiz bir halde

52 çıkarken ülkemizin diğer pek çok eğitimli vatandaşı gibi ben de gidişatta çok ciddi bir yanlışlık olduğunu, fakat nasıl olduğunu bilmediğimi hissetmiştim. Ülkemizin dinamizm yoksunluğundan ve kıtada hakkı olan –ya da olduğunu düşündüğümüz– liderlikten feragat edişinden yakınmıştık. Yüksek yerlerde yapılan skandal anlaşmaların söylentilerini işitmiştik. Bunlardan bazıları, ülkede var olduğuna dahi inanmadığım kadar büyük meblağlar üzerine kuruluydu. Fakat insanın dişini geçirebileceği türde hiçbir somut kanıt yoktu. Oysa Şef Nanga'nın ayaklarının dibinde otururken aydınlanmıştım. Pek çok şey sis perdesinden sıyrılıp berraklaşmaya başlamıştı. Ortaya çıkan şekillerin bazıları umduğum kadar çirkin değildi ama çoğu çok daha kötü görünüyordu. Tabii o sırada bu hükümlerde ya da bu denli kesin hükümlerde bulunmuyordum. Bulutların âdeta törensel bir havada kalkmasını seyrederken büyülenmiştim. Tıpkı gün batımında Kilimanjaro'nun beyaz sisten kubbesinin dağılışını ilk seyredişimde olduğu gibi soluğumu tutarak durmuştum. Hemen şunu dememiştim: "Ah! İşte bu Afrika'nın en büyük dağı!" ya da "Umduğum kadar etkileyici değilmiş." Tüm bunlar için daha zaman vardı.

Bori ziyaretim için okuyacak bir şeyler getirmeyi unutmuş-tum. Bakan'ın kütüphanesindekiler de pek bana göre değildi. Dekoratif bir set halinde bir Amerika ansiklopedisi, Rider Haggard'ın *She, Ayesha; The Return of She* kitapları; Marie Corelli ve Bertha Clay'in birkaç kitabı vardı. *The Sorrows of Satan*'ı bilhassa hatırlıyorum. Bir de *Konuşmalar: Nasıl Yapmalı* gibi bazı ıvır zıvır kitaplar vardı.

Ansiklopedinin birkaç cildine göz gezdirdikten sonra şimdiye dek hiç yapmadığım kadar dikkatle günlük gazeteleri okumaya başladım ve inanın bana bir sürü eğlenceyi kaçırmış olduğumu fark ettim. Örneğin, Bori Belediyesi'nin *Daily Chronicle*'a eklediği şu duyuru vardı:

İşbu vesileyle halkın dikkatine 1951 Bori (Koruma) Yönetmeliği'nin 12. Maddesi arz edilmektedir: (i) Tüm mülk sahipleri dışkı için gerdel bulunduracaktır. Bu gerdellerin ebadı ve yapıldıkları malzemeler Şehir Mühendisi tarafından onaylanmış olmalıdır.

(ii) Her mülkteki söz konusu gerdellerin sayısı Şehir Mühendisi tarafından belirlenecektir.

Halk, mülklerindeki gerdellerin sayısının yetkisiz artırılmasına karşı uyarılmaktadır.

Harika ülkemizin sürprizlerinin ve çelişkilerinin gerçekten sonu yoktu. İşte ben başkentimizde yedi pırıl pırıl, sessiz çalışan klozeti olan yedi banyolu, gösterişli bir malikânenin konforunda oturmuş dışkı gerdelleri hakkında yazılanları okuyordum!

Hayatımın büyük bölümünde (klozetle ilk kez karşılaştığım üniversitedeki kısa dönemi saymazsak) Anata'daki evimde olduğu gibi çukura kazılmış tuvaletleri kullandım. Herkesin bildiği üzere çukur tuvaletleri lüks veya ultra modern değillerdir ama gereken özen gösterildiğinde iş görür ve temizdirler. Kovalı seyyar tuvaletler ise bambaşka bir konudur. Bu tuvaleti ilk kez küçük bir ticaret kasabası olan Giligili'de üvey ablam ve kocasının evinde uşak olarak kalırken görmüştüm. O zaman on iki yaşındaydım. Hayatımın en sefil yılını orada geçirdim. Kova bana o kadar iğrenç geliyordu ki bazen günlerce bağırsaklarımı boşaltamıyordum. Bir de kasabadaki bütün dışkı toplayıcılarının greve gittiği o hafta vardı. Neredeyse hiçbir şey yiyememiştim. Kasaba sakinlerinin o süreçte söyledikleri gibi, kasabanın kokusunu on beş kilometre öteden "işitebilirsiniz".

Giligili'ye dair hatırladığım tek heyecanlı şey, her gece farelerle giriştiğimiz savaştı. Çatısı metalle örtülmüş, duvarları ve zemini topraktan yapılma büyük evin iki odası vardı. Ablam, kocası ve iki küçük çocuğu bir odada; geri kalanımız, yani üç

oğlan ise pirinç, garri,* fasulye çuvalı ve diğer yiyeceklerin konulduğu öteki odada kalıyorduk. Tabii, farelerle birlikte.

Fareler zemin ve duvarların birleştiği yerlere çukurlar kazarlardı. Gece çökünce biz mutfaktaki ateşin etrafında otururken tahılları yemek için ortaya çıkarlardı. Onları asla yakalayamazdınız çünkü lambayla odaya girdiğiniz anda açtıkları iki deliğe kaçarlardı. Demircinin yaptığı, ucuna yem takılan küçük demir kapanlarla yakalamayı denemiştik. Çoğunlukla küçük bir parça kurutulmuş balık takıyorduk. Ama birkaç tanesi öldükten sonra diğerleri bu balıklı yemden kaçınmayı öğrenmişlerdi.

Bunun üzerine avlanmaya karar vermiştik. Ben ya da içimizden birisi karanlıkta ayağımızın ucuna basarak yürüyüp delikleri paçavralarla sessizce kapatırken diğerleri ellerinde sopalarla dışarda bekliyorlardı. Makul bir sürenin ardından dışardakiler lambayla içeri dalar ve kapıyı güm diye kapatırlardı. Böylece katliam başlamış olurdu. Bu yöntem çok işe yaramıştı. Kural olarak küçükleri öldürmüyor, büyüyünce öldürmek üzere canlarını bağışlıyorduk. Şimdi ise tüm bunlar yarım yüzyıl önce olmuş gibi geliyordu.

Şef Nanga saat ikiye doğru öğle yemeği için eve döndüğünde zihnini kurcalayan bir şeyler olduğu belliydi. Her zamanki gibi cana yakın bir selam verse de bunu çok kısa tuttu, doğruca telefona gitti ve bir bakan meslektaşını aradı. Çok geçmeden bunun bayındırlık bakanı olduğunu tahmin ettim.

Konuşmalarından pek bir şey anlamadım. Zaten tek tarafın konuşmasını duyabiliyordum. Ev sahibim hararetli, neredeyse öfkeli bir tonla seçimlerden önce asfaltlanması gereken bir yoldan bahsediyordu. Az sonra iki yüz on bin pound dediğini duydum. Ama beni asıl şaşırtan, Bakan'ın meslektaşına söylediği şu sözler oldu: "Bak T. C., bu yolun asfaltlanması gerektiğinde anlaşmıştık. O halde bu oyalanmanın amacı ne? Ne uzmanı? Yani şimdi

* Manyok bitkisinin kökünden elde edilen un. -ybn

uzmanı mı dinlemek istiyorsun? Sen de gayet iyi biliyorsun ki T. C., bu konularda bizim çocuklara güvenemeyiz. Ben o yüzden hep Avrupalılarla çalışmayı tercih ettiğimi söylerim. Ne? Basını merak etme. Ben bunu yazmamalarını garantiye alırım...”

Nihayet telefonu kapatınca ahizeye seslenerek, “Aptal adam!” dedi ve bana döndü.

“Saygıdeğer T. C. Kobino’yla konuşuyordum. Çok salak bir adam. Kabine, Giligili ve Anata arasındaki yolun yapımını ocak ayında onayladı ama bu aptal adam oyalanıp duruyor çünkü orası onun seçim bölgesinde değil. Seçim bölgesinde olsaydı uzmanları dinlemezdi. Hem uzman da kim? Kasabasından bir delikanlı. Geçen yıl hepimiz terfi alması için yardımcı olmuştuk. Şimdi bu delikanlı ona benim yolumun bir sonraki kurak mevsimden önce asfaltlanmaması gerektiğini salık veriyor. Çünkü toprakta testler yapmak istiyormuş. Başımıza solucan kesildi!” Bu lafına güldüm. “Hiç böyle bir şey duydun mu? Bu ülkede ilk defa mı yol asfaltlıyoruz? Halkımızın çok bencil ve çok kıskanç olduğunu neden söylediğimi görüyorsun işte.”

Tesadüfen benim köyüm Urua’dan geçen bu yol hakkında öğreneceğim daha çok şey vardı. O sırada Şef Nanga’nın bu konudaki planları beni doğal olarak sevindirmişti. Gerçi uzman görüşünü küçümsemesini onaylamamıştım. Ama Şef Nanga bu adamın zaten en başta uzmanlığından ötürü bu göreve atanmadığını söylemişti. Bir süre daha bu konuda konuştuk. Söylediklerinin hiçbirisi benim için yeni bir haber değildi. Ta ki yol asfaltlanır asfaltlanmaz düzenli seferler yapmak üzere on lüks otobüs siparişi verdiğini söyleyene dek. Otobüslerin her biri ona altı bin pound’a mal olacaktı. Yani yolun asfaltlanmasını istemesi için iki iyi nedeni vardı: Yaklaşan seçimler ve otobüslerin gelmesi.

“Bu, bankada altmış bin pound’um olduğu anlamına gelmiyor,” dedi aceleyle. “Onları British Amalgamated’den veresiye usulü aldım.”

O sırada veresiyenin ne anlama geldiğinden pek emin değildim, sanırım otobüslerin hediye edildiklerini varsaymıştım; bu ise koşulları itibariyle British Amalgamated'i aşacak bir meblağ değildi.

Dövülmüş yam yediğimiz ağır öğle yemeğinden sonra fena halde uyku bastırmıştı. Öğleden sonraları uyumak değişmez bir rutinimdi. Ama olayların bir kargaşa halinde ardı ardına yaşandığı Şef Nanga'nın evinde öğle şekerlemesi yapmak utanç verici olmasa bile yakışık almazdı. Ayrıca Şef Nanga sabah ikide eve gelip, saat sekizde ofisinde olup, öğlen ikide evine döndüğünde yumurtadan yeni çıkmış bir civciv gibi görünebiliyorsa, ona kıyasla dünkü çocuk olan ben siesta yapmak gibi yozlaşmış bir sömürge alışkanlığına ne diye teslim olacaktım? Böyle düşünerek koltukta yığıtçe pinekledim. Bu arada ev sahibim karısıyla köye yapacağı yolculuğu konuştu. Bayan Nanga, kendisi yokken yemeklerini yapacak bir aşçı bulup bulmadığını sordu. Kocası da akşam birkaç kişiyi göndermesi için birinden rica ettiğini söyledi. Aşçıların olmadığını, sadece bir kâhyalarının olduğunu ancak o zaman anladım ve akşam yemeği partilerini nasıl düzenleyebildiklerini merak ettim.

Derken dışarda bir araba durdu. Amerikalı genç bir çift bir anda içeriye daldı. Daha doğrusu kadın içeriye daldı, kocası da onun peşinden geldi.

"Selam Micah, selam Margaret!" dedi kadın.

"Selam Jean, selam John," dedi Bakan. Daha önce kimsenin ona Micah dediğini duymamıştım. Ama Bakan oldukça memnun görünüyordu. Şok olmuştum. Bu ikisi benden daha yaşlı degillerdi ve Şef Nanga'ya artık neredeyse unutulmuş vaftiz ismiyle seslenme küstahlığı göstermişlerdi. Bakan'ın tepkisi ise beni daha çok şaşırtmıştı. Hemen dönüp endişeyle ona bakmış, yüzünü hiddetten buruşmuş bir halde göreceğimi sanmıştım. Ama öyle değildi. Aksine, "Selam Jean, selam John" diyerek onlara tatlılıkla karşılık vermişti. Anlayamamıştım. Ben veya halkımızdan

herhangi biri ona Micah dese öfkeden köpüreceğine adım gibi emindim. Ama belki de bu kadar şaşırmamalıyım. Sonuçta hepimiz kendi halkımız yapsa hiçbirimizin tahammül göstermeyeceği şeyleri beyaz tenlilerin yapmasını kabullenmişük.

Şimdiye dek vaftiz isminin ne olduğunu dahi bilmediğim Bayan Nanga ise pek de memnun olmuşa benzemiyordu. “Maraba, maraba,” deyip aceleyle kalktı. Elbisesi kalçalarının arasına girmişti.

Jean büyük bir hevesle Micah’la flört ederken kocasıyla ben de ciddi meseleler hakkında konuşmaya başladık. Kocası, hükümetimize Amerika’daki toplumsal imajını nasıl geliştireceğine yönelik tavsiyeler veren uzman ekibin bir üyesiydi. Yumuşak huylu bir adama benziyordu. Kanımca güzel, kibirli karısı tarafından da biraz sindirilmişti. Ama şüphesiz ikisi de farklı tarzlarda mükemmel temsilcilerdi. O kaçınılmaz konu nihayet açıldığında adam ne kadar etkili bir konuşmacı olduğunu ispatladı. Şunu da eklemeliyim ki konuyu açan ben değildim.

“Bizim de herkes gibi problemlerimiz var,” dedi. “Halkımızdan bazı kişiler son derece dar kafalı, bunu kabul etmiyoruz. Ama buna rağmen bir yerlere geldik. Kimse tatmin olmadı ama ilerleme kaydettik.” Ardından linçe dair bazı bilgiler ve rakamlar verdi. Bunları hatırlamıyorum. Ama linçin kökeninin ırksal olmadığını, 1875 yılına kadar linç edilen beyazların sayısının zencilerden daha fazla olduğunu söylediğini hatırlıyorum. Ayrıca son on yılın beşinde hiç linç olmadığını söylediğini de hatırlıyorum. Son beş yıl dememesi de dikkatimi çekmişti.

“Yani görüyorsunuz, Bay... Pardon, adınız neydi?”

“Odili.”

“Odili... güzel bir tınısı var... Size isminizle hitap edebilir miyim?”

“Tabii,” dedim, çoktan kısmen Amerikalılaştırmış bir havayla.

“Benim adım John. Birbirimize neden İngilizler gibi Bay şu, Bay bu dememiz gerektiğini anlamıyorum.”

“Ben de,” dedim.

“Diyordum ki,” diye devam etti, “bizler mükemmel rolü oynamıyoruz. Ama son dönemde o kadar yol katettik ki ümitsizliğe kapılmak için bir neden görmüyorum. Önemli olan kararlılıkla devam etmemiz. Gevşememeliyiz. Yine şalterin üstünde uyurcasına hazırlıksız yakalanmamalıyız.”

Ben hâlâ bu sıra dışı ama mükemmel teknolojik betimlemenin tadını çıkarırken John’un sesini uzaklardan geliyormuş gibi duyuyordum. O sırada bana şaşırtıcı gelen bir iddiada bulundu. Bunun illa ki yanlış olduğunu söylemiyorum. Böyle diyebilecek kadar tarih bilgim yok.

“Amerika mükemmel olmayabilir,” dedi, “ama şunu unutma ki biz dünya tarihinde diğerlerini fethedecek kuvvette olmamıza rağmen bunu yapmayan tek güçlü ülkeyiz.”

Hissettiğimden daha çok şaşırmış görünüyor olmalıydım. İddiasını henüz tam olarak kavrayamamıştım. O an bu eşsiz cömertlik hareketinin uzun zaman önce dünyanın ufak bir köşesinde yaşanmış olması gerektiğini düşünüyordum.

“Evet,” dedi John, “1945 yılında Moskova’ya ve Leningrad’a birer atom bombası atarak Rusya’yı zapt edebilirdik. Ama bunu yapmadık. Neden mi? Bana sorma. Bilmiyorum. Belki saf olduğumuz için. Biz hâlâ herkesin kendi kendini yönetmesi ve özgürlük gibi modası geçmiş kavramlara inanıyoruz. Amerikalılar asla kimsenin yönetimine karışmak istemediler...”

Daha önce de söylediğim gibi, Şef Nanga’da heyecan verici olayları karşı konulmaz biçimde kendisine çeken bir şeyler vardı. Unutulmaz olaylar görkemli bedeninin etrafında her daim uçuşuyor ve ayağının dibine düşüyorlardı. Tıpkı gecikmiş yağmurların topraktan havalandırdığı kanatlı karıncaların sokak lambalarının çevresinde hararetle dans ettikten sonra nefes nefese yere düşmeleri gibi...

İşte John burada bana monolog yaparken karısı, bakışlarından anlaşıldığı kadarıyla Şef Nanga’yı güpegündüz yatağa

atmaya hazır görünüyordu. Derken kapı çalındı ve sertçe kolanmış beyaz şort ve gömlek giymiş genç bir adam içeri girdi. Aşçılık işi için görüşmeye gelmişti.

Şef Nanga genç adamın muhtemelen biri bile gerçek olmayan tavsiye mektuplarını dikkatle okuyarak, "Sen hangi yemekleri yap?" diye sordu.

"Ben yap her Avrupa yemeği, mesela biftek ve böbrekli börek, tavuk puri*, misk ızgara, omlet keki..."

"Sen bilmez Afrika yemeği?"

"Ah! Ben na bilmez onu," diye itiraf etti. "Efendiye yalan söyleme ben."

Bu aptala öfkelenerek, "Sen kendi evinde ne pişir?" diye sordum.

"Kendi evimde ne pişir ben?" diye tekrar etti. "Biz ülkede ne pişir onu pişir."

"Senin ülke yemeği Afrika yemeği değil mi?" diye sordu Şef Nanga.

"Evet," dedi aşçı, "ama ben değil pişiren, onun için evde karım var."

Öfkem birden dindi, ben de Şef Nanga'nın kahkahasına katıldım. Bundan cesaret alan aşçı ekledi: "Aile kurmuş bir adam nasıl mutfağa gir de acı yaprak çorbası ve egusi** yap? Utanması yoksa o başka."

Aşçının dediğine katıldık ama işi alamadı çünkü Şef Nanga acı yaprak çorbası ve egusi'yi tavuk puri'ye —o da neyse artık— tercih ediyordu. Ama şunu söylemeliyim ki adam haklıydı. Bir adam ancak yabancı yemekler yapmakla yetindiği sürece aslında yemek yapmak gibi erkeğe yakışmayan bir iş yapmadığının rahatlatıcı yanılgısını koruyabilirdi.

* Hindistan'a özgü yuvarlak bir tür ekmek. —ybn

** Kavun çekirdeği ve ıspanağa benzer bir sebzeyle yapılan Afrikaya özgü çorba. —ybn

Jean ve John, Bakan'la beni Bayan Nanga'nın köye gideceği cumartesi günü için akşam yemeğine davet etmişlerdi. Ama Amerikan sermayesi ile kurulan yeni çimento fabrikasının açılışı sebebiyle John'un acilen uçakla Abaka'ya gitmesi gerekmişti.

Öğleden sonra Jean telefonla arayarak partinin iptal olmadığını söyledi. Bakan da geleceğimize söz verdi.

Fakat saat yediye doğru sofistike görünümlü genç bir kadının arabayla gelip planımızı bozdu. Şef Nanga, Avukat Bayan Akilo'yla beni tanıştırdı. Kadın yaklaşık yüz otuz kilometre uzaktaki bir kasabadan henüz gelmişti. Daha otele gidip yıkılarak seyahatin tozundan bile arınmadığını söyledi. Tozlu haliyle de yeterince güzel olduğunu düşündüm ve köyümde herkesçe bilinen o şakayı hatırladım:

Bir kadına kızının güzelliği övülmüş, o da şu cevabı vermiş: "Siz daha onu görmediniz, hele bir banyo yapsın."

Şef Nanga çalan telefona doğru gidince Bayan Akilo'ya, "Özel avukatlık mı yapıyorsunuz?" diye sordum.

"Evet, kocamla birlikte çalışıyoruz."

"Ah, o da mı avukat?"

"Evet, bizim avukatlık büromuz var."

İtiraf etmeliyim ki kadının sofistike, kendinden emin tavırları karşısında biraz sersemlemiştim. Konuşmasına bakılırsa çocukluğunu İngiltere’de geçirmiş olmalıydı. Fakat sersemliğim uzun sürmedi. Sonuçta eğitimsiz sayılan Şef Nanga’nın muhtemelen o gece onunla yatacağını düşündüm.

Şef Nanga koltuğuna dönerken, “Baksana Agnes,” dedi, “boşuna para harcayacağına neden eşimin yatak odasını kullanmıyorsun? Bugün köye gitti.” Ses tonunu bile onunkine yaklaştırmak için iki kademe değiştirmişti. Eğlendiğini bilmeseniz bu halini acıklı bulurdunuz.

“Teşekkürler, M. A. Sanırım International’a gitsem daha iyi olacak. Belki akşam yemeği için gelip beni alabilirsin?”

“Tabii, kaçta geleyim?”

“Sekiz gibi. Yıkanmam ve ayaklarımı kaldırıp biraz dinlenmem için zamanım olsun.”

Onlar konuşurken cumartesi gecesi yedi yatak odalı bir malikânede yapayalnız kalacağım diye doğal olarak endişelenmeye başladım. Ev sahibimin akşam yemeği randevumuzu tümüyle unuttuğunu sandım. Ama unutmamıştı. Bayan Akilo çıkar çıkmaz, International’a gitmeden önce beni diğer yere bırakacağını ve Jean’e partiden sonra beni eve getirmesini tembihleyeceğini söyledi. Sonra kitaptan alıntı yaparak, “Agnes o kadındır ki ona boyun eğilmesi gerekir,” dedi.

Acaba Jean’e de Rider Haggard’dan –veya bu unutulmaz sözleri kim yazdıysa ondan– alıntı yapacak mı diye merak ettim ama sadece acil bir durum çıktığını söyledi. Jean tabii büyük bir hayal kırıklığına uğradı. Yine de kendine has coşkusuyla parti bitince beni eve bırakacağını ya da bir misafire beni götürmesini rica edeceğini söyledi.

Yemek, Bayan Nanga’nın “dokuz penilik laf, üç penilik yemek” dediği türdendi. Ama sohbet fena değildi. Jean, yakışıklılığının yanı sıra Şef Nanga’yı çekici kılan diğer bir özelliğinin

de öngörülemezliği olduğunu hayranlıkla söyleyerek sohbeti başlattı.

“Yemeğe gelecek mi diye sorduğunuzda hep ‘deneyeceğim’ der.”

“Ne tatlı!” dedi, orta yaşlı bir kadın. Sanırım İngiliz’di. Konuşurken başını benden tarafa doğru nazikçe yana eğmişti. “Pidgin İngilizcesine bayılıyorum.”

Jean devam etti: “ ‘Deneyeceğim’ pek çok anlama gelebilir. Bu gece olduğu gibi gelmeyeceği anlamına gelebilir veya yanına üç kişi daha alıp gelebilir.”

“Ne kadar enteresan,” dedi yine aynı kadın. Bunun üzerine içten içe alay mı ediyor diye şüpheye düştüm.

Jean ve benden başka salonda beş kişi daha vardı: İngiliz kadın ve kocası, ülkemiz hakkında kitap yazan orta yaşlı, Amerikalı bir zenci ve Amerikalı beyaz bir çift.

Yemekte pilav ve yer fıstıklı tavuk yahnisi vardı. Bence günün bu saati için fazla ağır bir menüydü. Ama tatlı çok güzeldi, belki ilk kez tattığım için bana öyle gelmişti. İsmi neydi hatırlamıyorum. Kahveye gelince... Uyanık kalmak için bir sebebim yoksa geceleyin asla içmem. Üniversitedeyken kahveye akademik gece içkisi derdik.

Sohbet, dediğim gibi, gayet iyiydi. Bakan’a yakınlığım, söylediğim her şeye fazladan önem kazandırıyor. Ayrıca başkalarına da böyle mi oluyor bilmiyorum ama verdiğim bilgiler dikkatle dinlendiğinde söylediklerimin niteliğini arttıran verimli bir döngü içine giriyor. Örneğin, o gece konu sanat eleştirisine geldiğinde halen aynı görüşte olduğum doğru ve yerinde bir müdahalede bulundum.

Önde gelen sanatçılarımızdan biri, Bori’deki kent meydanı için ahşaptan muazzam bir tanrı heykeli yapmıştı. Henüz gidip görmemiştim ama hakkında çok şey okumuştum. Heykel o kadar çok ilgi çekmişti ki çok geçmeden kötü ya da Afrika’ya özgü olmadığını söylemek âdeta moda olmuştu. Şimdi de İn-

giliz adam onun şundan, bundan yoksun olduğunu söylüyordu.

“Geçen gün,” dedi, “arabayla yanından geçerken çok yaşlı bir kadının kontrol edemediği bir öfkeyle heykele doğru yumruklarını salladığını görünce sevindim.”

“Bu çok ilginç,” dedi birisi.

“İlginçten öte,” dedi diğeri, “eğitimsiz bir pagan olan bu yaşlı kadın büyük ihtimalle bu tanrıya tapıyordu; Avrupa’daki sanat okullarında eğitim görmüş bu arkadaşımızın aksine, o yaşlı kadının neyin ne olduğunu bilecek durumda...”

“Elbette.”

O an birden kafamda bir şimşek çaktı.

“Yumruklarını mı sallıyor dedin?” diye sordum. “O halde kadını tümüyle yanlış anlamışsın. Bizim toplumumuzda yumruk sallamak büyük bir hürmet ve saygı işaretidir; o kişiye ya da nesneye güç atfettiğin anlamına gelir,” dedim. Bu elbette doğrudu. Konudan biraz sapacağım ama o akşamdan sonra başka bir eleştirmene daha denk geldim ki bu adam benim bakış açımına göre suç işlemişti çünkü kendi halkının belirli jest ve yüz ifadelerine yüklediği anlamı ve yorumu yabancı bir kültüre aktarmıştı. Bu Fransız eleştirmen Afrika sanatını konu alan kuşe kâğıtlı bir dergide, bu ülkeye özgü meşhur bir dini mask için şunları yazmıştı: “Şu yarı kapalı gözlere, keskin hatlarla çizilmiş gergin kaşlara, mest haldeki ihtiraslı ağza bakın...”

Bu tek kelimeyle rezaletti. Oysa maskın tek ifadesi, insanlar için hissettiği tek şey görkemli, ulvi bir kayıtsızlık ve kibirdi. Sokakta bir kadınla karşılaşsam ve bana o maskın yüz ifadesiyle baksa ancak o anlama gelebilirdi.

Partiye dönecek olursak... Sanat uzmanının görüşünü çürütmemden sonra itibarımın iyice arttığını hissettim. Tatilini kültür bakanıyla geçiren kişi sıfatının üstüne çıktım. Amerikalı beyaz çift –özellikle de kadın– her sözümü can kulağıyla dinliyorlardı. İngiltere’de mi eğitim görmüştüm, üniversitede ne okumuştum, Anata Ortaokulu’nda neler öğretiyordum,

Amerika'ya hiç gitmiş miydim, Amerikalılar hakkında ne düşünüyordum vs. öğrenmek istiyorlardı.

Ama gecenin en iyi hikâyesi zenci yazardan geldi. Bir gün International Otel'de öğle yemeği yerken beyaz bir Amerikanın masasına geldiğini söyledi. Bu otel, herkesin bildiği üzere, halkımıza ideolojilerden traktörlere kadar her türlü yabancı malın satıldığı uluslararası bir pazar gibiydi. Bu beyaz Amerikalı masaya yaklaşip büyük bir saygıyla, "Size katılabilir miyim, bayım?" diye sormuş.

"Tabii," demiş yazar.

"Barış Gücü hakkında ne düşünüyorsunuz?"

"Hiçbir itirazım yok. Kızlarımdan biri orada."

"Amerikalı mısınız?"

"Elbette. Geldiğim yer de..."

İyi olmuş diye düşündüm. Adamın çabucak müsaade isteyip yerli Afrikalılar bulmak üzere diğer masalara bakınışı gözümün önüne geldi.

Parti bitince Amerikalı zenci beni eve bırakarak Jean'i zahmetten kurtarmayı teklif etti. Ama Jean kabul etmedi. İtiraf etmeliyim ki bu beni rahatlattı. Bakan'a beni evinin kapısına kadar bizzat sağ salım götürme sözü verdiğini, ayrıca yatmadan önce biraz temiz hava almak istediğini söyledi.

Böylece diğerleri âdeta grup halinde gittiler. "Sanırım gitsek iyi olur," dedi Jean, ellerini başının üstünde kavuşturup gerinecek.

"Ama biz hiç konuşamadık," dedim. Jean gidip bir uzunçalar highlife plağı koydu ve dans etmeye başladık. Şunu söylemeliyim ki highlife dansını iyi öğrenmişti ancak Afrika ritmine meraklı çoğu yabancı gibi o da belini gereğinden fazla kıvrıyordu. Bunu çirkin bulduğumu söylemiyorum, aksine. Sadece bana ilginç gelen genel bir hususa değiniyorum. Bu da tümüyle diğerlerinin bizi bağdaştırdığı şeylerden kaynaklanıyor. Öte yandan şunu da ifade etmek gerekir ki biz de bu konuda tam anlamıyla

suçsuz sayılmayız. Hatırlıyorum da üniversitedeyken komşu bir Afrika devletinin yaptığı bir filmde göğüslerini zıplatıp kalçalarını sallayan genç kadınları ve bunun dışarıya bir Afrika balesi olarak sunuluşunu görünce ne kadar öfkelenmiştik. Jean de muhtemelen bu filmi Amerika'da seyretmişti. Fakat içinde bulunduğumuz koşullarda yaptığı hareketler hoş ve uygun olsa da bu dans hiçbir şekilde iyi bir highlife değildi. Özünde belki aynı mesajı taşıyordu ama iyi bir highlife böylesine hantal, inceliksiz ve basit bir biçimde yapılmazdı.

İkimiz dans ederken kısa bir psikoloji dersi aldım. Anlaşılan yemekten sonraki sohbette Jean bacaklarımı titrettiğimi fark etmiş. Bu da bir kadınla yatmayı çok istediğim anlamına geliyormuş.

“Beni mi yoksa Elsie’yi mi arzuladın?”

“Elsie mi?”

“Evet, Amerikalı çift. Elsie Jackson.”

“Ha, anladım. Hayır, onu değil. Aman Tanrım, hayır. Seni arzuladım.”

Nitekim bu doğrudu.

Aslında bu bacak titretme meselesi, yani bunun yorumu benim için yeni bir şeydi. Hatırladığım kadarıyla ben bunu hep yapardım hatta küçük bir çocukken Ana epilepsi hastalığını davet ediyorum diye beni azarlardı.

Bir şarkıdan fazlasıyla dans ettik mi, hatırlamıyorum. Hiç sanmıyorum. Ama baş ucumuzdaki telefonun aniden çalışını çok net hatırlıyorum. Birisi karanlıkta ayaklarının ucuna basarak merdivenleri çıkıp sırtıma bir bıçak saplamış olsa bundan daha fazla irkilemezdim.

“Kıpırdama,” diye emretti Jean, beni şaşırtıcı derecede güçlü kollarıyla sımsıkı kavrayarak. Emrine itaat ettim.

Sonra üstünde benimle birlikte sırtını yana kaydıra kaydıra telefona yanaştı.

Ahizeyi kaldırıp adını söyledi. Komünyon Ayini’ne henüz

katılmış da kilisedeki sırasına dönüyor olsa sesi bu kadar sakin ve soğukkanlı çıkamazdı.

“Merhaba, Elsie... Hayır, rica ederim... Keyif almana sevindim. Evine sağ salım bıraktım... Ben de yeni döndüm...”

Ahizeyi yerine koydu ve bastırdığı öfkesiyle Elsie'ye kaltak diyerek ikimizi de kahkahaya boğdu.

“Tek derdi hâlâ burada olup olmadığını öğrenmek,” dedi.

“Sence biliyor mudur?”

“Sanmıyorum, umursamıyorum da.”

Sonra, çok daha sonra, el ele tutuşup mutfağa indik. Jean kahve yaptı. Bu defa içmeye bir itirazım yoktu.

“Seks erkeğe kıyasla kadın için çok daha fazla anlam ifade eder,” dedi Jean, dalgın bir halde kahvesini karıştırarak.

“Öyle mi?”

“Elbette. Çünkü kadının içinde yaşanır. Erkek sadece kendisinin bir uzantısını kullanır.”

“Anlıyorum.”

Keşke gevezeliği bırakmasını söyleyebilsem diye düşündüm ama onu henüz pek tanıımıyordum. Seksten önce veya seks sırasında konuşulmasına bir diyeceğim yoktu ama seksin ardından konuşulmasına şiddetle karşıydım. İnsan sessizce kahvesini, sigarasını içmeli veya öylece oturmalıydı. İlla ki konuşacaksa da farklı bir konu seçmeliydi. Sanırım Jean aklımdan geçenleri anlamıştı. Çok zeki bir kadındı.

Saat bir buçuğa doğru esnemesini bastırmaya çalıştığını fark ettim.

“Sanırım artık gitsem iyi olacak,” dedim. “Gecenin bu saatinde seni dışarı çıkaracağım için özür dilerim.”

“Bu kadar İngiliz olma,” dedi neredeyse öfkeyle. Söylediğim şeyin neresi bu kadar İngiliz ve canını neden bu kadar sıktı merak ettim ama konuyu uzatmamaya karar verdim. Arabasının anahtarını ararken hemen eve mi dönmem lazım yoksa arabasıyla kısa bir şehir turu yapmak ister miyim diye sordu.

“Bori geceleri tek kelimeyle büyüleyici oluyor,” dedi.

“Ama yorgun değil misin?”

“Kesinlikle değilim.”

Şehri, güzel kokulu modern sahil bölgesinden leş kokulu, kurtlu iç bölgesine kadar gayet iyi biliyordu.

“Bu ülkeye geleli ne kadar oldu?” diye sordum samimi bir hayranlıkla.

“On bir ay,” dedi. “Bir yeri sevdiğinde kısa sürede öğreniyorsun.”

Tanınmış politikacılarımızın isimleri verilmiş, geniş, ışıklı caddelerden ve daha az tanınan kişilerin adları verilmiş, kuytu, dar sokaklardan geçtik. Önemsiz Belediye Meclisi üyelerinin bile (anlaşılan Jean hepsini tanıyordu) küçük sokakları vardı. Hatırlıyorum da birinin adı Stephen Awando Sokağı’ydı. Belediye’nin gerdellere ilişkin duyurusunun ciddi bir sorundan kaynaklandığına ikna olmaya ihtiyacım olsaydı, bu arka sokaklardan geçmek bana yeterdi.

Jean iddia ettiği gibi böyle yerlerde arabayla gezmekten gerçekten hoşlanıyor muydu yoksa beni ülkemin başkentinden utandırmaya çalışmak gibi gizli bir amacı mı vardı diye merak etmeye başlamıştım. Onu çok az tanıyordum ama çok karmaşık bir kadın olduğunu görebiliyordum.

Tekrar yüksek sınıfa özgü, güzel bölgeye dönmüştük.

“Şu on sıra ev İmar Bakanı’na ait,” dedi. “Her biri yılda üç bine farklı elçiliklere kiralandı.”

Ne olmuş yani dedim kendi kendime. İthamın doğru olabilir ama senin suçlamada bulunmaya hakkın yok. Sen onu bize bırak ve ifşada bulunarak işimize karışma.

“Ama burada başka bir Şef Nanga Sokağı var,” dedim dışımdan, solumu göstererek.

“Hayır. Çeşmenin yanında gördüğümüz Şef Nanga Bulvarı’ydı,” dedi. Bunun üzerine ikimiz de kahkahayla güldük, tekrar dost olmuştuk. “Başka bir yerde de onun adına bir yol

olmadığından emin değilim,” dedi. “Gerçi bir kavşak olduğunu biliyorum.”

Birden tekrar gerildim. Kendini ne sanıyordu da böyle ki-birle gülebiliyordu! Kendi ülkesinde onu her gün güldürecek yeterince şey yok muydu? Ya da tercih ediyorsa ağlatacak?

Benim sessizce içlerimeme tümüyle kayıtsız bir halde, “Hep merak ediyorum,” dedi, “bazı sokaklara neden Fransa’da ve di-ğerkülkelerde yaptıkları gibi ülkenizin tarihindeki önemli kişilerin veya bağımsızlığınız gibi tarihi olayların isimlerini vermemişler?”

“Çünkü burası Fransa değil, Afrika,” dedim sinirli bir ses tonuyla çıkışarak.

Kinayeli konuştuğumu sanmış olacak ki tekrar güldü. Aslında ona söylediğim şey, cehenneme git demenin başka bir biçimiydi. Artık kenar mahallelerimizde arabayla gezmekten neden bu kadar keyif aldığını galiba anlamıştım. Şimdiye kadar evine, akrabalarına göndermek üzere yüzlerce fotoğraf çekmiş olmalıydı. Düşünsenize, iddia ettiği gibi bir Afrika âşığı olarak, acaba kendi ülkesinde siyah bir adamla birlikte görölmek ister miydi?

İçimi kemiren öfkeyle, “John ne zaman dönüyor?” diye sordum.

“Çarşamba günü. Neden sordun?”

“Seni tekrar görebilir miyim diye merak ettim.”

“İstiyor musun?”

“Tabii.”

“Neden olmasın? Yarın seni arayayım mı?”

Bu hikâyeyi baştan sona dikkatle okuyanlar, Bori'ye gelmemin asıl nedenlerinden biri olduğunu evvelce söylediğim Elsie'ye ne olduğunu merak ediyor olabilirler. Bu asıl nedende değişen hiçbir şey yoktu. Hatta gelir gelmez ona yazmış ve cumartesi sabahı hastaneye onu görmeye gitmiştim. Fakat hâlâ gece nöbeti devam ediyordu ve hastane kurallarına aykırı olarak uykusundan uyandırılıp benimle görüşmüştü. Dolayısıyla bu ilk ziyaretim mecburen çok kısa sürdü. Aslında gitmemin nedeni, gece mesaisinden sonra hak edeceği iki boş gününü geçirmek üzere kaldığım eve geleceğini ve –böyle kabaca ifade etmemiş olsak da– yanında Şef Nanga için bir kız arkadaşını getireceğini teyit etmek içindi.

Ülkemizde beyaz üniformalı bir şoförün kullandığı, bakanlık flamalı, uzun bir Amerikan arabası iğne deliğinden dahi geçebilir. Hastane bekçisi demir bariyeri derhal kaldırıp selam verdi. İşaret ettiğim yaşlı erkek hemşire en az on yıl önce kendisini terk ettiğini düşüneceğiniz bir çeviklikle koşturarak yanıma geldi ve daha önce de dediğim gibi hastane kurallarına aykırı biçimde beni kadın hemşire koğuşuna alarak görüşebilelim diye Elsie'yi uyandırdılar.

Çok uykulu olmasına rağmen gizlemeye gerek duymadığı sevinci, orada makul olandan daha uzun süre kalmam için bende güçlü bir istek uyandırdı. Uyurken taktığı başlık yüzünü neredeyse kaşlarının altına kadar örtmüş ve kulaklarını sarmıştı. Ama buna ve uykudan şişmiş gözlerine rağmen her zamanki gibi çekiciydi. Olağan tavrı üzere hemen bana meşrubat ve bisküvi bulmak için koşuşturmaya hazırlandı. Kesin bir dille reddettim.

Aslında diğer kız beni selamlamaya geldiğinde gitmek üzere çoktan ayağa kalkmıştım. Anlaşılan güzelliğinden Elsie kadar emin değildi ki zaman ayırıp makyaj yapmıştı. Elsie bizi geçmişte bir üniversite partisinde tanıştırdığını söyledi. Çok uğraşmama rağmen kızın yüzünü bir türlü hatırlayamadım. İdare eder bir güzelliği vardı fakat sivri çenesi bana geveze dokumacı kuşunu* çağrıştırmıştı. Oysa pek konuşmamıştı. Nihayet gitmek üzere kalktığımda bizimle arabaya kadar gelmedi. Halkımızdan bir kadın için tuhaf derecede meraksız olduğunu düşündüm.

Elsie'yle arabaya doğru yürürken şaka yollu, "Umarım Şef Nanga takas yapmak istemez," dedim.

"Ne istemez?" diye sordu şaşkın bir halde. Bu kelimeyi daha önce hiç duymamış olabileceğini fark ederek açıkladım. İkimiz de güldük.

"Ben de ameliyathanede kullandığımız hidrofıl pamuğu kastettiğini sandım," dedi. Bunun üzerine tekrar güldük. Sonra zarif bir şekilde, takasa gerek olmayacağını, çünkü arkadaşının daha güzel olduğunu söyledi.

"Bu öğlen benden pohpohlama bekliyorsan alamayacaksın," diyerek gece hemşirelerinin koğuşundan çıktığımdan beri şoförün açık tuttuğu kapıdan arabaya girmek üzere eğildim.

* Afrika, Hindistan ve Avustralya yakınlarındaki adalarda yaşayan, yerden koparttıkları taze yeşil otlarını ağaç dallarına dokuyarak yuvalarını inşa eden kuş türü. -ybn

Sonra vazgeçip tekrar doğrularak, “Aklıma gelmişken,” dedim, “geçen gece bir partide Elsie adında Amerikalı bir kadınla tanıştım. Kadının adını her duyduğumda aklıma sen geldin.”

“Sana kim de onun adı Elsie diye? Bir daha onu görünce söyle, onun Elsie’si sahte. Ama Odili, sen de değil az! Daha dün gel Bori’ye, hemen başka Elsie’yle buluş partide. Sen de bir dur!”

“Sakin ol,” dedim, Jean’i taklit ederek. “Bir partide senin adaşınla tanıştığımı söylememde ne sakınca var?”

Aslında Elsie’nin kışkırtıldığını görmek hoşuma gitmişti. Ona endişelenmesine gerek olmadığını, diğer Elsie’nin onun eline asla su dökemeyeceğini söylemeye niyetlendim hatta söylemek üzere ağzımı bile açtım. Ama taktiksel sebeplerden ötürü hemen fikrimi değiştirdim. Onun yerine, ikinci bir kız arkadaş istersem karışıklığa mahal vermemek için farklı isimde birini seçeceğimi söyledim.

“Yalancı,” dedi, baştan çıkarıcı, gamzeli gülümsemesiyle. “Ben na bakışından gör, sana on Elsie bile yetmez.”

“Saçma. Bana Elsie büyü mü yapıldı yani?” dedim gülerek.

“Ne bileyim?” deyip omuzlarını silkti.

“Bilmen lazım,” dedim.

O sırada şoför kapımı kapatarak çok açık –ve kaba– bir imada bulundu. Onu görmezden geldim.

“Arkadaşının arabasına ne deniyor?”

“Cadillac.”

“Aa, na meşhur Cadillac mı bu? Ben sanma daha önce bundan gör.” Genç kızlara özgü bir heyecan içindeydi. “Na sağlam araba! Ehe he he! Sence bu insanlar sonra başka cennete mi git?”

“Bilmiyorum, kardeşim. Boşver, biz de bu dünyada onlardan biraz faydalan.” Kapıyı kendim açıp arabaya girdim. Elsie de kapatmama yardım etti. “O halde perşembe günü dörtte burada olacağım. Şimdi koş da uyu, sevgilim.” Hiç benlik olmayan,

sahiplenici bir havayla arkama yaslandım. Biz virajı dönüp gözden kaybolana dek Elsie orada durup el salladı.

O perşembe akşamı, saat altıda Bakan yerli yazarların eserlerinden oluşan ilk kitap fuarının açılışına gidecekti. Bu fuar özellikle ilgimi çekiyordu çünkü ben de beyaz adamın ülkeme ilk gelişi hakkında bir roman yazmayı istiyordum.

Şef Nanga saat iki buçuğa doğru öğle yemeği için eve geldi, elinde onun için hazırladıkları konuşma vardı. Anlaşılan ofiste çok meşgul olduğu için konuşmaya bakacak vakti olmamıştı. Ben de şimdi oturup hızlıca gözden geçireceğini düşünmüştüm. Ama hayır, dosyayı bir kitap rafının üstüne koydu ve hastaneye gidişimizle ilgili sorular sormaya başladı. O âna kadar onun da benimle hastaneye geleceğini bilmiyordum hatta belki kendisi bile bilmiyordu.

“Umarım oraya gittiğimizde hazır olmuş olurlar,” dedi.

“Evet. Elsie’ye saat altıda diğer yerde olman gerektiğini söyledim.”

“Söyle bakalım, Odili. Sen bu kız, Elsie için ciddi şeyler düşünüyor musun?”

“Evliliği mi kastediyorsun? Aman Tanrım, hayır! O sadece iyi vakit geçirdiğim bir kız.”

“Eğlenceli bir kaçamak mı?” diye sordu göz kırparak.

“Evet, öyle sayılır,” dedim.

Evlilik hakkında söylediğim doğru olsa da, Elsie’yle ilişkimin bu aşamasında onu sadece iyi vakit geçirdiğim bir kız olarak tanıtmam büyük bir haksızlıktı. Şef Nanga’yla birbirimize pek çok kadın tavlama hikâyesi anlatmıştık. Sanırım bu yüzden kadınlar hakkında genel olarak küçümseyici ifadelerle konuşmak zorundaymışım gibi hissetmiştim. Aslında Elsie’yle ilk buluşmamızın hikâyesini isim vermeden ona zaten anlatmıştım. Doğal olarak Şef Nanga’nın benim her hikâyeme karşılık anlatacağı beş hikâyesi vardı. Bence en iyisi, sutyenini asla çıkarmayan genç, evli kadının hikâyesiydi. Pek çok kez buluş-

tuktan sonra Şef Nanga nihayet kadına nedenini söyletmeyi başarmıştı: Belli ki çok kıskanç bir adam olan kocası, kadını sadık kalması için korkutmak amacıyla göğüslerine muska koymuştu. Muhtemelen kadının başka bir adama –diğer yerleri şöyle olsun– göğsünü göstermeye cesaret edemeyeceğini planlamıştı.

“Ne kadar aptal!” dedim. “Bir de akıllı geçinmeye çalışıyor.”

“Garriden bile aptal,*” dedi Şef Nanga. “Kim de ona iş sadece göğüsten ibaret? Saçmalık.”

“Ama o kadın da ayrı yani,” dedim. “O da buna nasıl kanmış?”

“Kadın mı?” diye sordu Şef Nanga, kadına duyduğu hayranlığı belli ederek. “Sana kim derse kadın akıllı değil, bil ki o boş konuş. Kadın bir şeyi yapmak istemiyorsa o öyle kal, ama yapmıyor diye sen sanırsan akıllı ermiyor, sen kendini kandır.”

Ne kadar doğru, diye düşündüm.

Şef Nanga benimle hastaneye geleceğini söylediğinde birden şaşırmıştım. Kalıp konuşmasını okumasını tavsiye edemiştım. Ama içimde konuşmasına bakmayı tümünden unuttuğuna dair bir şüphe oluşmuştu ve ona hatırlatmam gerektiğini düşünüyordum. Kafamda çeşitli cümleler kurduktan sonra bencilliğin küçük payını en iyi gizleyecek birinde karar kıldım.

“Keşke konuşmanı kontrol etmene yardımcı olabilsem,” dedim. “Ama hareket halindeki bir arabada okuyamam.”

“Ah, şu konuşma,” dedi bıkkınlıkla. “Ben onu on dakikada bitiririm, önemli değil. Bilseydim müsteşarıma beni temsilen gitmesini söylerdim. Neyse, sorun değil. Konuşmak artık benim kanıma işledi, öğretmenlikten politikaya na hep konuş, konuş.”

Aslında yalnız gitmeyi istemem için ciddi bir nedenim yoktu. Zihnimde her şeyin tamamen benim kontrolümde nasıl olacağına dair oldukça net bir hayal canlandırmış olduğum

* Manyok unu olan garri'ye kaynar su eklendiğinde suyu çeker ve “full”, yani “dolu” olur, burada da aptal anlamına gelen “fool” ve “full” sesteşliği ile kelime oyunu yapılmıştır. —77

doğruydu. Ama önemli değildi, farklı olmasının da kimseye bir zararı dokunmazdı. Örneğin, arka koltukta iki kızın arasında oturmak güzel olacaktı. Şimdi muhtemelen şoförün yanında oturacaktım. Ya da daha iyisi Elsie'yle ben önde otururduk, bunun için yeterince alan vardı, arka koltuğu da öteki kızı yakından tanıması için Bakan'a bırakırdık.

Meğerse endişelerim boşunaymış. Öteki kız –kızın adını ne yaptım hiç bilmiyorum– ani bir hastalık nedeniyle bizimle gelemeydi. Büyük bir hayal kırıklığına uğradım. Elsie gerçekten hasta olduğuna dair yemin etmesine rağmen biraz da kızdım. Neyse ki Şef Nanga hiç umursamamış görünüyordu, zaten elinin altında hazır bekleyen onca kadını olan bir adam için bu pek de şaşırtıcı değildi.

Ortamızda Elsie'yle arka koltukta oturmuş giderken Şef Nanga'nın iki üç kez ertesi gün muhtemelen bütün gece sürececek önemli bir Kabine toplantısı olduğunu, o yüzden bu gece erkenden uyuması gerektiğini söylediğini hatırlıyorum. Önce kıza gösteriş yaptığını sanmıştım ama sonra meydanın tümüyle bize kalacağını kurnazca ima ettiğini düşündüm ve minnet duyarak Elsie'ye kendisi ve ailesine ne kadar az zaman ayırabildiğini anlatmaya başladım. Şef Nanga beni destekleyerek, "Eğer biri seni bakan yapmak ister, sakın kabul etme," dedi. "İyi bir hayat değil."

"Tacı takan başın huzuru olmaz," dedi Elsie.

"Na bu doğru, kardeşim," dedi Şef.

"Ben sana galiba söyle, Şef Nanga bugün altıda kitap fuarının açılışına git," dedim.

"Kitap fuarı mı?" dedi Elsie. "Nasıl bir şey o?"

"Kardeşim, sen na bana değil, onlara sor. Ben mesela daha önce hiç duyma böyle bir şey. Ama ben na Kültür Bakanı, o yüzden ben orada olmalı. Diyeme hayır. Bakan ne yapsın? Futbol mu oynasın? Yani ben diğer insanlar gibi evde yan gel yat yerine bu sıcak öğle sonrası git gramer parçala. Sen hiç gör böyle dert?"

Hepimiz güldük. Yüzünü aynadan görebildiğim şoför de güldü. Yol boyunca şakalaşıp gülüştük.

Şef Nanga'nın yanında neşeli olmamak mümkün değildi.

Fuarın önünde Yazarlar Derneği Başkanı tarafından karşılandık. Onu üniversiteden tanıyordum. O dönemde, henüz yazar olmadan önce bana gayet normal biri gibi görünüyordu. Ama anlaşılan *Siyah Kuşun Şarkısı* isimli romanı yayımladıktan sonra epey değişmişti. Popüler bir dergiye verdiği bir röportajını okumuştum. Artık öyle anti-konformist olmuştu ki kıyafetlerini kendisi tasarlamaya başlamıştı. Görünüşe bakılırsa tarziliğini de kendisi yapıyordu. Üstünde kare biçimli, mavi-beyaz, bisiklet yakalı, düğmesiz bir tunik vardı. Altına kahverengi, çizgili, "Rüzgâra Boyun Eğ" olarak adlandırdığımız hafif türde keten kumaştan bol bir pantolon giymişti. Sakalı uzun ve dağınıktı.

Yazarların bu kadar az olduğu bir ülkede Kültür Bakanı'nın hepsini şahsen tanımasını beklerdim. Ama Şef Nanga'nın adamın ismini bile duymamış olduğu belliydi.

"Kendisi *Siyah Kuşun Şarkısı* romanının yazarı," dedim.

"Anlıyorum," dedi Şef Nanga. Fakat dikkati başka yerdeydi.

"Yani derneğinizde müzisyenler de mi var?" diye sordu anlık bir ilgiyle.

Ama Jalio, "Hayır," derken ilgisi çoktan farklı bir yöne kaymıştı.

"Merhaba Jalio," dedim, biraz da teselli olsun diye tokalaşmak üzere elimi uzatarak. Merhaba deyip tokalaştı ama ismimi hatırlamadığı, üstelik bunu da hiç umursamadığı belli oluyordu. Bu tavrı beni çok gücendirdi, zihnimde aptalca cakalarına ve ona karşı olumsuz bir önyargı oluştu. *

"Siz bana hiç söylemediniz, Bay..." dedi Bakan ansızın.

"Jalio, efendim."

"Teşekkürler, Bay Jalio. Bu etkinliğe elçilerin geleceğini neden bana söylemediniz?" Hâlâ park etmiş arabalara göz

gezdiriyordu. Arabaların bazılarında diplomatik plaka ve iki flama vardı.

“Üzgünüm, efendim,” dedi Bay Jalio, “ama...”

“Bir de böyle bir etkinliğin başkanlığını yapıyorsunuz.” Son kelimeleri, sol parmağını Bay Jalio’yu baştan ayağa işaret edecek biçimde, aşağılayıcı bir tavrıla yukarı doğru kaldırarak söyledi. “Siz ülkenin neresindensiniz?”

Ne hissedeceğimi bilemedim. Jalio o kadar kasıntı davranmasaydı ona sempati duyabilirdim ama o an itiraf etmeliyim ki havasının indiğini görmek biraz hoşuma gitmişti.

“Senin memleketinde ulusal giysi diye buna mı diyorsunuz?” diye insafsızca devam etti Şef Nanga.

“Ben kendimi hoşnut edecek giysiler giyiyorum, efendim,” dedi yazar, birden meydan okur bir tavra bürünerek.

“Sana bir şey söyleyeyim,” dedi Şef Nanga, yumuşamış ama kararlı bir ses tonuyla. “Etkinliklerine katılmamı istiyorsan düzgün bir kıyafet giymelisin. Ya takım elbise giyersin ya da onu sevmiyorsan ulusal giysimizi giyersin. Protokolün doğrusu budur.”

Şef Nanga takım elbise dedikten sonra bana doğru dönüp onaylarcasına başını sallayınca durum benim için utanç verici bir hal almaya başladı. Çünkü Jalio’nun gösterişli, tuhaf giysisinden hiç hoşlanmamış olsam da düzgün kıyafet modeli olarak gösterilmekten rahatsız olmuştum.

Ardından Şef Nanga birdenbire gönül alıcı, babacan bir ses tonuyla biz gençlere büyük ülkemizin gelecek liderlerinin bizler olduğunu hatırlattı.

“Bana saygı duyup duymamanız umurumda değil,” dedi, “ama halkımızın bir deyişi vardır: sen bugünün kralına saygı duyarsan, sıra sana geldiğinde diğerleri de sana saygı duyar... Artık içeri girelim.”

Bu talihsiz başlangıca rağmen Bay Jalio programa sadık kaldı ve üzgün bir yüzle de olsa Şef Nanga hakkında övgü dolu

sözler söyledi. Şef Nanga'nın Afrika kültürüne dünyaca bilinen ilgisinin yerinde bir takdirle karşılık bulduğunu, çok uzaklardaki Amerika'da bir üniversitenin yakında kendisini doktora derecesi ile onurlandıracağını söyledi.

Şef Nanga ihtişamla ayağa kalktı, iki marifetli el hareketiyle giysisinin kollarını omuzlarına kadar sıvadı. Hemen hazırlanmış metinden başlamak yerine önce kendisinden birkaç şey söyledi. Yazarlar Derneği Başkanı'na teşekkür etmek üzere yan tarafa döndü. Onu yarım saniye boyunca tepeden tırnağa süzdü, yine giysi konusuna dönecek diye korktum. Neyse ki dönmedi; hoşgörülü, biraz da muzipçe bir havayla gülümseyerek Bay Jolio tarafından fuarın açılışına davet edilmekten onur duyduğunu söyledi.

"Bildiyiniz üzere, Bay Jolio, Afrika karakterini yansıtmak üzere pek çok şey yapmış bu derneğin başkanıdır. Sanırım Bay Jolio'nun kendisi de harika bir şarkı bestelemiş... Hımm... Neydi adı?" diye Bay Jolio'ya sordu.

Neyse ki espri yapıyor zannedildi, herkes kahkahayla güldü. O an şen şakrak kahkahasını duyduğum Jean'in Elsie'yle benim önümdeki sırada oturduğunu fark ettim. Kocasını John da yanında oturuyordu. Adamın döndüğünü bilmiyordum. Elsie'nin kulağına fısıldayarak bahsettiğim partiyi veren kadının o olduğunu söyledim. O da fısıldayarak, "Meşhur Elsie bu mu?" diye sordu.

"Hayır, onun arkadaşı."

"Yani bir tane de değil," dedi gülümseyerek. "Büyük Odi." Genelde ismimi kısaltarak bana Odi derdi.

Şef Nanga'nın konuşmasını pek dinlemedim. Elsie'yle bir-birimizin kulağına fısıldamadığımız zamanlarda ya o günün gecesini ya da salondaki bazı insanların giysileri gibi alakasız şeyler düşündüm. İçlerinde bir adam özellikle dikkatimi çekti. Tunjüğü pahalı görünen, Avrupa malı yünlü bir kumaştan yapılmıştı ki bugünlerde bu pek de ilginç sayılmazdı. Beni şaşırtan

şey, kumaşın üstünde keskin siyah harflerle imalatçının art arda reklamının yazılı olduğu ince, sarı bordürünü terzinin kesmemiş olmasıydı: %100 YÜN: İNGİLTERE'DE ÜRETİLMİŞTİR. Hatta bu reklamı giysinin kollarında süs olarak kullanmıştı. Özellikle giyim zevki söz konusu olduğunda halkımızın sınır tanımayan becerisi karşısında bir kez daha şapka çıkarmıştım. Şunu fark etmiştim ki adam, kollarını her sıvayışında –ki bunu iki üç dakikada bir yapıyordu– kumaşın markasının giysisinin zengin kıvrımları arasında kaybolmaması için büyük özen gösteriyordu. Boynuna da altın bir zincir takmıştı.

Şef Nanga doğuştan politikacıydı; yaptığı veya söylediği her şeyden yakayı sıyrabiliyordu. İnsanlar kafalarından ziyade kalpleri ve midelerinin hükmü altında oldukları sürece bu dünyanın Şef Nanga'ları hatalarının bedelinden kurtulmaya devam edeceklerdi. Şef Nanga nadir görülen yeteneği sayesinde insanlara –kırıcı sözler dahi söylese– zerre kadar kötü niyeti olmadığını hissettirmeyi başarıyordu. Benim yanımda telefonda bakan meslektaşına üniversite mezunu gençlerimize güvenmediğini, Avrupalılarla çalışmayı tercih ettiğini söylediğini hatırlıyorum. Korkunç şeyler işittiğimi biliyordum ama nedense sözlerini ciddiye almak istememiştım. Bana karşı son derece açık ve nazikti, güvensizlik ise söz konusu bile değildi. Böyle bir adamın ülkemizde alabileceği en büyük eleştiri, hoşgörölü bir tonla söylenen “Sen ona aldırma” olabilirdi.

Bu da elbette kötü tavırların olağan sonuçlarından ve cahillikten kaynaklı aşağılanma ve utançtan sahibini her daim korumayı garanti eden müthiş bir silahtı. Başka türlü bir kültür bakanının ülkesinin en meşhur romanından hiç haberi olmadığını alenen söylemesine rağmen alkışlanması nasıl izah edilebilirdi? Üstelik konuşmasının devamında kehanette bulunarak büyük

Ülkemizde çok geçmeden Shakespeare, Dickens, Jane Austen, Bernard Shaw, Michael West ve Dudley Stamp gibi önemli yazarların yetieini söylediğinde de alkılanmıştı. Son iki ismi, gözlerini okuduğu metinden kaldırarak söylemişti.

Etkinliğin sonunda Bay Jalio ve *Daily Matchet*'in editörü ef Nanga'yı tebrik etmek üzere yanına geldiler ve konuşmasının kopyalarını rica ettiler. ef Nanga dosyasından iki kopya çıkarttı, masaya eğildi ve bu son iki ismi nl İngiliz yazarların listesine ekleyerek gerekli gördüğü düzeltmeyi yaptı.

Editörü birkaç gün önce Bakan'a yaptığı ziyaretten tanıyor-
dum. Pis görünümlü bu adam başta odadaki varlığımdan rahat-
sız olmuş gibiydi. Kalkıp gitmem yönünde bir işaret verecek mi
diye dikkatle ef Nanga'ya baktım. Ama hiçbir işaret yoktu. Ak-
sine, kalmamı istediğini hissettim. Ben de kaldım. Misafirimiz
asıl konu her ne ise ona gelmek için epeyce oyalandı. Söyledik-
lerinden ıkarabildiğim tek şey, ef Nanga'nın lehine sakladığı
bir şeye erişimi olduğuydu. Oysa ef Nanga'nın o şeyi pek de
nemsemediėi belli oluyordu hatta adamdan bıkmı usanmı
gibi bir hali vardı ama bunu söylemeye cesaret edemiyordu. Bu
arada gazeteci bize ardı ardına hikyeler anlatıyor, konuşurken
ağzının kenarlarında iğrenç beyaz köpükler oluşuyordu. İki ie
bira ve epeyce sigara içtikten sonra ev sahibiyle arasındaki kira
borcu sorununu anlatarak Bakan'dan be pound gibi "cüzi" bir
para aldı. Anlaşılan bu basit bir borç meselesi değildi; ev sahibi
ve gazeteci farklı kabilelere mensuptular ve kabilecilik unsuru
göz ardı edilemezdi.

ef Nanga misafiri gider gitmez, "Bakan olmak ne demek
görüyorsun ite," dedi. Sesinde tuhaf bir yorgunluk vardı. Bir-
den içimde bir acıma duygusu uyandı. Onu hiç bu kadar moral-
siz görmemiştim. "Ona bir şey vermezsem yarın gidip hakkım-
da ipe sapa gelmez şeyler yazar. Buna basın özgürlüğü diyorlar.
Bana kalırsa masum insanları çarmıha germe ve itibarlarına su-
ikasttan başka bir şey değil. Hkmetimiz bunlarla uğraşmak-

tan neden bu kadar korkuyor bilmiyorum. Eleştiri yapmasınlar demiyorum, neticede kusursuzluk ancak Tanrı'ya mahsus ama eleştirileri yapıcı olmalı," dedi.

Nitekim o öğle sonrası gazeteci konuşmanın bir kopyasını almaya geldiği zaman, "Birinci sınıf, efendim! Bayındırlık Bakanı'na söz verdiğim hikâyenin yerine bunu birinci sayfaya koyacağım!" diye bağırduğunda şunu merak ettim: Şef Nanga müsaade etmeseydi kendisi ve hikâyeleri nerede olurdu diye hiç düşünmüş müydü acaba?

Fuardan ayrılıp arabaya bindiğimizde saat sekize geliyor olmalıydı ki hava epeyce kararmıştı. Araba hareket eder etmez parmaklarımı Elsie'ninkilere geçirerek Elsie'nin kucağına koydum; diğer kolumu da cesur, sahiplenici bir edayla omuzuna attım.

Sırf yolda laflamak adına, "Güzel bir konuşmaydı, üstelik gözden geçirecek vaktin de pek olmamıştı," dedim. Bu arada kalbim beklenti içerisinde güm güm atıyordu. Hayalimde o âna dek aklıma gelmeyen bir görüntü canlanıyordu. Elsie'yi görüyordum –daha doğrusu görmüyordum– çünkü bedeni odamın karanlığıyla bütünleşip yitiyordu. Oysa Jean karanlıkta kıyafetlerini giyerken tıpkı bir hayalet gibi yarı görünür halde kalmıştı.

"Yaşlı bir kadın dans müziğini duyduğunda ihtiyarlığının onu terk ettiğini bilir," dedi Şef Nanga bizim dilimizde. Atasözüne gereğinden fazla güldükten sonra farklı bir dil konuşan Elsie'ye tercüme ettim. Kahkahayı fırsat bilerek birbirimize daha çok sokulduk. Omuzuna atmış olduğum elim aşağı kayıp göğsüne geldi. Onu çekip kendime doğru iyice yasladım.

Eve gelince Elsie yukarı çıkıp üstünü değiştirirken Şef Nanga'yla viski içtik.

Hastaneden dönerken Şef Nanga kâhyasına Elsie'nin çantalarını karısının odasına götürmesini söylediğinde birden telaşa kapılmıştım. Ama hemen kendimi yatıştırmış, aslında büyük bir nezaket ve incelik gösterdiğini düşünerek minnet duymuş-

tum. Bize bütün gece Kabine toplantısında olacağını söylediğinde de ona minnettar kalmıştım.

Elsie'nin yerleştirildiği odayla benim zemin kattaki odamın arasında az basamaklı bir merdiven vardı. El ayak çekildiğinde sessizce yukarı çıkacak, kapısını hafifçe tıklatacak ve onu beni beklerken bulup alt kattaki odama götürecektim. Böylece ev sahibimizin hiçbir şeyden haberi olmadığını varsayabilecektik.

Pilav, plantain* ve kızartılmış balıktan oluşan mükemmel bir akşam yemeği yedik. Yanardöner sarı elbisesinin içinde olgun ve hazır görünen Elsie, Yazarlar Derneği Başkanı ve komik kıyafetinden söz açtı. Kendimi hafiften adanını savunurken buldum.

“Yazarlar ve sanatçılar bazen böyle davranırlar,” dedim.

“Bence öğüdümü dikkate alacak,” dedi Şef Nanga. “O itaatli bir genç adam.”

Bu beni çok şaşırttı. Sanırım bunun nedeni Jali'o'nun Bakan'ı takdim ederken sarf ettiği pohpohlayıcı sözlerdi veya daha olası bir neden, elçilerden birinin saygılı bir tavırla Jali'o'nun yanına gidip kitabını imzalatmasının Şef Nanga'nın gözünden kaçmamış olmasıydı. O sırada Şef Nanga'ya baktığımı; yüzünde inanamayan, hayrete düşmüş bir ifadenin belirdiğini hatırlıyorum. Ancak yaşadıkları gerginliğin hemen ardından bunun Jali'o'yu “itaatli bir genç adam” olarak nitelemesine yeteceğini hiç düşünmemiştim.

Öte yandan taşıdığı anlam kadar “itaatli” sözcüğünün kendisi de dikkatimi çekmişti. Doğru veya yanlış diyemezdin. Zaten bir kez daha böylesi ayrımların burada geçerli olmadığını hissetmiştim. Şef Nanga tutukluk olmadan, güçlü ifadelerle ve akıcı biçimde konuşmasına yetecek kadar İngilizce bilen (ve yeterlinin ötesinde tek kelime dahi bilmeyen) şanslı insanlardandı. Bana Anata'dan Bori'ye arabayla giderken yaşadığı “ölümcül” kazayı anlatışını hatırlıyorum. Kendisi hayatta olduğuna göre

* Batı Afrika'da temel gıda ürünü olarak tüketilen, nişasta içerdiği için çığ olarak tüketilmek yerine kaynatılarak veya kızartılarak yenilen bir tür muz. -fn

başka birinin öldüğünü varsaymıştım. Oysa hikâyenin devamında fark etmiştim ki ölümcülden kastı “çok ciddi” imiş.

Yemek bitince hiç oyalanmadan odama çekildim. Böylece onlar da anlar, odalarına giderler diye düşündüm. Elsie anladı. Odamdan gizli gizli ikinci bakışında artık oturma odasında değildi. Ama Şef Nanga kayıtsızca oturmuş, çoktan yaptığı konuşmanın dosyasına bakıyordu. İki üç dakikada bir kapıya gidip bakıyordum ve öylece oturduğunu görüyordum. Belki de uyuyakalmıştı. Öyle miydi? Hayır, gözleri sayfanın üstünde geziniyordu. Sinirlenmeye başlamıştım. Kutsal dosyasını alıp çalışma odasına neden gitmiyordu? Belki en çok ağırıma giden şey, bir türlü cesaretimi toplayıp oturma odasına girememem, oradan da üst kata çıkamamamdı. Hatta Şef Nanga da belki bunu yapmamı bekliyordu. Şunu söylemeliyim ki normalde bu tür durumlarda böyle basiretsiz davranmam. Fakat Şef Nanga olaya daha en başından nezaket unsuru katarak hareketimi kısıtlamıştı. Böylece meseleyi benim cesaretimden ziyade Elsie’yi üçüncü bir şahsın nezdinde fahişe gibi tanıtmaya rıza gösterir hale getirmişti. Bu yüzden öfke içinde beklemekten başka çarem yoktu. Yatağıma gidip oturdum, tekrar kalktım, odamda pijamalarımın yalın ayak volta atmaya başladım.

Şef Nanga bir saat sonra nihayet ışıkları kapatıp yatmaya gitti. Ona yatağına yerleşmesi için beş on dakika tanıdım; bu arada ben de gerilmeye geçen şu bir saatin ardından kendimi yatıştırdım ve yaşanacakların bende her seferinde yarattığı huzursuzluk hissini üstümden atmaya çalıştım. Sonra ayaklarımın ucuna basarak ahşap tırabzana tutuna tutuna basamakları çıkmaya başladım. Sahanlığa geldiğimde gözlerim karanlığa alıştığından Elsie’nin kapısını kolayca buldum. Elim kapının topuzundayken içerden sesler geldiğini duydum. Olduğum yere âdeta mihlandım. Sonra bir kahkaha sesi işittim. Hemen geri dönüp merdivenden aşağı indim. Dosdoğru odama gitmedim. Dakikalarca oturma odasında dikildim kaldım. O an aklımdan

birbiriyle bağıntısız, kopuk düşünceler geçti ki bunları şimdi dahi bir bağlama oturtamıyorum. Fakat sonunda acele hüküm verdiğimi düşündüğümü hatırlıyorum. Şef Nanga büyük olasılıkla iki oda arasındaki kapıyı açıp iyi geceler dilemişti ve biraz laflamışlardı. Ona birkaç dakika daha vermeye karar verdim. Sonra bu sessizce yürüme faslını bırakıp cesurca yukarı çıkacak ve Elsie'nin kapısına vuracaktım. Beklerken odama gittim, normal bir düğme yerine gümüş renkli kısa bir iple çalışan gece lambasını açtım. Evvelce çıkartıp yatağın yanındaki tabureye koyduğum saatime baktım. On buçuğu geçiyordu. Bu beni yeniden harekete geçirdi. Çok geç olmadığını düşündüm. Hızla oturma odasına gittim, basamakları koşarak çıkmaya hazırlanıyordum ki Elsie'nin çılgına dönmüşçesine ismimi haykırdığını duydum. Sesi sanki çok uzaklardan geliyor gibiydi.

Geriye dönüp baktığımda o anki donakalmamı anlamakta güçlük çekiyorum. Bütün vücudum felce uğramış gibiydi. Öte yandan göğsümde hızla yükselen muazzam bir basınç vardı. Fakat bu basınç bir öfke taşması halinde patlamak üzereyken birdenbire sönüverdi. Beni içten dışa bomboş bıraktı. Merdivenleri güçlükle çıktım. Akıl almaz bir hayalle Elsie'nin tecavüzcüsünden kurtarmam için beni çağırdığını düşündüm. Fakat kapıya geldiğimde içimde büyük bir nefret ve tiksinti uyandı. Hızla geri dönerek merdivenlerden son kez aşağı indim.

Yatağıma oturdum, başımı ellerimin arasına alarak düşünmeye çalıştım. Ama büyük bir balyoz, örse konmuş beynime ha bire vuruyor, her vuruşunda düşüncelerim kıvılcımlar saçıyordu. Bir süre sonra bana iyi gelecek şeyin harekete geçmek olduğunu fark ettim, hızlı ve çevik hareket etmeliydim. Ayağa kalktım, kendimi zorlayarak eşyalarımı bavula koymaya başladım. Sonrasında ne yapacağıma dair hiçbir fikrim yoktu. Ama o sırada bunu dert etmiyordum, içinde bulunduğum an bana çok uzun görünüyordu. Giysilerimi gardıroptan tek tek çıkarttım, katladım ve düzgünce yerleştirdim. Sonra banyodaki eşyaları-

mı getirdim, onları da koydum. Bu basit işler epey zamanımı almış olmalıydı. Bu süre zarfında belirli bir şey düşünmedim. Yalnızca yara olana dek alt dudağımı ısırardım. Arada bir “Aman Tanrım” gibi sözler zihnimden sıyrılıp sesli bir şekilde ağzımdan çıkıyordu. Bavulu hazırlamayı bitirince sandalyeye çöktüm, sonra tekrar ayağa kalktım, sesler hâlâ geliyor mu diye bakmak için oturma odasına gittim. Üst kat karanlık ve sessizdi. “Ulu Tanrım!” dediğimi hatırlıyorum. Sonrasında Elsie’yi bekleme-ye başladım. Utançtan gözyaşlarına boğularak aşağı ineceğini biliyordum. Ben de onu yaka paça dışarı atıp kapıyı arkasından güm diye kapatacaktım, kapım artık ona sonsuza dek kapalı olacaktı. Bu düşüncelerle bekledim, bekledim ve sonra ne tuhaftır ki uyuyakaldım. Uyandığımda korkunç bir şey olduğunu bilmenin ama ne olduğunu hatırlayamamanın sersemliğiyle dehşete kapıldım. Tabii bu belirsizlik yalnızca birkaç saniye sürdü. Her şeyi hatırlayarak panikledim, ardından o aşağılayıcı yara tekrar açıldı ve ilk halinden çok daha keskin bir acıyla yakmaya başladı. Saatime baktım. Dördü geçiyordu. Elsie gelmemiştı. Gözlerim buğulandı, Tanrı bilir en son ne zaman gözlerim yaşarmıştı. Ama şimdi akmayacaklardı. Pijamalarımı çıkardım. Üstümü giyindim ve odamdaki kapıdan dışarı çıktım.

Aydınlık sokaklardan sapmayarak saatlerce yürüdüm. Gece- nin çiyi başımı serinletip hislerimi uyuşturdu. Az sonra burnum akmaya başladı. Yanımda mendil olmadığı için işaret parma- ğımla burun deliğimin önce birini sonra ötekini kapayarak yo- lun kenarındaki ızgaraya sümkürdüm. Gün ağarırken zihnim biraz açıldı. Bori’nin hareketlenmeye başladığını gördüm. Bir dışkı toplayıcı ile karşılaştım. Adam yüzünün yarısını kapatan eskimiş fötr şapkasının üstünde bir dışkı kovası taşıyordu, bur- nunu ve ağzını gangster gibi siyah bir bezle sarmıştı. Lüks ma- ğazaların saçakları altında dilenciler uyuyorlardı. Bir deli kendi malı sandığı bir çöp sepetinin yanında oturuyordu. Günün ilk kırmızı otobüsleri yolcusuz bir halde yanımdan geçti. Sokak

lambaları saat altıya doğru nihayet kapandılar. Tüm bu detayları sabah havasını içime çekerek büyük bir zevkle seyrettim. Kafasında onca şey olan bir adamın böyle ufak tefek, önemsiz şeylere dikkatini vermesi belki biraz tuhaftı. Tıpkı atasözünde geçen, başının üstünde bir fil ölüsü taşıdığı halde ayak parmaklarıyla çekirge arayan o adam gibi... Ama gerçekten de böyle olmuştu. Ne kadar önemli olursa olsun hiçbir düşünce tüm bunları dışlayacak güçte değil gibiydi.

Eve doğru yürürken Şef Nanga'ya söylenecek doğru sözcükleri bulmak için boşuna çabaladım. Elsie'ye gelince... Onun bir fahişe olduğunu bilmem gerekirdi. Onun lafı ne kadar az geçerse o kadar iyiydi.

Son dönemece geldiğimde Şef Nanga'yı dışarı çıkmış bana bakınırken gördüm. Tam o sırada ters yöne baktığı için beni görmedi. Onu görünce ilk tepkim arkamı dönüp uzaklaşmak oldu. Neyse ki böyle bir paniğe boyun eğmedim. Zaten o sırada benden tarafa döndü, beni gördü ve bana doğru yürümeye başladı.

"Neredeydin, Odili?" diye sordu. "Biz... ben... seni arayıp durdum. Az kalsın dokuz yüz doksan dokuzu arayacaktım."

"Lütfen bir daha benimle konuşma," dedim.

"Ne...! Olacak şey değil! Ne oldu, Odili?"

"Benimle bir daha konuşma dedim," diye olabildiğince soğukkanlı bir sesle karşılık verdim.

"Olacak şey değil! Mesele şu kız mı? Ama bana onun için ciddi düşünmediğini söylemiştin. Yanlış anlaşılmayı sevmediğim için sana sormuştum... Hem yorulduğunu ve uyuduğunu düşünmüştüm..."

"Bakın Bay Nanga, kendinize biraz saygınız olsun. İsimlerimizin bugünkü gazeteye çıkmasını istemiyorsanız beni daha fazla kışkırtmayın." Sesim bana bile tuhaf gelmişti. Şef Nanga afallamıştı. Özellikle de ona "Bay" dediğimde irkilmişti.

"Bugün sen kazandın," dedim, "ama seyret, son gülen ben olacağım. Ben asla unutmam."

Bahçe kapısından girdiğimde Elsie kollarını göğsünde kavuşturmuş bir halde kapıda duruyordu. Geldiğimi görünce koşarak içeri girip kayboldu.

Bavulumu alıp çıktım. Kendisine hakaret etmemden sonra tek kelime söylememiş olan Şef Nanga yanıma geldi, barışmak için son bir gayretle elini omuzuma koymak istedi.

“Dokunma bana!” diye bağırarak cüzzamlıdan kaçarcasına omuzumu silktim. Hemen geri çekildi, gülümsemesi yüzünde asılı kaldı. Onu bu halde görünce mutlu oldum.

“Çocuklaşma Odili,” dedi babacan bir sesle. “Sonuçta o senin karın değil. Bu saçmalığa ne gerek var? Bana aranızda bir şey olmadığını söyledi. Sen de bana aynısını söylemiştin. Her neyse, gücendiysen üzgünüm. Benim hatam. Sana en içten özürlerimi sunuyorum. İstersen bu gece sana altı kız getiririm. Artık öyle bir yaparsın ki bir daha istemiyorum diye yalvarırsın. Ha ha ha!”

“Ne ülke ama!” dedim. “Bir de kendine Kültür Bakanı diyor-sun. Tanrı yardımcımız olsun.” Böyle diyerek tükürdüm. Koca bir tükürükten ziyade sembolik, küçük bir tükürüktü ama anlamı netti.

Bunun üzerine öfkeli bir leopar gibi atılarak, “Bana bak, Odili!” dedi. “Basit bir kadın için bir delikanlının saçmalıklarını sineye çekecek halim yok, beni duyuyor musun? Bana bir kez daha hakaret edecek olursan kötek geliyor ona göre. Siz zamane gençleri çok nankörsünüz. Şu hale bak! Neyse, bana bir daha hakaret etme, yoksa...”

“Bir halt edemezsin,” dedim. “Sen yalnızca bir köylüsün...” Lafımı yarıda kesip dışarı çıktım. Bavulumla hantalca yürüyerek tek gözlü kâhya Dogo’nun yanından geçtim. Sesimizi duymuş olacaktı ki neler olduğuna bakmak için hizmetli dairesinden peştamalıyla dışarı çıkmıştı.

“Na bu oğlan efendinin yüzüne ne de öyle?” diye sorduğunu duydum.

“Aptal gerzeğe aldırma,” dedi Şef Nanga.

“Efendiye burada hakaret et, sonra na rahatça çık var mı! Hey! Arkadaşım!” diye bağırdı peşimden gelerek. “Orada mısın?” Sesi fena halde tehditkârdı.

O sırada bahçe kapısına giden yolu yarılamıştım. Cesurca arkama dönüp baktım ama bir şey demekten vazgeçtim, tekrar dönüp yoluma devam ettim.

“Bırak onu, Dogo. Kötü şansını da alıp gitsin. Benim hata onu buraya getir. Kıymet bilmez nankör!”

Artık kapıya gelmiştim. Ama öyle yüksek sesle bağıırıyordu ki söylediği her kelimeyi duydum.

Arkadaşım Maxwell’in evine gitmek üzere taksiye bindim. Avukatlık yapan Maxwell Kulamo benim ortaokuldan sınıf arkadaşım. O zamanlar ona Kulmax ya da Cool* Max derdik, ki yakın arkadaşları ona hâlâ öyle derdi. Okulumuzun resmi şairiydi. Bizim okul, okullar arası futbol müsabakasını kazandığında yazdığı o meşhur şiirin son mısrası hâlâ hatırımdadır:

“Yaşasın yenilmez beklerimiz!”

(Bu dizelerin yazarı Cool Max’tir.)

Evine geldiğimde Adliye’ye gitmek üzere çoktan giyinmiş (çizgili pantolon ve siyah ceket), kahvaltısını ediyordu. Nanga’ya söylediğim birkaç laf ve oldukça uzun taksi yolculuğu makul bir yüz ifadesi takınmamı mümkün kılıştı.

Max heyecanla elimi sıkarak, “Vay canına!” diye bağırdı. “Gayretli!** Na gözüme nası inan ben?” Gayretli de Odili’nin bir versiyonu olarak benim lakabımdı.

Ben de ona “Cool Max!” dedim. “Bu dizelerin yazarı!” Bunun üzerine kahkahalarla güldük. Dün gece akıtmadığım yaşlar gözlerime doldu. Max bir şeyden şüphelenmedi. Hatta evden yeni geldiğimi sandı. Biraz mahcup bir halde aslında birkaç

* Soğukkanlı. —fn

** Gayretli anlamına gelen “Diligent” lakabı da muhtemelen ilk heceleri Odili’nin son iki hecesiyle aynı olduğu için takılmıştır. —fn

gündür şehirde olduğumu ama onunla iletişime geçemediğimi söyledim. Bunu evinde telefon olmayışına bir gönderme olarak aldı, aslında bu mesleğini de etkileyecek bir husustu.

“İki aydır telefon için bekleme listesindeyim,” dedi savunmacı bir ses tonuyla. “Anlayacağın kimseye rüşvet vermedim. Yüksek mevkide bir tanıdığım da yok... Demek o yozlaşmış, boş kafalı, cahil kapitalistin evinde kaldın. Üzüldüm.”

“Na ben ne yap,” dedim. “Sen bil, o benim eski öğretmen.”

Max’in uşağının bana hazırladığı sıcak kakaoya ekmeğimi batırdım. Şef Nanga ve Elsie daha şimdiden öyle uzakta kalmışlardı ki onlardan sıradan tanıdıklarım gibi bahsedebilirdim. Ama şimdi konuşarak Max’i geciktirmeyecektim. Üstelik onu ancak Şef Nanga’nın evinin bolluğundan artık keyif almadığımda hatırladığımı düşünmesini de istemiyordum.

Dakikalar içinde öylesine rahatladım ve huzurla doldum ki en başında beni Şef Nanga’ya hangi kötü kader sürükledi diye düşünmeye başladım.

Max saat dokuza doğru adliyeye gitmek üzere çıktı. Önceki gece yaşadığım aşağılanma ancak o zaman tüm ağırlığıyla üstüme çöktü. Öfke ve kızgınlık artık büyük oranda yok olmuş, geriye başka bir adamın kız arkadaşımı elimden alıp gözlerimin önünde onu yatağa attığı ve benim bu konuda hiçbir şey yapmadığımı, yapamadığımı yalın gerçeği kalmıştı. Neden peki? Çünkü bu adam haksız servetinin havasıyla şişmiş bir bakandı, halkın parasıyla yaptırdığı büyük bir köşkte yaşıyordu, Cadillac'ı vardı ve tuttuğu tek gözlü bir eşkıya tarafından korunuyordu. Üstüne üstlük bana edepsizce çok yorgun olduğumu sandığını söyleme yüzsüzlüğü göstermişti! Ellili yaşlarda, ortaokula giden oğlu ve elbisesi kalçalarının arasına giren karısı olan bir adam benim çok yorgun olduğumu düşünmüştü! Bense burada oturmuş hiçbir şey yapmıyor, Elsie hastaneye dönecek mi yoksa Şef Nanga'yla bir gece daha mı geçirecek diye düşünüyordum. Akşama doğru ankesörlü bir telefonda isimsiz bir arama yapmak gibi akıl almaz, saçma bir fikre bile kapıldım. Tabii, bu utanç verici fikri hemen aklımdan çıkardım.

Fakat sanırım bu önemsiz ve saçma düşünceler, olayların sonuçta kendiliğinden nasıl geliştiğine bakılacak olursa, arдын-

da henüz bilmediğim önemli kararların şekillendiği bir tür sis perdesi görevi görüyordu. Bu belki de bir öğretim üyesinin bize önerdiği sınav teorisi gibiydi. Bize, doğru tekniğin öncelikle bütün soruları baştan sona okumak, sonra cevaplamak istediklerimizi seçmek ve en kolayından başlamak olduğunu söylemişti. Onun teorisine göre, siz kolay sorulara cevap verirken bilinçaltınız sizin için diğerlerini hazırlamaya koyulacaktır. Bu yöntemi final sınavımda denedim, sonuç tam anlamıyla şaşırtıcı olmasa da sanırım bunu uygulamasaydım daha kötü olabilirdi.

Oysa Şef Nanga sorununda bilinçaltım (ya da ona çok benzer bir şey) gönüllü olarak işe girişmiş gibiydi. Kapana kısılmış bir kuş gibi çırpınırken birden bir kapı açıldı. Elsie'nin zerre kadar bir önemi olmadığını fark ettim. Asıl mesele, bir adamın bana hiçbir adamın diğerine karşı hakkı olamayacağı şekilde davranmış olmasıydı. Kendisi efendi, diğeri köle bile olsa böyle davranamazdı. Benim erkekliğim de ona bu hakaretini tam olarak ödetmeyi gerektiriyordu. Somut olarak ifade etmek gerekirse, geri dönüp Nanga'nın müstakbel salon karısını arayıp bulmam ve onun işini layığıyla görmem gerektiğini fark etmiştim. Bu düşünceler zihnimde göz kamaştırıcı bir kavrayışla birdenbire belirivermişti; ansızın, durup dururken!

Öğleden sonra Max eve geldiğinde neşeyle şarkı söylüyordum. Max öğle yemeğini hazırladığı halde bana ikram etmediği için uşağına kızdı. Ama ben uşağı savunarak bana teklif ettiğini, benim de beklemek için ısrar ettiğimi söyledim ama bu düpe düz yalandı.

Yemeğimizi yerken Max'e Elsie ve Şef Nanga'yı anlattım. Hikâyenin detaylarını değiştirdim ve genel olarak önemsizmiş gibi bahsettim. Çünkü aşığılanmamı hafife almaya ihtiyacım vardı, dahası artık intikamdan başka bir şey umurumda değildi.

"Bir kadına totem koyarsan yaşlı soysuzu yakalar," dedi Max, hikâyemi anlatınca.

“Bunu yapan birini biliyorum,” dedim kaygısızca, “ama yaşlı soysuz yakalanmamış.” Sonra ona sutyenini hiç çıkartmayan o kadının hikâyesini anlattım. Bunun onu güldüreceğini sanmıştım. Ama yanılmışım.

“Tek önemsedikleri bu,” dedi üzgün bir yüzle. “Kadınlar, arabalar, mal, mülk. Ama kültürlü insanlar politikayı Şef Nanga gibi cahillere bırakırsa başka ne beklersin?”

Max’ın evinin o sabah bana sunduğu göreceli huzurun aldatıcı olduğu ortaya çıktı. Ya da belki de Şef Nanga’nın “kraliçe arı” özelliklerinden bazıları bana bulaşmış ve bende bağımsız, küçük bir aktivite cevheri yaratmış, ben de onu peşimden sürükleyerek bu yeni yere getirmiştım. Daha ilk gecemde sadece yeni bir siyasi partinin kurulmak üzere olduğunu öğrenmekle kalmamış, kendimi de kurucu üye olarak kaydettirmiştim. Max ve bazı arkadaşları zor kazanılmış özgürlüğümüzün yozlaşmış, bayağı politikacıların eline bırakıldığını derin bir hayal kırıklığı ile seyrettikten sonra bir araya gelip Sıradan Halk Kurultayı’nı kurmaya karar vermişlerdi.

O akşam Max’ın odasında sekiz genç insan vardı. Biri hariç hepsi ülkemizin vatandaşlarıydı ve çoğu profesyonel tiplerdi. İçlerindeki tek kadın çok güzel bir avukattı, sonradan öğrendiğime göre Max’ın nişanlısıydı ve Max’le Londra Ekonomi Okulu’nda tanışmıştı. Max, ben ve onun dışında odadakilerin biri sendikacı, biri doktor, biri avukat, biri öğretmen ve biri gazete köşe yazarıydı.

Max beni –öncesinde bana danışmadan– “daha geçen gün kız arkadaşını ismini vermeyeceğim bir bakana kaptıran güvenilir bir arkadaş” olarak tanıttı.

Ben de doğal olarak böylesi bir imaj veya itibarla anılmak istemediğim için hemen atılarak söz konusu kadının aslında tam olarak kız arkadaşım olmadığını, hem Şef Nanga’nın hem de benim tanıdığım bir arkadaş olduğunu söyledim.

“Yani adam Şef Nanga’ydı, evet?” dedi Avrupalı olan ve herkes kahkahaya boğuldu.

“Başka kim olabilir?” dedi, içlerinden biri.

Beyaz adam belli ki Doğu Bloku ülkelerinden birinin vatan-daşıydı. Beni bir kenara çekip burada yalnızca Max’in arkadaşı olarak bulunduğunu söyledi. Diğerleri partinin kuruluşuyla ilgili karışık detayları tartışırken bana usulca pek çok şey anlattı. Söyledikleri kadar söyleyiş biçimi de ilgimi çekti. İngilizcesi bazen egzotik bir çağrışım yapıyordu. Mesela Max, ben ve diğerleri gibi entelektüellerin “fildişi kulelerinden” çıkıp aktif politikaya girdiğimizi gördüğüne sevindiğini söyledi. Ayrıca çoğu cümlesini soru vurgusuyla “evet” diyerek noktalıyordu.

Şunu söylemeliyim ki Sıradan Halk Kurultayı fikrini hemen benimsemiştim. Her şey bir yana, bu parti Nanga’yla mücadelede yayıma ikinci bir ok olacaktı. Ama şimdilik Max ve arkadaşlarına kolay etkilenen biri gibi görünmek istemiyordum. Sanırım Max’in kasıtsız fakat talihsiz bir şekilde beni acınası bir pısrık gibi gösteren takdiminin bıraktığı izlenimi silmek istemiştim. Bu yüzden biraz atılgan ve şüpheli bir konuşma yapma gereği duydum:

“Beyler ve hanımefendi... Burası Afrika olduğu için özellikle beyler ve hanımefendi diyorum... Beni arınıza böyle çabucak kabul ederek büyük bir nezaket gösterdiniz. Güveninizi boşa çıkarmayacağıma hepinizi temin etmek isterim. Öte yandan sorun çıkarıyor gibi olmak istemem ama şunu söylemeliyim ki Sıradan Halk Kurultayı isimli bir partinin yalnızca profesyonel erkek ve kadınlardan oluşmasını biraz tuhaf buldum...”

Birden hep bir ağızdan lafımı kestiler. Şonra sözü Max’e bıraktılar.

“Bu tam olarak doğru değil, Odili. Senin burada gördüğün yalnızca öncü birlik ve planlama safhası. Hazır olduğumuzda aramıza işçiyi, çiftçiyi, demirciyi, marangozu da alacağız.”

“İşsizleri de tabii,” dedi genç hanımefendi, hem güzel hem de zeki bir kadının göz korkutucu özgüveniyle. “Ayrıca arkadaşımızın dikkatini tarihi bir hususa çekmek isterim. Tarihteki büyük devrimlere sıradan insanlar değil, entelektüeller ön ayak olmuştur. Karl Max sıradan bir adam değildi hatta Rus bile değildi.”

Sendikacı bu konuşmayı alkışlayarak, “Öyle! Öyle!” diye bağırdı. Diğerleri de kendi tarzlarında takdirlerini ifade ettiler.

“Pekâlâ” diye düşünerek partinin nasıl finanse edileceğini sormaktan vazgeçtim.

“Öte yandan,” dedi Max, mükemmel bir başkan edasıyla, “bu hususa değindiği için Odili’yi suçlayamam. Detaylar konusunda oldum olası titiz bir insandır. Okuldayken ona taktığımız lakap neydi, biliyor musunuz? Gayretli.”

Herkes güldü.

“Onun lakabı da Cool Max’ti,” dedim. “Soğukkanlılığını hep korurdu.”

“Hâlâ öyle,” dedi kadın, ona göz kırparak.

“Kusuruma bakmayın,” dedi Max şakayla. “Neyse, hanımefendi ve beyler, ya da arkadaşımızın güzel örneğindeki gibi beyler ve hanımefendi...”

“Max!” diyerek itiraz etti kadın, öfkelenmiş gibi yaparak. “Olacak şey değil!”

“Bence meselenin çözümü olarak... evet? Kısaca yoldaşlar demeliyiz ...evet?” diye önerdi Avrupalı. Sinirli gülüşüne bakılırsa bizler gibi şaka yapmıyordu.

“Öyle! Öyle!” dedi sendikacı.

“Evet,” dedi Max sakince, “fakat daha önce de defalarca söylediğim gibi kimsenin bizi komünist olarak adlandırmasını istemiyorum. Bu yaftayı kaldıramayız. Bizi bitirir. Muhalliflerimiz bizi gösterip ‘Eşleri de dâhil her şeyi ortaklaşa sahiplenmek isteyen şu delilere bakın’ derler ve her şey sona erer. Bu bariz bir gerçek.”

“Orasını bilemem,” dedi sendikacı. “Bence bu ülkenin sorunu çok gergin olmamız. Tarafsız olduğumuzu söylüyoruz ama komünist lafını duyar duymaz biz titre ve pantolona işe.” Kadına dönüp, “Özür dilerim,” diyerek pidgine kayan konuşmasını hemen düzeltti. “Birkaç gün önce birisi bana geçen ocakta Rusya’ya neden gittiğimi sordu. Ona dedim ki, hep tek yöne bakarsan boynun tutulur...”

Hepimiz, özellikle de Avrupalı buna kahkahalarla güldük.

Max, “Biliyorum Joe...” diyecek oldu ama Joe hemen pes etmedi.

“Hayır, kusura bakma Max,” dedi. “Ben çok ciddiylim. Biz bu ülkede ya bağımsızız ya da değiliz.”

“Değiliz,” dedi Max. Joe da dâhil herkes yine kahkahaya boğuldu. Joe’nun hararetinden eser kalmamıştı.

Max’in kendinden emin, soğukkanlı yaklaşımından etkilenmiştim. Duruma net bir şekilde hâkimdi. Bana kalırsa inanç ve ayakları yere basan, gerçekçi bir sağduyunun en doğru oranda karışımına sahipti.

Sonradan konuştuğumuzda bana, “Bu seçimi kazanmayacağız,” dedi. Bu esasında oldukça açık bir ifadeydi. Zira birdenbire mantar gibi türeyip seçimde ezici bir üstünlük vaat eden, sonra da sönüveren ne çok siyasi parti görmüştük. “Yapmamız gereken şey bir şeyleri başlatmak, küçük çaplı da olsa,” dedi Max, “ve patlamayı beklemek. Bu mutlaka olacak. Nasıl ve ne zaman olacağını bilmiyorum ama olmak zorunda. Bu durağanlık ve yozlaşma sonsuza dek süremez.”

“Parayı nasıl bulmayı düşünüyorsunuz?”

“Biraz bulacağız,” dedi gülümseyerek. “Seçim masraflarını karşılamaya yetecek kadarını bulacağız. Seçmenlere toplu rüşveti H.Ö.P ve Y.B.P’ye bırakacağız. Biz sadece sağda solda ortalığı karıştıracağız, sonra kenara çekilip seyredeceğiz. Ben şimdi yüksek mevkilerdeki yozlaşmaya dair bulabildiğim bütün belgeli kanıtları topluyorum. Kardeşim, görünce ağlayacaksın.”

“Bundan eminim,” dedim.

Uyumak üzere yataklarımıza giderken şaka yollu hâlâ şiir yazıp yazmadığını sorunca Max dönüp yedi yıl önce meşhur bir highlife müziğine yazdığı şiiri buldu. Bunu, Bağımsızlık’tan sonra büyük umutlarla yüklü o mest edici aylarda yazmıştı. Şimdi ise bir ağıt gibi söylüyordu. Gözlerim yaşlarla dolmuştu; çoktan ölmüş o taze umut için dökülen yaşlarla... Dilerseniz bana duygusal deyin.

Bu satırları yazarken “Toprak Ana’ya Dans Sunumu” isimli o şiir yanımda duruyor. Şiirin tümünü alıntı yapabilirim ama yazıya aktarılmış hali, o gece Max highlife ritminde ayağını yere vurarak yedi yıl öncesinin büyük vaatlerini ve sevincini yeniden yaşatırcasına şarkı söylerken hissettiğim hüznü yansıtamaz. Şimdi o yedi yıl, yedi ömür uzaktaymış gibi görünüyor!

Asırlarca dolaştıktan sonra eve, ona dönüyorum

Sevgili annemin ayaklarının dibinde sunumumu yapacağım:

Evini, yağmalayıp talan ettikleri kutsal mekânlarını yeniden inşa edeceğim

Abanoz, tunç ve pişmiş toprakla güzelleştireceğim

Bu son dörtlüğü defalarca okudum. Zavallı siyah anne! Bebek oğlunun büyüyüp onu rahat ettirmesini, utanç ve ihmalle geçen yılları telafi etmesini öyle uzun zaman bekledi ki... Oysa bunca ümit bağladığı oğlu sonunda bir Şef Nanga oldu.

“Zavallı siyah anne!” dedim.

“Evet, zavallı siyah anne,” dedi Max, pencereden dışarıya bakarak. Uzun bir süre sonra bana döndü ve İncil’imi hatırlıyor muyum diye sordu.

“Pek değil. Neden?”

“Eh, aklımdan hiç çıkmıyor. Biliyorsun, benim babam Anglikan Kilisesi papazı. Sen zavallı siyah anne deyince İncil’den bir bölüm hatırladım, sanırım şöyleydi: ‘Rama’da bir ses duyuldu, büyük bir ağıt ve feryat. Rachel çocukları için ağlıyor ve

teselli edilemiyor çünkü artık yoklar.' Bu, babamın en sevdiği ayet. Lafı açılmışken, babam hâlâ beyaz adamın gitmesini hiç istememeliydik diye düşünüyor."

"Belki de haklıdır," dedim.

"Hayır. Mesele, onun Bağımsızlık'tan şahsen pek fayda görmemiş olması. Onun mesleğinde devralabileceği beyaz adam işi yoktu. Tüm piskoposluk bölgesinde yalnızca bir piskopos var ve o da zaten Afrikalı."

"Babana haksızlık ediyorsun," dedim gülerek.

"Benim hakkımda söylediği şeyleri duymam lazım. Hatırlıyorum da Eunice'le birlikte onu son ziyaretimde kimbilir dedi, belki ondan önce bir oğlum olabileceğini söyledi. Ah, böyle harika espriler yapıyoruz."

"Sen tek oğlusun, değil mi?"

"Evet."

Ona çok imrendim.

Uzunca bir suskunluktan sonra birdenbire, "Biliyorsun, Odili," dedi. "Ben kadere ve o türden şeylere hiç inanmam ama senin böylesi bir anda buraya gelmen bence çok talihli bir durum. Çok yakında her bölgeye yetenekli ve dinamik teşkilat başkanları atamayı planlıyorduk. Şimdi sen geldiğine göre güneydoğu bölgesi için artık endişelenmemize gerek kalmayacak."

"Elimden geleni yaparım, Max," dedim.

Max'ın bana yeni parti hakkında anlattıkları arasında en şaşırtıcı olanı, hükümetteki kідemsiz bakanlardan birinin de bu partiyi desteklemesiydi.

"Bu kadar rahatsızsa hükümette ne işi var?" diye sordum safça. "Neden istifa etmiyor?"

"İstifa mı?" diye güldü Max. "Sen nerede olduğunu sanıyorsun? İngiltere'de falan mı? Komik olma, Odili."

"Komik olduğum yok!" dedim hararetle, belki de gereğinden fazla hararetle. İngiltere'de falan olmadığımızı, ülkemizde bir

adamın ancak iyi bir fırsatı yakalamak amacıyla istifa ettiğini ben de gayet iyi biliyordum, kimsenin bana hatırlatmasına gerek yoktu. Daha birkaç yıl önce yeni seçilmiş on Y.B.P. milletvekili, bakanlığa atanmaları, ayrıca –söylentiler doğruysa– her birine verilecek bir miktar para karşılığında Meclis’in açılışında parti değiştirmişler ve H.Ö.P.’ye önemli bir çoğunluk kazandırmışlardı. Bunların hepsi bilinen şeylerdi fakat ben yeni partimizi farklı bir felsefeyle ve temiz bir şekilde kurmamızın daha iyi olacağını düşünüyordum.

“Ne hissettiğini biliyorum,” dedi Max, patronluk taslayarak. “Başta ben de böyle hissetmişim. Ama bazı gerçeklerle yüzleşmemiz lazım. Örneğin Nanga’yı ele alalım. Dört bin pound maaşı, artı onca geliri var, biliyorsun. İlkokul öğretmeniyken maaşı ne kadardı? Belki ayda sekiz pound’dan fazla değildi. Şimdi sen böyle bir adamın ufak bir prensip meselesi yüzünden istifa etmesini mi bekliyorsun?”

“Tabii karşısına çıktığında prensibin ne olduğunu anlayabildiğini varsayarsak,” dedim, küçümseyerek.

“Kesinlikle. Ama şunu unutma ki bizim adamımız Nanga gibi değil. O gerçek bir milliyetçi ve gerçekten gerekli olduğu kanısına varırsa istifa etmekten de çekinmez. Fakat kendisinin de ifade ettiği gibi, dünyanın gidişatından her hoşnutsuz oluşumuzda intihar mı ediyoruz?”

“Bu aynı şey değil,” dedim.

“Biliyorum. Ama seni temin ederim ki hükümette böyle bir adamımızın olması çok önemli. Bana bütün gelişmeleri anlatıyor.”

“Bu açıdan sanırım haklısın. Ne derler... Ancak bir adama yakın olduğunda nefesinin kokusunu alabilirsin.”

“Aynen öyle.”

Max ve nişanlısı Eunice'nin Noel'i Bori'de geçirmem için onca ısrarlarına rağmen 23 Aralık'ta Anata'ya döndüm. Kamyon beni yol kenarındaki küçük marketin önünde bıraktı. Waya isimli bu market ortaokula satış yapmak üzere kısa sürede açılıvermişti. Şimdi ise Josiah'ın işlettiği bu dükkân-barda olağanüstü bir durum yaşanıyor gibiydi.

Mesele her ne ise marketin dışından da çok sayıda insanın toplanmasına neden olmuştu. İlk bakışta gürültülü, hararetli konuşmalardan iyi mi yoksa kötü bir şey mi olduğu tam anlaşılmıyordu. Fakat çok geçmeden el kol hareketlerini görünce bir sorun olduğunu anladım. Yaşlı bir kadın eliyle başının üstünde bir daire çiziyor, sonra elini Josiah'ın dükkânına doğru silkeliyordu ki bu uğursuz bir işaretti.

Beni fark eden bir köylü, "Öğretmen!" diye seslenerek tokalaşmak üzere yanıma geldi. Adamın ismini bilmiyordum. "Döndün mü? İzin ver valizini taşıyayım. Umarım hemşehrilerin iyileridir."

Tokalaştık. Onları bıraktığımda hemşehrilerimin gayet iyi olduğunu söyledim. Sonra dükkânda neler olduğunu sordum.

"Josiah. Başka ne olacak?" dedi, valizimi alıp kafasının üs-

tüne yerleştirerek. “Hep demişimdir, beyaz adamın parasının getireceği bela henüz kendisini göstermedi. Azoge’yi biliyor musun?”

“Kör dilenci mi?”

“Evet, kör dilenci. Josiah, Azoge’nin kötü kaderinden hiç etkilenmemiş, burada ticaret adı altında yaptığı bütün hırsızlıklardan da tatmin olmamış ki Azoge’nin bastonuyla totem yapma ihtiyacı duymuş.” O sırada dönüp başka bir köylüyle selamlaştı, ikisi de bu rezaleti kınadıklarını ifade etmek için başlarını iki yana salladılar.

Konuşmamıza kaldığımız yerden devam edince, “Ben anlayamadım,” dedim.

“Josiah, Azoge’yi dükkânına çağırmış, ona pilav ve bolca palmiye şarabı ikram etmiş. Azoge de onun nazik bir insan olduğunu düşünerek yiyip içmiş. Bu arada Josiah onun bastonunu almış. Hiç böyle bir rezalet duydun mu? Sonra da Azoge’nin fark etmeyeceğini sanarak yerine onunkine benzer yeni bir baston koymuş. Ama söyle bana, kör bir adam kendi bastonunu tanımayacaksa başka neyi tanıyacak? Azoge gitmeye davrandığında bastonuna uzanmış ve farklı bir baston olduğunu anlayınca bağırmaya başlamış...”

“Hâlâ anlamadım. Josiah onun bastonuyla ne yapacaktı?”

“Bunu nasıl sorarsın, öğretmen? Büyü yapıp satmak için tabii.”

“Bu korkunç bir şey,” dedim. Hâlâ pek bir şey anlamamıştım ama belli etmek istemedim.

“Hep derim, paranın bu ülkede yapacağı şey şapka takıyor.”

Evime gelince ona bir şilin verdim. Bana teşekkür etti, olaya dair birkaç faydasız detay daha verdi ve kalabalığa tekrar katılmak üzere gitti. Ben de gideyim diye düşündüm ama uzun yolculuktan dolayı yorgundum, ayrıca zihnim başka şeylerle meşguldü. Biraz dinlendikten sonra duş alıp Bayan Nanga’yı aramaya gitmeyi planlıyordum. Fakat dışardaki gürültü arttık-

ça arttı, sonunda neler olduğuna bakmak için çıkmak zorunda kaldım.

Josiah kapıya barikat kurup kendini dükkâna kapatmıştı. İçerden kendisine ve işine yağdırılan lanetleri duyabildiğine hiç şüphe yoktu. O kör adam, yani Azoge hâlâ oradaydı; hikâyesini tekrar tekrar anlatıyordu. Bir gruptan diğerine giderek söylenenleri dinledim.

Yaşlı bir kadın şöyle diyordu: “Demek bu hayvan bizden aldığı bunca paradan tatmin olmamış ki bizi mallarının kör alıcısı yapmak için büyü yapması gerekmiş. O kendi annesiyle babasını kör etsin, beni değil.” Sağ eliyle başının üstünde bir daire çizerek kötülüğü dükkâna savurdu.

Bir palmiye şarapçısı da, “Bazı insanların karnı toprak gibidir,” dedi. “Hiçbir zaman başka bir ölüyü alamayacak kadar dolu değildir. Tanrı korusun.” Onu tanıyordum. Sanırım Josiah’a bira şişelerinde şarap tedarik edenlerden biriydi.

Ama duyduğum en uğursuz şeyi Hristiyan ve marangoz olan orta yaşlı Timothy söyledi:

“Josiah, sahibinin fark etmesine yetecek kadar şey aldı,” dedi arka arkaya. “Ayaklarımı bir daha bu dükkânda gören olursa kessinler. Josiah şimdi sahibinin onu görmesine yetecek kadar aşırı.”

Sahibi sonunda fark edene dek eşyaları çalan o adam hakkındaki deyişi sonradan çok düşündüm. Halkımızın gözünde bundan daha büyük bir ayıp yoktu. Bu, adamın kabının dolu olması kadar basit bir mesele değildi. Adamın kabı dolu olabilirdi ama bir şey de bilmeyebilirdi. Fakat burada sahibi biliyordu ve fark etmiştim ki sözü edilen sahip bütün halkın iradesiydi.

Josiah bir hafta içinde battı. Hiçbir adam, kadın ve çocuk dükkânına gitmedi. Hatta yabancılar ve marketin önünde kısa bir mola için duran kamyonların yolcuları bile hemen uyarıldılar. Ay bitmeden dükkân-bar temelli kapandı ve Josiah bir süreliğine ortadan kayboldu.

Şimdi Bori'den geldiğim güne dönecek olursak... Akşamüstü çarşıdaki tamirciden bir bisiklet kiralayarak Bayan Nanga'yı görmeye gittim. Kocasıyla tartışmamın hikâyesi Anata'da duyulup müstakbel "salon eşi" Edna'yla şansım yok olmadan onu görmem lazımdı. Şef Nanga'nın da bu konuyu yaymak isteyeceğini sanmıyordum ama onun sağı solu belli olmazdı. Ayrıca Bori'de iyi haberler almak üzere bunu anlatabilecek başkaları da vardı.

Bayan Nanga beni görünce şaşırdı ama ona ikna edici bir açıklama yaptım, planların aniden değiştiğini vs. anlattım. Çocukları gelip elimi sıktılar. Köy, Bori'deki sıkılıklarından pek eser bırakmamış, Corona Okulu İngilizcelerini de biraz tuhaflaştırmıştı.

Bayan Nanga en büyük oğluna, ortaokula giden Eddy'ye, "Git, Odili'ye içecek bir şey getir," dedi. Eddy az sonra bana buz gibi soğuk bir şişe bira getirdi. Yorucu bisiklet yolculuğunun ardından bu tam da ihtiyacım olan şeydi. İlk bardağı bir dikişte bitirdim, ikinciye yudumlayarak içmeye başladım. Bir yandan da şüphe çekmeden Edna konusunu nasıl açacağımı düşünüyordum.

"Bori'ye ne zaman dönmeyi düşünüyorsun?" diye sordum. "Sen ve çocuklar yokken ev çok soğuk."

"Bana Bori deme, kardeşim. Burada biraz dinlenmek istiyorum. Eddy'nin babası gelecek ayın sonunda, o Amerika'ya gitmeden dönmem gerektiğini söylüyor ama bilmiyorum..."

"Sen de onunla gidersin diye düşünmüştüm."

"Ben mi?" Güldü.

"Evet. Neden olmasın?"

"Kardeşim, daha ayakta duranlar paylarını almamışken sen diz çökenlerden bahsediyorsun. Sen alfabe bilmeyen bir kadının Amerika'ya gittiğini hiç duydun mu?"

Pekâlâ diye düşünüp konuya birden dalmak üzereydim ki Bayan Nanga işimi kolaylaştırdı.

“Edna gelince bu tür yerlere o gider,” dedi. “Ben çok yaşlı ve çok köylüyüm.”

“Edna kim?”

“Edna’yı bilmiyor musun, yeni karımızı?”

“Ah, şu kız. Saçmalık. O senin yarın kadar bile eğitilmiş değildir.”

“Ah, eğitilmiş. Ben modern okullara gitme.”

“Ama senin zamanındaki Standart altı, günümüzün Cambridge’inden daha üstündü,” dedim dilimizde, pidginin sığınağına düşmeyi reddederek.

“Sanki okula on dokuzuncu yüzyılda gitmişim gibi konuşursun,” dedi, biraz incinmiş bir halde.

“Hayır, hayır,” dedim. “Ama eğitim her geçen yıl zayıflıyor. Geçen yılın Standart altısı bu yılınkinden daha üstün.”

Aslında o kadar kırılmış gibi görünmüyordu. Daha ziyade başka düşüncelere dalmış gibiydi.

“Ortaokula giriş sınavını kazanmıştım,” dedi düşünceli bir halde, “ama Eddy’nin babası ve onun ailesi evlenmemiz için ısrar ettiler. Benim ailem de onlarla bir oldu. Bir kız o kadar eğitimi ne yapacak dediler. Ben de aptal gibi kabul ettim. Onlara karşı gelecek yaşta değildim. Edna da aynı tuzağa düşüyor. Üniversiteyi bitirince bir yıl bile öğretmenlik yapmasına ve etrafa bakınmasına izin verilmeyen bir kız düşün. Neyse, benim ne ilgim var? Çabucak gelsin de fırsat kaçmadan Şef Nanga’nın parasının keyfini çıkarsın.” Acı acı güldü.

Kendimi kötü hissettim. Bayan Nanga’nın söylediği şeylerden ziyade bunları on beş yaşındaki oğlu Eddy’nin yanında söylediği için rahatsız oldum.

“Eve yakın zamanda mı geliyor?”

“Bilmiyorum. Orada benim neyim var? Bana kalırsa yarın da gelebilir. Ev orada. İş benden devralabilir, gece boyunca gramerli konuşabilir, sabah da elbisesi sigara ve beyaz insan kokar.”

Buna gülmeden edemedim.

“Ona neden tavsiye vermek istemiyorsun? En azından bir yıl öğretmenlik yapıp etrafa bakınabilmeli. Seni dinler, bundan eminim. O daha gerçekten de küçük bir kız.”

“Öyle mi? Dünkü çocuk, ha? Gelsin de emsin.” Sol göğsünü gösterdi. “Hayır, kardeşim. Kimsenin talihine zarar vermeyeceğim. Eddy’nin babası benimle evlendiğinde yaşıım onunkinin yarısı kadar değildi. Annesi iyileşir iyileşmez gelip Nanga’nın parasını yesin. Yemek pişti, çorbanın kokusu ortalığı sardı. Kimse para yokken çalışıp didinen, açlık çeken kadını hatırlamasın...” Lappasının ucuyla gözünü ovuşturduktan sonra katlayıp içine burnunu sümkürdü.

“Evi nerede? Gidip onunla konuşmalıyım, yarın sabah mutlaka gitmeliyim.”

Bunu söylemeden önce Eddy’nin yanımızda oluşunu dikkate alarak düşündüm ama çok geçmeden riski göze aldım, büyük olasılıkla annesinin tarafını tutacağını hesapladım. Gerçi annesi ağlamak üzere olduğu halde bile o yakışıklı yüzünde buna dair bir emare görülüyordu.

“İstiyorsan git,” dedi Bayan Nanga, aldırılmaz görünerek. “Ama kimseye seni benim gönderdiğimi söyleme. Daha fazla büyümeyeceksem de en azından şimdiki küçüklüğümde kalayım.”

Eddy hakkında yanılmamıştım. Bana hemen ve dikkatli bir şekilde, Edna’nın evine nasıl gidileceğini tarif etti. Ev epey uzakta, köyün diğer tarafındaydı. Eddy şoförün beni Vauxhall’larıyla götürmesini dahi teklif etti, bundan da anlaşılıyordu ki boyuna rağmen o hâlâ küçük bir çocuktü.

Birkaç kez yolumu kaybettikten sonra Odo’nun kırmızı topraktan saz çatılı evini buldum. Odo ön odada oturmuş, ambarda dikilecek sırlıklara bağlayacağı yamalar için ip hazırlıyordu. Kısa parçalardan oluşan iplikler, yanında üç demet halinde duruyordu; birinin bağı eksildiğinden ötürü gevşemişti. Şimdiye kadar yaptığı ipleri yumak halinde sarıp ayaklarının arsına koymuştu.

Bir eliyle yumağın bitimindeki ipi tutuyor, diğer eliyle ona yeni iplikler ekliyordu. İçeri girdiğimde ipi göğsüne doğru sertçe çekerek düğümü sıkılaştırıyordu. Bunu yaparken kenetlercesine sıkıldığı dişleri görülüyordu. İri bir adamdı; ıslıl ıslıl parlayan, kocaman göbeği belinde kat kat toplanan peştamalının üstüne yayılmıştı. Gözleri kan çanağı gibiydi. Saçları kırışmıştı.

Tokalaştıktan sonra bir sandalye çekip yüzüm ona, sırtım evin girişine bakacak şekilde oturdum. Çalışırken bana birkaç kez daha, “Hoşgeldiniz,” dedi.

Çekerken açılan bir düğümü tekrar bağlarken, “Size kola cevizi borcum olacak,” dedi. “Daha bu sabah bitti.”

“Kola cevizini dert etmeyin,” dedim. Uzun bir suskunluktan sonra da, “Eminim beni tanımıyorsunuz,” dedim. “Ben ortaokulda öğretmenim.”

“Evet,” dedi bakışlarını kaldırarak. “Bunun daha önce gördüğüm bir yüz olduğunu biliyordum.”

Tekrar tokalaştık, bana, “Hoşgeldin,” dedi ve kola cevizi kalmadığı için bir kez daha özür diledi. Ben de hiç kimsenin her gün kola cevizi olmaz dedim.

“Bu evin kadını hastanede yattığından beri bu tür şeylerle ilgilenen kimse kalmadı,” dedi.

“Umarım kısa sürede iyileşir.”

“Yukarıdaki Adam’dan medet umuyoruz.”

Makul bir süre bekledikten sonra Edna’yı sordum.

“Hastaneye götürmek için yemek pişiriyor,” dedi soğuk bir sesle.

“Arkadaşım Şef Nanga’dan ona bir mesaj getirdim.”

“Siz damadımın arkadaşı mısınız? Neden söylemediniz? Boriden mi geldiniz?”

“Evet. Daha dün geldim.”

“Öyle mi? Onu bıraktığınızda nasıldı?”

“İyiydi.”

İçteki odalara açılan kapıya doğru dönüp Edna’ya seslen-

di. Edna'nın sesi evin içinden uzaklarda çalınan bir flüt gibi duyuldu.

"Gel ve misafirimizi selamla," diye bağırdı babası yüksek sesle. Beklerken bakışlarını üzerimde gezdirdiğini hissederek olabildiğince kayıtsız görünmeye çalıştım. Hatta oturduğum yerde dönüp evin girişine dikkatle baktım ve ısıklık çalıyormuş gibi dudaklarımı büzüştürdüm.

"Eşiniz uzun süredir mi hastanede?" diye sordum.

"Üç haftadır. Ama bedeni yağmurlu mevsimin başından beri kendi bedeni değil."

"Tanrı dualarımızı işitir," dedim.

"Bıçağı tutan da yamı tutan da O'dur."

Oturduğum yerden Edna'nın orta odaya gelişini gördüm. Avucuna biraz su döküp yüzünü yıkamış olmalıydı ki bize doğru yaklaşırken lappasının ucuyla siliyordu. Beni görür görmez lappasını bıraktı. Benim de boğazıma büyük bir şey takılmış gibiydi, çaresizce yutkunup temizlemeye çalıştım. Edna lappasının üstüne bol bir bluz giymiş, başına ipekli kumaştan eski bir eşarp bağlamıştı. Ön odaya girince soğukkanlılığımı tümüyle yitirdim. Bir adama (ve ondan yaşıca daha büyük birine) yakışacak şekilde oturduğum yerde elimi uzatmak yerine kadından ürken bazı İngiliz erkekleri gibi ayağa fırladım. Beni hatırlamaya çalışırken yüzünü hafifçe buruşturdu.

Biraz boğuk bir sesle, "Ben ortaokulda öğretmenim," dedim. "Sizinle Şef Nanga'nın konuşma yaptığı gün karşılaşmıştık..."

"Ah, evet, doğru," dedi muhteşem bir gülümsemeyle. "Siz Bay Samalu'sunuz."

"Doğru," dedim. Gururum epey okşanmıştı. Sonrasını babası anlamasın diye İngilizce söyledim: "Güzelliğinizin yanı sıra hafızanız da çok iyi."

"Teşekkür ederim."

Belki üstündeki giysiden ve eve dair sorumluluğunu yerine getirmesinden veya belki sırf ekimden beri biraz daha büyüd-

ğü içindi, bilmiyorum ama sebebi ne olursa olsun şimdi manastırına götürülmeyi bekleyen küçük bir kız gibi değil, genç ve güzel bir kadın gibi görünüyordu.

“Otursana öğretmen,” dedi babası, biraz sabırsızca. Sonra kızına dönüp ona Borı’dan bir mesaj getirdiğini söyledi. Edna büyük, yuvarlak gözlerini bana çevirdi.

“Önemli bir şey değil,” dedim mahcup bir halde. “Şef Nanga gelip seni selamlamamı ve annenin durumunu sormamı istedi.”

Edna’nın babası hoşnutsuz bir ses tonuyla, “Ona hâlâ hastanede olduğunu söyleyebilirsin,” dedi. “İlaçlarının masraflı olduğunu, bu yıl ne manyok ne de gölevez ekebildiğini de söyle.”

“Siz onu dinlemeyin,” dedi Edna. Gözlerindeki mutluluk yitip gitmişti. Sonra babasına dönerek, “Sana karısıyla bir şeyler göndermedi mi?” diye sordu.

“Söylediği şeye bak,” dedi adam bana dönerek. “Dün yedi diye bugün yemeyecek mi sanki? Hayır, kızım. Damadın keyfini sürme vakti şimdidir, karısı üstünde hak iddia edip gittiği zaman değil. Halkımız şöyle der: Güçlü bir adamın kılıcını o yerdeyken almayı başaramazsan ayağa kalktığında mı alacaksın? Hayır, kızım. Sen bana ve damadıma karışma. O getirecek de getirecek, ben de yorulana dek yiyeceğim. Ayrıca Yukarıdaki Adam’a şükür ki getireceği şeylerden yoksun değil.”

Edna, “Kusura bakmayın,” dedi İngilizce. Sonra bizim dilimizle konuşarak yemeği bitirmesi ve annesine saat birden önce götürmesi gerektiğini, yoksa hemşirelerin girmesine izin vermeyeceklerini söyledi. Hafifçe gülümsedi ve arkasını dönüp gitti. Böylece ben de ilk kez onu arkadan görme imkânı buldum ve önden görünümü kadar mükemmel olduğunu fark ettim (ki böyle bir şeye milyonda bir rastlanırdı). Gözden kaybolana dek her adımını seyrettim.

Sonra açgözlü, doymak bilmez babasıyla oturmaya devam ettim. Bende bıraktığı izlenim buydu. Pek konuşmadık. Usulca ıslık çaldım ve kısa iplikleri birbirine bağlayarak ipini uzatma-

sını seyrettim. İp makul bir uzunluğa ulaştınca onu da yumağa sardı.

Edna tekrar orta odaya geldi ve oradan babasına seslenerek “yabancıya” kola cevizi verip vermediğini sordu.

“Bende yok,” dedi adam. “Sende varsa getir de yiyelim.”

“Dün biraz almıştım. Sana söylediğimi sanıyorum.”

Bir fincan tabağıyla kola cevizi getirip babasına verdi. Adam getirme ve yemeye dair açgözlü, kısa bir duanın ardından cevizi kırdı. İki dilimini arka arkaya ağzına attı, şimdiye dek kimsede duymadığım kadar gürültülü bir sesle çatır çutur yedikten sonra tabağı bana uzattı. Kalan iki dilimden birini alıp fincanı ona geri verdim.

Ne yapacağımı bilmez bir halde oturmaya devam ettim. Kalkıp gitmeli miydim? Bu pek akıllıca olmazdı. Onunla baş başa konuşma imkânım olmasa da en azından Edna’nın tekrar dışarı çıkmasını beklemeliydim. Birden aklıma harika bir fikir geldi. Onu hastaneye bisikletimle götürmeyi neden teklif etmiyordum? Gideceği yol üç kilometreden fazlaydı ve bisikletimin arkasında kaplarca yemeğin bağlanabileceği büyüklükte bir sepet vardı.

“Burada olduğuma göre,” dedim meşgul ev sahibime, “gidip Edna’nın annesini görmeliyim ki Şef Nanga’ya bir sonraki mektubumda verecek haberlerim olsun.”

“Sen kızımın dediğine kulak asma,” dedi, işten başını kaldırıp bakarak. “Damadıma söyle, karısının annesinin tedavisi bana suya ve oduna mal oluyor.”

“Kesinlikle söyleyeceğim,” dedim. Onun hakkında ne düşünürsem düşüneyim, kızına ulaşmaya çalışırken pas geçilecek türde bir adam olmadığını anlamıştım.

Edna teklifime hiç şaşırmadı, anlaşılan kolay güvenen bir yapısı vardı, bu da iyiye işaretti. Yemekleri koyduğu sefer tasını bisikletin sepetine bağladım. Bisikleti evin girişindeki engebeli

alandaki sürmek istemediğim için evle yol arasındaki kısa mesafede iterek götürdüm. Edna da kırmızı-yeşil çiçekli elbisesiyle yanımda yürüdü. Arkada sefer taşı, kadroda Edna'yla bisiklete binmek biraz zordu, neyse ki bisikletlerle aram iyiydi. Soruna çözüm olarak önce ben seleye oturdum, bir ayağımı yere sertçe basarak bisikleti sabitledim. Sonra Edna kadroya çıkıp yanlamasına oturdu ve sürmeye başladım. Kollarımın arasındaki Edna'ya bu denli yakın olmanın, saçının kokusunu duymanın heyecanı dayanılmaz olabilirdi, tabii bunları düşünecek vaktim olsaydı. Ama olmadı. Hastaneye giden yol epey tepelikti, tepelikler çok dik değillerdi ama gücümü de yeterince zorluyorlardı. Öte yandan yanımda böyle bir yolcu varken yorulduğumu hemen kabullenmeye hiç niyetim yoktu. O yüzden de büyük bir aptallık yapıp kalbim âdeta bir şenlik ateşi gibi yanana dek yoluma çıkan bütün tepelikleri hızla aştim.

“Çok güçlüsün,” dedi Edna.

109

“Niye?” dedim, demekten ziyade koca bir solukla inlercesine. O sırada başka bir küçük tepenin üstünden atlıyordum.

“Bütün tepeleri yam gibi yiyorsun.”

“Ben henüz bir tepe görmedim,” dedim, çıktığım tepenin dostça yokuşundan aşağı rahatça inerken nefesimi biraz toparlamıştım. Fakat daha bunu der demez aptal bir koyunla dört beş kuzusu yolun sol kenarından birden önüme çıktılar. Sertçe frene asıldım. Ama Edna'nın sırtı sol koluma dayalı olduğundan o taraftaki freni yeterince çekemedim. Dolayısıyla yalnızca ön tekerleğin freni tam olarak çekilmiş oldu. Bisiklet öne doğru fırlayarak yere çakıldı. Düşmemizden hemen önce Edna “Babam!”a benzer bir şey diyerek çığlık attı. O yolun biraz daha ilerisine fırlamıştı. Ayağa kalkar kalkmaz yanına koşup kalkmasına yardım ettim. Sonra kumlu yola düşen lapaya ve çorbaya bakakaldım. Ağlamak üzereydim. Orada öylece dikilmiş yemeğe bakıyor ve dudaklarımı ısıırıyordum. Edna birden sinirli bir

kahkaha attı. Bu, utancımı daha da pekiştirdi. Ona bakacak halde değildim. Gözlerimi yemekten ayırmadan, mırıldanırcasına çok üzgün olduğumu söyledim.

“Suç senin değil,” dedi, “o aptal koyunun.”

Sonra göz ucuyla yere eğildiğini gördüm. Ona doğru dönünce dizindeki bereyi fark ettim.

“Ah, canım!” dedim. “Edna, özür dilerim.”

Dizine bakmak için kaldırdığı elbisesinin ucunu bırakıp omuzumdaki tozu silkelemeye başladı. Yeni beyaz gömleğimin üzerinde kırmızı topraktan, çıkması mümkün olmayan, koyu bir leke vardı. Sonra eğilip sefer tasını aldı, üstündeki kumu ve dökülmüş çorbayı yapraklarla temizlemeye çalıştı. Bir de baktım ki hem ağlıyor hem de, “Annem bugün açlıktan ölecek,” diyordu. Bence ağlamasının asıl nedeni incinmiş gururuydu çünkü yola dökülen yemek ailesinin ne kadar fakir olduğunu gözler önüne seriyordu. Ama yanılıyor da olabilirim. Zaten o an son derece üzgündüm.

“Ekmek ve sığır konservesi yiyebilir mi?” diye sordum. “Hasanenin önünden alabiliriz.”

“Yanımda hiç para yok,” dedi Edna.

“Bende var,” dedim, kazadan beri ilk kez rahat bir nefes alarak. “Dizin için de dezenfektan alırsınız. Çok üzgünüm, canım.”

Bisiklet kazasından sonra Edna'ya söylemeyi planladığım şeylerin hiçbirini deme imkânım kalmamıştı. Yine de Noel sabahını Bayan Nanga'ya yardım ederek geçireceğini öğrenmeyi başardım ve o gün ben de oraya gitmeye karar verdim.

111

Noel zamanı Anata köyü, ülkemizin bu bölgesindeki diğer pek çok köy gibi şehirlerden daha cazip hale gelir ve kalabalıklaşır. Şehirlerde çalışan, ticaret yapan köyün oğulları ve kızları genellikle harcayacak bolca parayla evlerine gelirler. Ama belki de en memnun edici kalabalığı, farklı ortaokullardan ve öğretmen okullarından tatile gelen çok sayıda öğrenci oluşturur. Nadiren üniversite öğrencileri de gelir. Biz onlara “tatilciler” deriz. Onların varlığı köyün genel statüsünü derhal yükseltir; sık giyinen insanlarla birlikte ona sofistike bir hava katar. O sabah gördüğüm delikanlılar dar pantolonlar ve İtalyan ayakkabılar giymişlerdi. Kızlar ruj sürmüş, saçlarını ütüyü düzleştirmişlerdi. Hatta içlerinden biri kumaş pantolon giymişti ki bence bu oldukça cesur bir tercihti.

Saat on bire doğru Şef Nanga'nın evine geldiğimde Edna yoktu. Eşikten adımımı atar atmaz alkol kokan nefesi burnumun direğini kıran genç bir adam çok yüksek bir sesle, lafi uzata

uzata, hem pidgin hem yerel dilde Bayan Nanga'ya bir içki vermesini söylüyordu. Şehirlerden birinde çalışan bir tüccara benziyordu. Bayan Nanga onu usulca ve ustalıkla idare ediyordu. Bu tür bir durumla daha önce de uğraştığı belli oluyordu. Birkaç yıllık zenginliğin ardından insan daha talihsiz akrabalarıyla nasıl başa çıkacağını öğreniyordu.

Adam "Bana bira ver!" diye bağırarak hıçkırdı. "Saygıdeğer Şef Nanga benim kardeşim. Beyaz adamların tabiriyle o bir V.I.P. Na ben de P.I.V.'yim,* yani Zavallı Masum Kurban."

Uyuşuk bakan gözlerini bana çevirerek güldü. Ben de dayanamayıp güldüm. Tüccarlarımızın zekâsı ve yaratıcılığı zaten dünyaca meşhurdu.

"Evet, ben na P.I.V.," dedi tekrar. "Bir şişe bira sadece beş şilin. Saygıdeğer Şef Nanga'nın parası var. Yaptırdığı yeni eve bak. Dört katlı! Eskiden bir adam iki katlı ev yaptırsa bütün kasaba gelip hayranlıkla bakardı. Oysa bugün benim akrabam dört katlı yaptırıyor. Bitince evi onunla paylaşmayı teklif eder miyim? Hayır. Ben yalnızca vasat bir bira istiyorum; vasat, beş şilinlik bir bira."

"Evi onunla neden paylaşmayasın?" dedi Bayan Nanga, dikkatini dağıtıp amacından saptırmak için. "Bir adam evini kardeşinden esirger mi?"

Kafası hafifçe yana yatık bir halde bir süre düşündükten sonra, "Hayır, esirgemez," diyerek onayladı. "Orası benim evim, doğru söyledin."

Bahsettikleri ev, şimdiki evin yanında inşa edilen, dört katlı, son derece modern bir binaydı. Sonradan öğrendiğimize göre bu bina, Ulusal Bilim ve Sanat Akademisi'ni inşa etmeleri için yakın zaman önce Nanga'nın yarım milyon pound'luk kontrat yaptığı Avrupa inşaat firması Antonio and Sons'un bir "teşvikiydi".

* P.I.V., "Zavallı Masum Kurban" anlamına gelen "Poor Innocent Victim"ın kısaltmasıdır. -fn

Edna onu alması için gönderilen arabayla nihayet gelene dek evde iki saate yakın vakit geçirdim. Bu arada erkek çocuklardan oluşan üç farklı gruba ve onların maskeli dansçalarına üç şilin verdim. Sonuncu gruptaki maskeli dansçının ahşap maskesi hafifçe yana kaymıştı, içi doldurulmuş göbeği gerçekten kocaman görünüyordu. Refakatçileri, tıpkı yetişkin refakatçilerin gerçek, tehlikeli bir maskeye yaptıkları gibi beline bağladıkları bir iple onu çekiştirerek zapt etmeye çalışıyorlardı. Çocuklar şarkılar söylüyorlar; davullar, çanlar çalıyorlar ve sigara kâselerine vurarak ritim tutuyorlardı. Maske de çalınan şarkıyla komik bir şekilde dans ediyordu:

*Pazar, bigi bele Pazar Pazar, bigi bele Pazar, Akatakata geldi!
Herkes kaçsın!*

Pazar, Tanrı'ya şükür!

Maske büyük palasını sağa sola savurarak dans ederken belindeki ip birden çözüldü. Bu ani özgürlükle cana ve mala zarar verecek bir taşkınlıkta bulunabilirdi. Fakat Maske uysalca palasını yere koydu, refakatçilerinin ipi tekrar bağlamalarına yardımcı oldu, sonra palasını alıp dansa devam etti.

Sarhoş misafir nihayet gitmeye ve daha sonra tekrar gelmeye ikna edilince Bayan Nanga ön odanın yandaki kapısını açtı ve beni muhtemelen önemli misafirler için kabul odası olarak düzenlenmiş bir verandaya götürerek burada dinlenmemi söyledi. Sonra Edna'yı yanıma gönderdi. Edna üstünde bir şişe bira ve bir bardak bulunan bir tepsiyle içeri girdi, sessizce bana servis yaptı. Ama yanıma oturmak yerine pencerelerden birine doğru gitti, dirseklerini pervaza yaslayıp dışarıyı seyretmeye başladı.

Ben bir yandan biramı içiyor, bir yandan da söze nasıl başlayacağımı düşünüyordum. Belki de Şef Nanga'nın evi bunun için doğru bir yer değildi. Fakat başka misafirler gelmeden elimden geleni yapmam gerektiğini düşünüyordum. O sırada bu düşüncemi doğrularcasına başka bir erkek çocuğu grubunun çaldığı davulları işittim.

Olabildiğince kararlı bir ses tonuyla, “Neden oturmuyorsun, Edna?” dedim.

“Burada iyiyim,” dedi. “Yolda neler olduğunu görmek istiyorum.”

“Bir şey mi oluyor?” diyerek ayağa kalktım ve yanına gittim. Kolumu beline dolamak için cezbedici bir istek duydum fakat bunun için henüz çok erken olduğunu düşündüm.

“Yoo, sadece insanlar yeni Noel giysileriyle geçiyorlar.”

“Sana söylemek istediğim bir şey var,” deyip tekrar yerime geçtim.

“Bana mı?” diyerek dönüp baktı, gerçekten şaşırılmış görünüyordu.

“Evet, gel de otur.”

Edna oturdu. Konuşmaya başlamadan önce biramdan bir yudum daha aldım.

“Sana bir öğüt vermek istiyorum. Hem dünyayı senden daha uzun süre tanımış bir insan hem de bir dost olarak,” dedim. İyi bir başlangıç yaptığımı düşünerek biramdan bir yudum daha aldım. “Seni şimdi aceleyle evlenmeye zorlayanlara izin verecek olursan çok ciddi ve çok büyük bir hata yaparsın. Henüz çok gençsin, apar topar evlenmemelisin, özellikle de çok eşli bir adamla...”

“Bana bunları söylemeni Ana mı istedi?”

“Ana kim? Ah, Bayan Nanga, şimdi anladım. Neden? Niye sana bir şey söylememi istesin? Hayır, Edna. Ben senin iyiliğin için söylüyorum. Gidip de hayatını mahvetme.”

“Bunun seninle ne ilgisi var?”

“Hiçbir ilgisi yok. Sadece senin gibi genç ve güzel bir kızın yaşlı, çok eşli bir adamla evlenmekten daha iyisini hak ettiğini düşünüyorum.”

“Babama onun arkadaşı olduğunu söylemiştin?”

“Abim de olsa babam da olsa fark etmez... Edna, kendine bir şans ver. Adamın oğluyla neredeyse aynı yaştasınız...”

Boyun eğmiş bir halde, “Kadınların dünyası böyle,” dedi.

“Saçma! Senin gibi eğitilmiş bir kızın ettiği lafa bak! Sen Müslüman mısın?”

Yerinden kalkıp tekrar pencereye gitti.

“Üniversite paramı o ödedi,” dedi.

“Ne olmuş?” dedim kaba bir şekilde, sonra da hemen pişman oldum.

Kalkıp pencereye gittim ve kolumu beline doladım. Fakat kolum kızgın bir demir parçası olsaydı bundan daha ustaca bir tepki veremezdi. Hızla dönerek tek bir çevik hareketle beni kendinden uzaklaştırdı. Aramızda belki dört adım mesafeyle öylece durup birbirimize baktık. Sonra gözlerini yere çevirdi ve tekrar dönüp pencereye gitti. Ben de yerime döndüm ve bu konuda başka bir şey söylememeye karar verdim. Fakat incinmiş, yanlış anlaşılmış şampiyonu oynama arzumu öyle kışkırtıcıydı ki dayanamadım.

“Özür dilerim, Edna!” dedim. “Beni yanlış anlama. Haklısın, bunların hiçbirini beni gerçekten de ilgilendirmez. Söylediğim her şeyi unut.”

Saatler sürmüş gibi gelen bir zaman sonra, “Üzgünüm, Odi-li,” dedi. Bana ilk kez ismimle hitap ediyordu. İçimden bağıra bağıra şarkı söylemek geldi ama yapmadım.

“Ne için üzgünsün?” dedim, asık bir yüzle.

“Seni gücendirdim mi?” diye sordu gözlerini kocaman açarak. Safça şaşkınlığı taştan bir kalbi bile eritebilirdi. Benimkini eritmişti.

“Beni nasıl gücendirebilirsin?” dedim, zerre kadar kinaye kastetmeden.

Başarmış görüldüğüm makul ölçüdeki ilerlemeden memnundum. Edna gibi bir kız acele ettirilmeye gelmezdi. Ona düzenli aralıklarla nazik dürtmeler yapmak lazımdı. Fakat ben Anata’nın bu küçük, sessiz köşesinde böyle gizli ve temkinli kararlar almakla meşgulken büyük ve önemli olaylar, uzun ha-

zırlıklardan sonra nihayet patlak vermeye ve hepimizin sakin hayatlarını sarsmaya hazır hale gelmişti.

Artık bütün dünyanın bildiği üzere, Dış Ticaret Bakanımız Alhaji Şef Senatör Suleiman Wagada yılbaşı günü, belirli türdeki tekstil mallarının ithalat vergisine yüzde yirmi artış yapıldığını duyurdu. 2 Ocak'ta muhalifleri Yenilikçi Birlik Partisi (Y.B.P.), birilerinin British Amalgamated firmasını Bakan'ın bu planından ekim ayında haberdar ettiğini, onların da aralık ayının ortasına kadar üç gemi dolusu tekstil getirerek tedbirlerini almış olduklarını ortaya koyan detaylı kanıtları kamuoyuna duyurdular. Bunun üzerine Bakanlar Kurulu bir anda birbirleriyle savaşı hale gelen iki gruba ayrıldı. Gruplardan biri hükümetin istifa etmesini talep ediyordu. Şef Nanga'nın da içinde bulunduğu diğer grup ise meselenin sadece Dış Ticaret Bakanı ile ilgili olduğunu ve iş istifa noktasına gelecekse onun etmesi gerektiğini söylüyordu. Öte yandan pislikler saçılmaya devam ediyordu. Örneğin, *Daily Matchet* iki yıl öncesine dek Dış Ticaret Bakanı vazifesinde bulunan Şef Nanga'nın da aynı suç işlemiş olduğunu, bundan elde ettiği kazançlarla yedi katlı üç apartman yaptırdığını, her biri üç yüz bin pound ederindeki bu lüks daireleri karısının adına kaydettirdiğini ve bu dairelerin her birinin ayda bin dört yüz pound'a British Amalgamated tarafından kiralandığını yayımladı. Başlarda bu ve benzeri haberler üstü kapalı bir şekilde anlatılırken ikinci haftaya gelindiğinde tüm çekinceler ve temkinli ifadeler dört bir yana savruldu.

Ülke kaosu eşikindeydi. İşçi ve memur sendikaları seslerini iyice yükseltmişler, ülke çapında grev yapma uyarısında bulunuyorlardı. Dükkânlar yağmalama korkusuyla kapanmıştı. Söylentiye göre Genel Vali, Başbakan'ı istifaya davet etmişti. O da buna nihayet üç hafta sonra razı olmuştu.

Bu arada Max müzakereler ve Sıradan Halk Kurultayı Partisi'nin kuruluşunda hazır bulunmam için beni Bori'ye çağırmıştı. Deyim yerindeyse buna bir ayağımız havada yakalan-

miştık ama zerre kadar umursamıyorduk. Biz de herkes gibi yaklaşan savaşın çarpıcı atmosferi içinde coşkuluyduk. Çünkü hepimiz biliyorduk ki yaklaşan seçim bir ölüm kalım savaşı olacaktı. Yedi yıllık rehabetin ardından her eylem cazip ve istenilir görünüyordu. Ülke, miskinlik ve açgözlülükle geçen yıllarda aldığı kiloları ve sarkmış deri kıvrımlarını savaşla atmaya hazır ve hevesliydi. Gazetelerde her gün ifşa edilen skandallar ülkede depresyona yol açmak şöyle dursun, festivali andıran bir coşku yaratıyordu. Tabii bu, Saygıdeğer Milletvekili Şef M.A. Nanga ve Alhaji Şef Senatör Suleiman Wagada gibiler için değil, kaybedecek hiçbir şeyi olmadığını düşünen bizler için geçerliydi.

Anata'ya yepyeni bir Volkswagen, sekiz yüz pound nakit para ve devamının geleceğinin teminatıyla döndüm. Aslında dosdoğru Edna'yı görmeye gidecektim ama parlak, bej renkli araba uzun yolculuğun sonunda kalın bir tabaka kırmızı toprak ve her yanına sıçramış kahverengi çamurla kaplanmıştı. O yüzden önce eve gidip arabayı yıkatmaya karar verdim. Sonra arabama binip gösterişli bir biçimde evine gittim fakat evde yoktu, başka bir köydeki büyükannesini görmeye gitmişti. Babası dışarıya çıkıp arabaya baktı; halini, hareketlerini gören olsa arabalar hakkında çok şey bildiğini sanırdı. Uzun ve etraflıca bir incelemenin ardından bunun bir kaplumbağa olduğunu söyleyip kıkırdamaya başladı. Bu ziyaret bizim dostça son görüşmemiz oldu ama sonraki gelişmeler hakkında yorum yapmam doğru olmaz. O gün eve gittim, oturdum ve Edna'ya ilk mektubumu yazdım. Bu çok uzun mektupta bütün gerekçeleri sıralayarak Şef Nanga'yla neden evlenmemesi gerektiğini anlattım.

Şef Nanga'nın makamı için rekabete gireceğimi ilk duyduğumda herkes bana güldü. Gülmeyen tek kişi dışlanmış, kötü tüccar Josiah oldu. Bir gece ansızın bana geldi ve kampanyama katılmak istediğini söyledi. Önce doğal olarak uygulandım ama bu itibarda bir adamın partimizde yer almasının büyük bir utanç olacağını ve her şeyi mahvedeceğini biliyordum. Elimden

geldiğince nazik bir şekilde ona verebileceğim bir pozisyon olmadığını söyledim. Bir müddet hiç konuşmadan karşımda durdu, sonra bu kararımın pişman olacağımı söyleyerek tekrar gecenin karanlığına karıştı. Ona cehenneme kadar yolu olduğunu söylemeye bile fırsat bulamadım.

Şef Nanga'nın seçim bölgesi (Seçim Kaydı'nda sayı: 136), benim kendi köyüm Urua ve onun ana üssü Anata da dâhil olmak üzere beş köyden oluşuyordu. Başta Anata'yı genel merkezim yaparak savaşı onun kapısına taşımayı planlamıştım ama çok geçmeden bundan vazgeçtim. Okulun toplantı salonunda yapacağımı duyurduğum açılış konuşması son anda okulun sahibi Bay Nwege tarafından sekteye uğratıldı. Birkaç köylü beni dinlemeye gelmişlerdi –ya da ben öyle düşünmüştüm– ve salonu kilitli bulunca da doğal olarak öfkelenmiştim. Köylülerden biri maruz kaldığım bu muameleye bilhassa sinirlenmiş görünüyordu, kendini tanıtmak üzere yanıma geldi, daha doğrusu ben öyle sandım.

“Demek Bay Samalu sizsiniz,” dedi. “Tanıştığımıza memnun oldum.” Yüzünde halden anlayan, dostça bir ifade vardı.

Tokalaşmak için elimi uzattım. Fakat kafamın üstünde ustaca bir yay çizerek kırmızı şapkamı yere düşürdü. Oradaki küçük grup bunu çok komik buldu, hepsi yüksek sesle güldüler. Sakin ve ağırbaşlı davranmaya karar verdim. Şapkamı almak üzere yere eğildim. Fakat alçak herif bana arkadan tekme attı. Çok şiddetli vurmadı ama kafamı çarpmayayım diye iki elimin üstünde yere kapaklanmama yetti. Büyük bir şaşkınlık ve utanç içindeydim. Bu defa onunla kavgaya edecektim ama korkak adam çoktan tabanları yağlamıştı. Etraftaki insanlar da onu alkışlıyordu, beni dinlemeye geldiklerini sandığım insanlar... O an orada kararımı verdim: Düşman bölgedeydim, bir koruma tutmalı ve kendi köyüme dönmeliydim. Ama Anata henüz benimle işini bitirmemişti. O akşam Bay Nwege bir uşak göndererek beni çağırdı. “Kulübesine” gittiğimde bana bir aylık maaşla birlikte

işten çıkarma ihbarı verdi. Ona yıkılacak evi ateşe vererek beni zahmetten kurtarma nezaketi gösterdiği için teşekkür etmek üzereydim ki birden hırladı: “Görüyorum ki ceketine sığmayacak kadar büyümüşsün.” Teşekkürüm boğazımda kaldı.

“Sen de kendininkinin içinde çok küçülmüşsün, Bay Beni Aşağı İtin,” dedim, şaşkın suratına bakıp kakhaha atarak. O öğleden sonra bastırduğım onca öfkenin ardından bu beni müthiş rahatlattı. “Evet, Bay Beni Aşağı İtin, ceketinizin içinde pörsümüştünüz.”

Birden yerinden fırladı. Bana saldıracağını düşündüm (um-dum). Ama hayır, muhtemelen çift namlulu tüfeğini vs. almak için hızla bir odaya gitti. Ne getireceğini görmek için beklemedim.

Bori'den döneli dört gün olmuştu. Henüz Bayan Nanga'yı ve Edna'yı görmemiştim. O gün de –deyim yerindeyse– son iş günümdü, sonra genel merkezimi Urua'ya taşıyacaktım.

Aslında artık Bayan Nanga'yla bir işim kalmamıştı. Ama aramızda bir tür entrikalı dostluk gelişmişti ve onunla vedalaşmadan gidersem kendimi kötü hissedecektim. Biraz da merak ediyordum, kocasının makamına rakip olmamı nasıl karşıladığını öğrenmek istiyordum. O sıralar siyasi düşüncemde böyle bir meraka yer ayıracak kadar saftım. Fakat belki de oraya gitmek istememin en güçlü nedeni Edna'yı görme ihtimalimdi.

Ön kapı açıktı. Ellerimi çırparak içeri girdim.

Bayan Nanga içeriden, “Kim o?” diye seslendi.

“Benim,” dedim, sesimi olabildiğince yükselterek.

“Oturacak yer var,” diye bağırdı.

Evin girişine dönük bir halde oturdum. Az sonra bana doğru geldiğini işittim: Terlikleri her adımında ayağının tabanına çarpıyordu, hem de bir şarkı mırıldanıyordu.

Kafamı çevirince bakışlarımız buluştu. Beni görünce kapının eşiğinde dondu kaldı.

“Günaydın, Bayan Nanga,” dedim.

“Burada ne arıyorsun?” Âdemelması sert bir yutkunmayla sarsıldı.

“Sadece vedalaşmaya gelmiştim,” diyerek ayağa kalktım.

“Senin vedana ihtiyacım yok. Beni duyuyor musun? Sen koruyucu ruhuna şükret ki şu anda evde güçlü bir adam yok. Zaten öğle vakti buraya gizlice bu yüzden girebildin...”

“Affedersiniz...” diyerek söze başladım ama bitiremedim.

Bayan Nanga birdenbire, bütün köyün duyabileceği kadar yüksek bir sesle bağırmaya başladı. Halkının bütün tanrılarını çağırarak güçsüz bir insanın yapageldiği gibi evinde otururken işkencecisinin ne kadar güçlü bir adam olduğunu göstermek için kapısına getirdiği kavgaya şahit olmalarını istedi. Arabama doğru yürürken şarkıyı andıran bu feryadın çoğunu duydum. Zaten başındaki eşarbyı çıkartıp beline sardığını gördüğüm anda yanından hemen ayrılmıştım. Eşarbyı beline dolamış, tıpkı Edna’nın babasının ipleri çekiştirdiği gibi iki ucuna asılarak sımsıkı sarmıştı.

Bayan Nanga’nın evinden yola koyulduğumda vakit öğleye geliyordu. Edna’yı yolda yakalamak umuduyla Anata Mission Hastanesi’ne gittim. Arabada bir saatten fazla bekledikten sonra ilk başta yapmam gerekeni yapıp kadınlar koğuşuna gitmeye karar verdim. Fakat bekçi arabamı içeri almadı. Buna aldırış etmedim ama kabalığından kesinlikle rahatsız oldum ve bunu ona da söyledim. Yapacağı tek şey, içinde hasta yoksa arabaların hastane bahçesine girmesine izin verilmediğini kibarca söylemekti. Oysa adam bana kudurmuş köpek gibi bağırıyordu. Eliyle tabelayı işaret ederek, “Sen na tabela okumayı bilme?” dedi.

“Aptal olma,” dedim, “ve bana bağırma.”

“Aptalmış!” diye bağırды. “Asıl sen ahmak. Şu arabasına bak! Bir gün araba sahiplerini çağırırsalar sen bununla nasıl git? Aptal ahmak.”

Arabamı kapının dışına park ettim. Hâlâ bağırmaya devam eden adamı duymazdan gelerek içeri doğru yürüdüm.

“Na sen kaza yap da her gün yolda adam öldür! Ne saçmalık!”

Koğuşlara yaklaşırken kötü dilekleri ardı ardına sıralayan adamın tiz sesi kulaklarımı tırmalıyordu. Böylesi bir zehri akıtan kin ve nefretin derinliği beni düşündürdü, üstelik tek sebebi bir arabamın olmasıydı ya da varmış gibi görünmesiydi! Bu çok üzücü ve korkutucuydu. Koğuşa geldiğimde hemşire kız da gereksiz bir kabalıkla hastamın dün taburcu edildiğini söyleyince moralim iyice bozuldu. Prensip olarak boş yere acı çekmekten hoşlanmam. Acı yaratıcı olmalı, iyi ve güzel bir şeye yol açmalı diye düşünürüm. O yüzden de babasının bana üç gün önce bir daha evine asla gelmememi söylemesine aldırmandan Edna’nın evine gittim. Borî’den döndüğümünden beri ilk kez şansım yaver gitti. Edna evde, babası dışardaydı. Fakat anlaşılan çok uzaklaşmamış, muhtemelen tuvaletini yapmak için evin arka tarafına gitmişti. Edna gitmem için yalvardı.

“Hayır,” dedim.

“Seni burada görürse öldürür.”

“Bu harika olur,” dedim İngilizce.

“Şimdi gidersen evine uğrar görürüm seni.”

“Göremezsin çünkü yarın sabah Anata’dan gidiyorum. Okuldan kovuldum. Annen nasıl? Az önce onu görmeye hastaneye gitmişim.”

Edna bakışlarını orta odanın kapısına çevirdi, belli ki babası oradan gelecekti, sonra yine hızla bana çevirdi. Korkudan tir tir titriyordu.

Onun bu korkusu bana tuhaf bir haz veriyordu. Sarhoş gibiydim ve beni neyin sarhoş ettiğine dair hiçbir fikrim yoktu.

“Lütfen, Odili,” dedi yine, ağlamaklı bir sesle.

“Yüz kere ‘Lütfen Odili’ dersen giderim,” dedim, gevşemek için kolumu bacağıma sallayarak.

“Ah, sence bu komik demek ki. Pekâlâ, otur orada.”

Kendisi de öteki sert sandalyeye oturdu ve kollarını mükemmel biçimli göğüslerinde kavuşturdu.

Sonra hızla tekrar kalkıp ellerini ovuşturarak, "Lütfen, Odili," dedi.

"Bir!"

"Neler oluyor?" diye sordu çaresizce.

"Eksi bir."

O sırada babası evin içinde boğazını temizledi. Edna kolumdan tutup beni çekiştirmeye çalıştı. Onun bu çelimsiz eforuna gülerek tekrar yerime yerleştim. Babası artık evin ana binasına girmişti, adımlarını duyabiliyorduk.

"Gördün mü şimdi?.. Tüm bunların amacı ne?"

Babası gördüğü şeyden emin olmak için kısa bir süre dikatle bana baktı. Ben olduğumu anlayınca birkaç adım daha yaklaşarak tehditkâr bir biçimde karşımda dikildi.

Tehdit yüklü, sakın bir sesle, "Burada ne arıyorsun?" diye sordu. "Geçen gün sana bir daha asla buraya gelme dememiş miydim?"

"Evet" dedim, ayağa kalkmaya bile yeltenmeden.

"Bekle beni," diyerek hızla eve geri girdi. Son zamanlarda tehdit savurarak koşuşturan çok adam gördüğüm için bu defa oturarak beklemeye karar verdim. Edna'nın ağlamasına bile aldırmadım. Edna dönüp koşarak, "Anne! Anne!" diye bağırdı. Fakat kapıda babasıyla karşılaştı. Babası onu kenara itti ve yuvarı kaldırdığı bir palayla bana doğru geldi.

"Sana burada ne arıyorsun dedim."

Edna'nın feryadı nihayet hasta annesini yalpalayarak kapıya getirmişti. Bu arada ben de saldırganıma açıklama yapıyor, buraya onu ve ailesini seçim günü bana oy vermeleri için ikna etmeye geldiğimi söylüyordum.

"Sence bu çocuğun aklı yerinde mi?" dedi, sorusunu belli bir kişiye yöneltmeden. Sonra da yukarda tuttuğu palasını yavaşça yere indirdi. Edna'nın annesi kapıya geldiğinde tehlike büyük oranda yatışmış görünüyordu.

“Bu bana ekmek getiren delikanlı değil mi?” dedi ve bana doğru sendeleyerek gelip buruşmuş, varisli elini uzattı.

“Sana ne getirdiği umurumda değil,” dedi kocası. “Benim bildiğim şey, parmağını damadımın gözüne soktuğu.”

“Nasıl?” diye sordu kadın. Kocasını anlattı. Kadın dikkatle dinleyip düşündükten sonra, “Beni ne ilgilendirir ki?” dedi. “İkisi de beyaz adamın insanları. Kendi aralarında neyin ne olduğunu biliyorlar. Biz ne biliriz ki?”

Yaklaşık bir saat sonra oradan ayrılmadan evvel Edna’nın babası bana –en azından onun gözündeki– iyi bir tavsiyede bulundu.

“Benim damadım tıpkı bir boğa gibi,” dedi, “senin onunla mücadelen de kenenin boğaya meydan okuması gibi. Kene, boğanın sırtından emdiği kanla karnını doldurur, oysa boğa onun orada olduğunu bile bilmez. Yerken, içerken, sıçarken gittiği her yere onu da götürür. Sonra bir gün sığır balıkçılı gelip boğanın sırtına konar ve keneyi görür...”

“Öğüdünüz için çok teşekkür ederim,” dedim.

“Duyduğuma göre damadıyla mücadelede kullanman için sana epey para vermişler,” dedi. “Biraz aklın varsa parayı kendine sakla ve onunla faydalı bir şey yap. Bu senin şansın. Ama parayı çarçur etmeyi tercih ediyorsan söyle bana, sana yardım edeyim.”

Planlarım hakkında onca dedikodunun bu kadar çabuk yayılmış olması hayret vericiydi. Normalde bir haberin Borî’den bu köye gelmesi telgrafla beş günü bulurdu; tabii postane çalışanları grevde değillerse ya da bir fırtına dört yüz seksen iki kilometrelik hat boyunca uzanan telgraf teline hiçbir ağaç dalı devirmediyse... Oysa bir dedikodu bir günde veya daha kısa sürede ulaşabiliyordu.

Gitmek üzere ayağa kalktığımda son bir saat boyunca kendini arka planda tutan Edna da kalkıp beni arabama kadar uğurlamaya yeltendi.

“Nereye gidiyorsun?” dedi babası.

“Yolcu etmeye.”

“Kimi yolcu etmeye? Bu öğlen sana elimi kaldırmayayım.”

“Güle güle,” dedi Edna kapıdan.

“Hoşçakal,” dedim gülümsemeye çalışarak.

11

Arabayla dönerken, az önce maruz kaldığım tehlike karşısında gösterdiğim cesareti ve kayıtsızlığı düşününce, tıpkı sıcak yama dökülen palmye yağı gibi, bütün vücuduma yayılan ürpertici bir hazla doldum.

125

Edna'nın "güle güle" derken bana bakışından açıkça anlaşıldığı üzere korkusuzluğuma o da kayıtsız kalmamıştı. O anda bir süredir kaçındığım bir gerçekle aniden yüz yüze geldim. Artık (ya da başından beri) biliyordum ki Edna'yı öncelikle ve en çok kendisi için, çok küçük bir oranda da intikam planımın bir parçası olarak istiyordum. Önceden Şef Nanga'yı incitmek için onu elde etmeye çalıştığımı söylüyordum kendime, şimdi ise onu kazanmak için Şef Nanga'nın başını seve seve kesebilirdim. Tuhaf, değil mi? Kendi analizimde bu noktaya geldiğimde kendime bir soru sormam gerekti: Siyasi eylemlerim aslında ne kadar önemliydi? Buna cevap vermek zordu. İntikamım, yeni siyasi hırsım ve kız... Her şey birbirine girmiş gibiydi. Öte yandan belki de nedenlerim birbirine karışmalı ve birbirini pekiştirmeliydi. Zira sırf Edna'yı sevmenin, onu bir bakandan çekip almaya yeteceğini zannedecek kadar saf değildim. Doğruydum, gençlik ve eğitim yönünde avantajlarım vardı ama bunlar zen-

ginlik, mevki ve açgözlü bir babanın otoritesi düşünüldüğünde önemsiz ayrıntılardı. Hayır, elde edebileceğim bütün desteklere ihtiyacım vardı. Şef Nanga'nın makamına geçmeye dair fazla umudum olmasa da savaşımam ve onu olabildiğince ifşa etmem gerekliydi, böylece seçimi kazansa bile Başbakan onu tekrar kabinesine atamanın imkânsız olduğunu düşünecekti. Aslında onu ve meslektaşlarının çoğunu yerinden etmeye yetecek kadar pislik çoktan üstlerine yapışmıştı fakat biz bazı ülkeler kadar kuralcı değildik. İşte bu yüzden Sıradan Halk Kurultayı her skandalı araştırıp ortaya çıkarmalı ve duyurmalıydı. O zaman belki birisi ayağa kalkar ve "Hayır," derdi, "Nanga, sahibinin göz ardı edemeyeceği kadar çok şey aldı!" Ama bu yalnızca bir dilekti.

Daha birkaç hafta önce Edna'yla benim siyah bir koyun ve kuzuları yüzünden dramatik bir kazaya uğradığımız bayırın üstünden arabayla geçerken ülkemize has bir özellik olan hızlı değişimleri, özellikle de kendi tutumumdaki değişiklikleri düşünmeden edemedim. Üniversiteye, üç yıl sonra mezun olduğumda ayrıcalıklı sınıfın bir üyesi olma ve bu sınıfın göstergesi olarak bir araba alma niyetiyle gitmiştim. Buna öyle kararlıydım ki henüz ikinci yılımda ehliyet almış, hatta alacağım arabanın modelini bile belirlemiştim. (Bu modelin, koltukları saniyeler içinde yatağa döndüren bir mekanizması vardı.) Ama son yılımda, entelektüel buhran olarak adlandırabileceğim bir dönem geçirdim. Bunu da kısmen İrlandalı, radikal tarih öğretmenime; kısmen de beş yıl önce Öğrenci Derneği'mizin ateş püsküren başkanı olan birine borçluydum. O kişi sonradan Çalışma ve Üretim Bakanlığı'nın kaymak yalayan müsteşarı oldu. Bori'nin en zengin ve en yozlaşmış mülk sahiplerinden biri haline geldi. Ayrıca basında, sendika liderlerinin tutuklanmaları gerektiğine dair sözleri yayımlandı. Bu adam artık bizim gözümüzde ayrıcalığın yozlaştırıcı etkisine klasik bir örnekti. Eskiden hükümetin aleyhine güzel konuşmalar yaptığı Dernek Binası'nda onun

kuklasını yaktık ve tavanı kararttığımız için üniversite yetkilileri tarafından cezalandırıldık. O zaman çoğumuz burjuva imtiyazlarıyla asla yozlaşmayacağımıza ant içtik ki bizim ülkemizde araba da bunun en belirgin sembolüdür. Oysa şimdi ben de bu harika aracın içinde –Edna’nın tabiriyle– tepeleri yam gibi yiyordum. Güvende olduğumu umdum, nitekim yıllarca bütün tehlikelerden kaçınan ama sonunda öldürülen bir adam kendine boş yere dikkat etmiş demektir.

Eve girer girmez uşağım Peter bana mavi bir zarf uzattı. Üstündeki yazı yuvarlak hatlı ve çok güzeldi, hiç şüphe yok ki bir kadının el yazısıydı. Joy’unki değildi. (Joy, yakındaki bir okulda öğretmenlik yapan bir arkadaşımды.) Kalbim küt küt atarak Edna’dan gelmiş olmasını umdum. Ama mümkün değildi, o olsaydı yaklaşık bir saat önce onu gördüğümde bana söylerdi.

“Bir çocuk bisikletle getirdi. Sabah sen çıktıktan hemen sonra,” dedi Peter.

“Tamam,” dedim, “haydi git.”

Zarfı hızla açmaya çalıştım. Sonra mektupta ne yazıyor olabilir diye korkarak yavaşladım. Ayrıca bu güzel zarfı parçalamak da istemedim.

Edna’yımı! Neden hiçbir şey söylemedi?

Sevgili Odili,

Ayın onunda yazmış olduğun mektubu aldım ve yazdıklarını dikkatle okudum. Verdiğin ağabeyce öğütler için duyduğum minnettarlığı tarif edemem. Son gelişinde evde olmam çok yazık olmuş. Kardeşim, babamın seninle ne kadar kötü konuştuğunu ve sana ne kadar ayıp ettiğini bana anlattı. Bu olanlar için gerçekten çok üzgünüm ve diz çöküp senden af dilemek istiyorum. Ama öyle asil ve iyi yürekliisin ki daha ben istemeden beni affedeceğini biliyorum [gülücükler!]

Evlennem hakkında yazdığın her şeyi dikkatle okudum. Gerçekten bana acımalısın, Odili. Bu meselede çok sıkıntıda yım.

Şimdi geri adım atarsam babam beni öldürür. O adamın benim için ödediği onca parayı nereden bulacak? Yani ben de bakan karısı olmaya çok can atmıyorum ama elimden bir şey gelmiyor. İnsan önüne geçemeyeceği şeye katlanmak zorunda.

Mutlu olmak için dua ediyorum. Tanrı bir adamın evinde mutlu olacağımı söylerse orada mutlu olurum.

Umarım dostluğumuz hep devam eder. Nitekim dün bir rüya, yarın ise bir hayaldir ama bugünün dostluğu her dünü bir mutluluk rüyası, her yarını da bir umut hayali yapar.

Hoşakal ve tatlı rüyalar,

Saygılarımla,

Edna Odo

Not: Kardeşim yeni bir araba aldığını söyledi. Tebrikler, başarılarının devamını dilerim. Umarım bir gün beni de arabıyla gezdirirsin, bisiklet kazasının anısına...[gülücükler!]

Edna

Mektubun tarihi bir gün öncesiydi. Ona mektubundan bahsetmemi beklemiş olmalıydı, veya belki de güvenliğimden öyle endişe etmişti ki aklına bile gelmemişi.

Mektubu ayakta, oturarak ve nihayet yatakta sırt üstü yatarak tekrar tekrar okudum. Yazılanlardan bazıları Edna'ya aitti, bazı kısımlar ise (yarının hayalleri gibi) kesinlikle onun sözleri değildi, şu "Mektup Yazarı" denilen kitaplardan alınmış olmalıydı. Bunlardan birini hatırlıyorum: *Komple Aşk Mektubu Yazarı*. Bu kitap okul günlerimde epey popülerdi. Katakideki gözü pek bir tüccar tarafından yazılmış, basılmış ve yayımlanmıştı. Ön kapağında beş yüz bin adet satıldığı iddia edilmişti ki bana kalırsa bu, birkaç yüz adet satıldığından hatta öyle umulduğunun farklı biçimde söylenişinden ibaretti. Bazı yabancıların rakamlarla ilişkimizi tuhaf bulduğunu biliyorum. Ben üniversitede okurken bir gün, babamın uzun zaman önce birlikte çalıştığı eski bölge müdürü evimize geldi. Emekliliğinden yıllar sonra

kooperatifler hakkında danışmanlık yapmak için bizim bölge-mize gelmiş ve eski tercümanını ziyaret etmişti. Onlar salonda sohbet ederlerken üvey erkek ve kız kardeşlerim yabancı misafirin önünden bitmek bilmez bir alay halinde geçince adam babama kaç çocuğu olduğunu sormak zorunda kalmıştı.

“Yaklaşık on beş,” demişti babam.

“Yaklaşık mı? Kesin olarak biliyor olmalısın.”

Babam gülmüş ve başka konulardan konuşmuştu. Kaç çocuğu olduğunu elbette biliyordu ama insanlar çocuklarını, hayvan ya da yam sayar gibi saymazlardı. Korkarım aynı şey ülkemizin nüfusu için de geçerliydi.

Edna’nın mektubuna dönecek olursak... Onun tatlı, doğal haline ait olmayan kısımları zihnimde sildikten sonra geri kalanını kelime kelime analiz ederek onun gözünde nasıl bir yerim olduğunu anlamaya çalıştım. Öncelikle “Sevgili Odili” biraz hayal kırıklığı yaratıyordu. Ben ona kendi mektubumda “Bir tane Edna’m” diye hitap etmiştim. Hisleri karşılıklı ise bir kadın için verilecek doğru karşılık, aynı derecede veya belki bir derece düşük samimiyette bir hitap olurdu ki bu durumda uygun hitap “Canım Odili” olurdu. Öte yandan mektubun ana metninde, sağda solda ufak telafiler vardı. Özellikle “tatlı rüyalar” sözüne epey bir anlam yüklemeye hazırdım. Sonuç olarak Şef Nanga’ya karşı saldırı başlatmak için biraz cesaret almıştım.

Kendi köyüme döner dönmez koruma tutma işine giretim. Dört kişilik grubun lideri Boniface adlı sert bir adamdı, köyümüze birkaç yıl önce gelmişti. Nereden geldiğini kimse bilmiyordu. O sıralar dilimizi bile konuşamıyordu. Şimdi konuşuyor ama hâlâ pidgini tercih ediyor. Doğru mu bilmiyorum ama söylentiye göre dirseğiyle bileği arasında normalde iki tane olması gereken kemikten onda sadece bir tane varmış. Bazen deli gibi davranıyordu; kendisi de bunu kabul ediyor, çocukken geçirdiği bir kazadan kaynaklandığını söylüyordu. Bir mango ağacından düşmüş, kafasını yere çarpmıştı. Ona ayda on pound veriyor ve

yiyeceğini karılıyordum. Bu oldukça cömert bir anlaşmaydı, üç yardımcısı ondan çok daha az kazanıyordu. Seçim kampanyası için bir yerlere gittiğimde Boniface önde, benim yanımda oturuyordu. Diğer üçü de arabanın arkasında oturuyorlardı. Yolculuklarımız gitgide daha tehlikeli hale gelince sadece savunma amaçlı olarak asgari sayıda silah taşımamızı kabul ettim. Beş tane palamız, birkaç boş şişemiz, çizmelerimizde de taşlar vardı. Sonradan buna iki adet çift namlulu tüfek eklemek zorunda kaldık. Bize yöneltilen çok sayıda şiddet eyleminden sonra hiç istemesem de buna rıza gösterdim. Örneğin kendilerine Nanga Gençlik Kıtası veya kısaca Nangakıta diyen bazı kabadayılar ve haydutlar bize sebepsiz yere saldırmışlardı. Bölgede her geçen gün Nangakıta'nın yeni kolları türüyordu. Amaçlarını "ilerlemenin tüm düşmanlarını yok etmek" ve "gerçek Nangaizm'i yansıtmak" olarak beyan etmişlerdi. Bizim karşımıza çıkan adamların ellerinde pankartlar vardı. Birinde "SONSUZA DEK NANGAİZM, SAMALU VATAN HAINİDİR" yazıyordu. İsmimi ilk kez bir pankartta görmüş ve tuhaf bir sevince kapılmıştım. Boniface'in çıkıp iki liderlerini yakalayarak kafalarını dambıl gibi birbirine çarptıktan sonra adamların iki yana yığıldıklarını gören korkakların yola koydukları barikatların arkasından sürünerek kaçmalarını seyretmek gerçekten çok eğlenceliydi. O iki adamı görmeliydiniz, kesilmiş muz ağaçları gibi iki yana düşmüşlerdi. İlk ganimetimi, yani üstünde ismim yazılı pankartı o zaman almıştım. Fakat kaybım da olmuştu, attıkları taşlardan ön camım kırılmıştı. Tuhaftı ama o günden sonra üstünde adım yazılı düşmanca pankartlara bakınmaya başlamıştım, göremediğimde veya çok az gördüğümde hayal kırıklığına uğruyordum.

Bir sabah erken saatte Boniface ve iri adamlarından biri beni uyandırıp yirmi beş pound istediler. Bu işte belli oranda bir istismarın kaçınılmaz olduğunu biliyordum. Her peninin nereye harcandığını sorgulamaya niyetim yoktu. Öte yandan Sıradan

Halk Kurultayı'nın bana emanet ettiği paranın sorumluluğundan da kaçınmazdım. Paranın üstünde yeterince kontrolüm olduğunu bilerek vicdanımı rahat tutmalıydim.

"Size daha dün on pound verdim," dedim. Devam edip, önceden de defalarca belirttiğim gibi, rakiplerimizin aksine bizim bütçemizin sınırlı olduğunu söyleyecektim. Ama Boniface sözümlü kesti.

"Orada mısın?" dedi. "Na sen oyna, biz oyna, bize söyle, çünkü ben isteme zamanımı boş yere harca. Ya da sen na san konuş konuş Şef Nanga'yı yen. Eğer hükümet sana seçim için çok para verme, sen git onlara söyle olmaz diye de biz alalım..."

Boniface'in fena halde yanlış anladığı konuyu açıklığa kavuşturmaya fırsat bulamadan, "Kaplanla savaş olmaz boş elle," dedi arkadaşı.

"Hükümet bize para verme," dedim. "Biz na küçük parti, S.H.K. Biz iste sizin gibi fakir insanlara yardım. Hükümet bize nasıl para ver?"

"Ama na kim ver S.H.K. parasını?" diye sordu Boniface, kafası karışmış bir halde.

"Dışardan bazı arkadaşlar," dedim, bu konudaki bilgisizliği mi belli etmemek adına kendimden emin bir havayla. Olayların hararetiyle bu meseleyi bilmediğim için kaygılanmak hiç aklıma gelmemişti.

"Sen gönderemez mi arkadaşlarına telgraf?" diye sordu Boniface'in arkadaşı.

"Şimdi bu konuya girmeyelim. Yirmi beş pound'a ne için ihtiyacınız var? Ve o on doları ne yaptınız?" Kararlı görünmem gerektiğini hissettim. İşe yaradı.

"Üç pound on şilini biz o polise ver, ğitsin bozsun kâğıdı bizim için diye. Sonra bir pound on şilin mahkeme kâtibine ver. Çünkü dediler konu onun gözüne ulaşırsa polis na öylece bozamaz. Sonra iki pound'u da..."

"Tamam," dedim. "Yirmi beş pound'u ne için istiyorsunuz?"

“Demediler onlar sana? Şef Nanga dün dön Bori'den.”

“Yani ona da mı para vermek iste siz?” diye sordum.

“Bu konunun na olmaz şakası. Biz iste parayı bazı kişilere öde ki onlar git onun evine gece, yak arabasını.”

“Ne! Hayır, bunu yapmamıza gerek yok.”

Bir dakika boyunca sessizlik oldu.

“Bak arkadaş, ben sana de, istemiyorsan bu işi ciddi yap, git evde dinlen. Ben gör sen iste çok centilmen oyna bu konuda. Ben sana de, centilmenlik na verir mi diğer insanlara bakanlık? Neyse, ne ilgilendir beni. Na sen bil.”

Babamın politik eylemlerime olan tutumu beni çok şaşırtmıştı. Sanırım daha önce de belirttiğim gibi, kendisi köyümüz Urua'da H.Ö.P.'nin mahalli başkanıydı. Dolayısıyla evinde ikimize birden yer olmayacağını düşünmüştüm. Ama yanılmışım. Onun görüşüne göre (bunu kelimelerle ifade etmese de) politik eylemlerin esas amacı şahsi kazançtı. Şunu söyleyebilirim ki bu görüş ben ve Max gibi prensipli düşünen insanlardan ziyade ülkedeki genel kanı ile daha benzer doğrultuydu. Hatırladığım kadarıyla babam bu konuda (başlarda) tek bir yorumda bulunmuştu. Yeni partimin bana Nanga'yla savaşmam için yeterince para vermeye hazır olup olmadığını sormuştu. Bu hususta biraz şüpheli gibiydi. Fakat o zamana dek aldıklarımın da hoşnuttu. Özellikle arabayı neredeyse benim kadar sık kullanıyordu. Aramızdaki husumet gözden uzak bir köşeye kaldırılmıştı. Ama çok yakında tüm bunlar değişecek, sonra tekrar değişecekti.

Bir gün öğle vakti babamın bahçedeki ek binasında oturmuş, mahallenin gazete bayisi ve berberi Jolly Barber'dan aldığım dünün gazetelerini okurken Şef Nanga'nın Cadillac'ının bize doğru geldiğini gördüm. Evin ana binasına gitmeyi düşündüm ama vazgeçtim. Sonuçta benim mekânıma gelen oydu, telaşlanması gereken biri varsa o da davetsiz misafirdi, ben değildim.

Çaresiz gözlerle arabaya bakan babama, gelenin Şef Nanga olduğunu söyledim. Vücudunun üst kısmını örtmek için hemen bir fanilaya uzandı, kocaman lappasını da telaşla beline bağladı ve misafirini karşılamak için kapının önüne gitti. Yüzüne, hal-kımızın çok yerinde bir ifadeyle “kokuşmuş” olarak tanımladığı, cansız, dalkavukça bir gülümseme yerleştirdi. Ben oturduğum yerden kalkmadım, gazete okuyormuş gibi davrandım.

Şef Nanga, şimdiye dek hiç şahit olmadığım, aklımın ucundan dahi geçmeyecek türde sahte bir tatlılıkla cüretkâr bir saldırıda bulunup, “Merhaba Odili! Benim büyük düşmanım!” diyerek selam verdi.

“Merhaba,” dedim dümdüz bir sesle.

“Saygıdeğer Şef Bakan’ı daha dün görmüş sanki!” diye çıkıştı babam sertçe.

“Üstüne gitmeyin, bayım,” dedi Şef Nanga. “Biz birbirimize şaka yollu sert sözler söylemeyi severiz. Bizi tanımayanlar birbirimizin kafasını kopartacağız sanırlar.”

Hasır iskemlede biraz daha geriye doğru kaykılıp gazetemi iyice yukarı kaldırdım. Birkaç kez daha beni konuşturmaya çalıştı ama ben inatla ağzımı dahi açmadım. Bir ara babam aptalca bana bağırdı ve vuracaktı gibi üzerime doğru hamle yaptı. Neyse ki devamını getirmede yoksa ikimiz için de iyi olmazdı. Benim açımdan bu tam bir felaket demektir. Benim seçim bölgemde babasına vuran bir adamın sözünü kimse dinlemek istemezdi. Sonradan düşündüğümde bana ilginç gelen şey, geldiğinden beri yüksek sesle benim için aracılık eden (veya öyle görünen) Şef Nanga’nın o sırada birden susup ümitle beklemesiydi. Hiç şüphe yok ki babam o öfkeyle kendini kaybet-sin diye dua etmişti. Duasının karşılık bulmadığını görünce de sahtelikten eser yokmuş gibi görünen bir sesle, “Odili’yi dert etmeyin, bayım,” demişti. “Genç bir adam, genç bir adam gibi davranmazsa kim davranacak?”

“Kendi evini yapana kadar beklemesi lazım, kafasını saksıya

orada gömebilir, benim evimde olmaz. Bana saygısı yoksa da aptallığını böyle önemli bir misafire ne diye yöneltiyor?”

“Sorun değil, bayım. Ben burada misafir değilim. Burayı kendi evim, sizi de siyasi babam olarak görüyorum. Borîde ne başarıyorsak memleketimizdeki sizin gibi insanların desteği sayesinde. Benim hakkımda türlü zırvallıklar söyleyen şu delikanlılar... Onlar ne biliyor ki? Şef Nanga yüzde on komisyon almış diye duyuyorlar, birden delirip sağda solda bağırmaya başlıyorlar. Bütün komisyonların parti fonuna yatırıldığını bilmiyorlar...”

Bayrağı yarıya indirirmiş gibi gazetemi aşağı kaydardım.

“Doğru,” dedi babam bilmiş bir havayla, ama yüzüne baktığımda bu bilgili halini zorla takındığını anladım. Önce Nanga’nın açıklaması kafasını karıştırmış gibi oldu, sonra da sanırım H.Ö.P.’nin mahalli başkanı olarak işleyişi bilmediğini itiraf edemeyeceğini düşündü ve hemen biliyormuş gibi yapmaya başladı. Oysa yasaları çiğnemek söz konusu olduğunda kişinin bildiği ve bilmesi gereken aynı kapıya çıkardı.

“Sanırım yeni, dört katlı binanız da parti genel merkezi olacak,” dedim, gazeteyi tümüyle indirerek.

“Saygıdeğer Şef Bakan sana söylemedi,” dedi babam, cılız bir sesle.

“Söyemez tabii, çünkü onun bildiklerini bildiğimi biliyor... Örneğin otobüsler... Hepimiz biliyoruz ki partiyi taşımak için konuldular, ithalat vergisi de...”

“Sus!” diye bağırdı babam.

“Onu rahat bırakın, bayım. Cahilliğini ilan etmeyi bitirince onu eğiteceğim.”

Sen git de anneni eğit demek istedim ama vazgeçtim.

“Bitirdin mi, Bay Milliyetçi? Bilmeyen, bilmediğini de bilmeyen kişi aptaldır.”

“Ona kulak asma, Şef. O benim oğlum ama sana şunu söyleyebilirim ki onun gibi bir oğlum daha olsaydı şimdi çoktan ölmüştüm. Haydi, biz eve girelim.”

Babam onu evin ana binasının karanlık salonuna götürdü. Taş ve betondan yapılmış bu bina eskiden Urua'nın en güzel, en modern eviydi. Ama günümüzde apartmanlar konuşulduğu için kimse bunu hatırlamıyor. En az iki eve daha yetecek kadar oluklu demir sacların konulduğu yüksek, dik çatısıyla artık demode hale geldi. Bir gün birisi odalara daha çok ışık girmesi için dar pencerelerindeki ahşap jaluzilerin yerine cam taktırmak zorunda kalacak. Muhtemelen o kişi de ben olacağım.

Ben ek binada kaldım. Babamı ve önemli misafirini bu rahat, havadar dinlenme alanından karanlık taş eve gönderen başarılı hamlemden dolayı sevinçliydim.

Yaklaşık yarım saat sonra babam evin ön kapısına çıkarak bana seslendi. "Efendim?" diyerek saygıyla cevap verdim ama yerimden kalkmadım hatta kımıldamadım.

"Gel buraya," dedi. Yavaş yavaş kalkıp o tarafa yürüdüm. Odanın ortasındaki küçük yuvarlak sehpanın üstündeki tepside bir şişe viski ve bir şişe soda vardı. Şef Nanga'nın bardağının yarısı doluydu, babaminki her zamanki gibi boştu.

"Otur," dedi bana, "biz insan yemeyiz." Ses tonu ve tavırlarındaki bu neşeli hal beni derhal gardımı almaya sevk etti.

Nanga'nın bulunduğu yöne hiç bakmayarak gösterişli bir edayla oturdum. Babam hemen konuya girdi.

"Deli bir adam çıplak dolaşırsa bunun utancını kendisi değil, akrabaları duyar. Ben de deminden beri senin adına Şef Nanga'dan özür diliyorum. Onun evine gidip, yardımını isteyip, yemeğini yedikten sonra yüzüne nasıl tükürürsün?.. Bırak bitireyim. Bana bunların hiçbirini söylemedin. Herkesin önünde ona hakaret ettiğini, evini terk ettiğini, onu mahvetmek için planlar yaptığını... Bırak bitireyim dedim! Benden saklaman, bana tek kelime etmemen beni şaşırtmadı. Zaten bana hiçbir şey anlatmazsın. Neden anlatasın? Ben kitap biliyor muyum? Eski Ahit'ten kalma değil miyim?.. Bırak bitireyim. Senin bu tavrına rağmen Şef Nanga senin için uğraşmaya devam etmiş

ve şimdi de senin evine kadar gelip sana burs getirmiş. Onun nezaketi beni şaşırtıyor. Ben bunu yapamazdım. Üstelik sana iki yüz elli pound da getirmiş. Şu kâğıdı imzalarsan sana verecek.”

Bana bir kâğıt uzattı.

“Lafımı kesti demeyin, bayım,” dedi Şef Nanga, “ama Odili’nin beni yanlış anlamasını istemiyorum.” Doğruca bana döndü. “Senden korkmuyorum. Bu ülkedeki her keçi ve her tavuk senin hazin bir başarısızlığa uğrayacağını biliyor. Sana verilen emaneti ziyan edecek ve kendini rezil edeceksin. Sana bu parayı vermemin tek sebebi, halkıma bunca yıllık hizmetimin ardından rakipsiz seçilmeyi hak ettiğimi düşünmem, böylece Bori’deki muhaliflerim halkımın sağlam bir şekilde arkamda olduğunu bilecekler. Sana bu parayı yalnızca bunun için veriyorum. Yoksa acı dersini al diye sana hiç karışmazdım, öyle ki bir daha seçim lafını duyunca kaçardın... Bu sorumsuz çocukların sana para verdiklerini biliyorum. Biraz aklın varsa parayı sakla ve onunla babanın çocuklarını okut ya da faydalı bir şey yap...”

Mucizevi bir şekilde soğukkanlılığımı korudum. Aslında tüm bu süre boyunca Edna’yı düşündüm. Fakat çocuklarını okutmak için benim yapmadığım, yapmaya niyetimin de olmadığı teklif karşısında babamın gururlu bir reddetme havasıyla burnunu yukarı kaldırdışı da gözümünden kaçmadı.

“Bu paranın nereden geldiğini biliyoruz,” diye devam etti Nanga. “Bilmediğimizi sanma. Seçimden sonra onların ica-bına bakacağız. Buraya gelip sorumsuz insanlara para vererek hakkıyla kurulmuş bir hükümeti devirebileceklerini sanıyorlar. Onlara göstereceğiz. Sana gelince kardeşim, eline geçen parayı yiyebilirsin... Sevgili arkadaşın Maxwell Kulamo senden daha akıllı. Parasını çoktan aldı ve Şef Koko’nun rakipliğinden çekilmeyi kabul etti.”

“İmkânsız!”

“Şuna bak. Daha neler olup bittiğini bilmiyor. Büyük politikacımız! Sen köyde vaktini boş yere harcarken arkadaşların

paralarını Bori'de bankaya yatırmakla meşgul. Neyse, çocuk de-
ğilsin. Ben elimden geleni yaptım, Tanrı çok iyidir, baban da
benim şahidim. Al paranı, al bursunu, git, biraz daha eğitim al,
ülkemizin senin gibi uzmanlara ihtiyacı var. Ve politikanın kirli
oyunlarını da nasıl oynanacağını bilen bizlere bırak.”

“Cevap mı istiyorsun? Büyük harflerle HAYIR! Birkaç kirli
pound’la herkesin satın alınabileceğini sanıyorsun. Çok üzücü
bir hata yapıyorsun. S.H.K.’nın tümünü satın alsan bile ben
seninle yol boyunca ve bu köyde savaşıcağım. Korkunu gizle-
meye çalıştığını görebiliyorum. Gözlerindeki korkuyu görüyo-
rum. Korkmadığını düşünüyorsan neden bana saldırırsınlar diye
haydutları gönderdin? Senin ücretli korkakların neden üstünde
ismim yazılı pankartlar taşıyorlar? Üzgünüm Bay Adam, kirli
paranı alıp buradan defolabilirsin. Seni köylü!”

“Odili!”

Defolup giden ben oldum. Cadillac’ın yanından geçerken
içinde dört beş haydudun oturduğunu gördüm. İçlerinden biri
tanıdık gibi geldi ama iyi görebilecek kadar yaklaşmadım.

Max’in çekilmeye rıza göstermesinin yalan olduğunu bili-
yordum. Öte yandan seçim bölgemdeki kampanyamızı başlat-
mak için hâlâ neden gelmediğini de merak etmeye başlamıştım.

“Deli bir adam bazen doğru bir laf edebilir,” dedi babam. “Ama onu seyretmeye devam et, az sonra ona öyle bir şey ekler ki aklının hâlâ bozuk olduğunu anlarsın. Oğlum, yine gerçek benliğini gösterdin. Eve arabayla geldiğinde kendi kendime dedim ki iyi, nihayet biraz akıllanıyor. Ama bilmem gerekirdi. Demek gerçekten de Şef Nanga’yla savaşmak istiyorsun! Oğlum, neden parçalarının toplanabileceği bir yere düşmüyorsun? Sana teklif ettiği para azsa neden söylemedin? Neden üç veya dört yüz pound istemedin? Ama öyle yapsaydın zaten adın Odili olmazdı. Hayır, sana bir dost olarak gelen adama hakaret etmen lazımdı. Sana bir şey soracağım: Yarın tekrar iki yüz elli pound’la gelip sana yalvaracağını mı sanıyorsun? Hayır, oğlum. Gökyüzünü kaybettin, toprağı kaybettin...”

“Sen neden kendini üzüp de zaten senin olmayan, bana ait olan bir kayba yanıyorsun? Sen H.Ö.P.’desin, ben S.H.K.’deyim...”

“Odili Samalu diye cevap vermeyi bıraktığın veya beni arayıp da artık göremediğin güne dek benim sinir bozucu sesimi dinlemek zorundasın.”

Bu sözü beni epey yumuşattı. Aranıp da artık görülemeyen

insanlar konusunda oldum olası hassas olmuştumdur. Hemen bir şey demedim. Az sonra daha uzlaşmacı bir tonda konuştum.

“Demek senin partin bakanlara rüşvet alma yetkisi veriyor, ha?”

“Ne?” dedi uyanarak. Ona bakmadığım için uyuyakaldığını fark etmemiştim.

“Şef Nanga kontratlardan aldığı yüzde onun partinize gittiğini söyledi. Bu doğru mu?”

“Bir sabah aligator sudan çıksa ve sana krokodilin hasta olduğunu söylese, hikâyesinden şüphelenebilir misin?*

“Anlıyorum.” Bu defa hemen sonra uyuyakalışını gördüm ve elimde olmadan gülümsedim.

Ertesi gün Max ve kampanya ekibimiz Bori'den geldiler. Max'in yanında bir düzine insan daha vardı. İçlerinden yalnızca ikisini tanıyordum: Nişanlısı Eunice'i ve sendikacı Joe'yu. Bir arabaları, bir minibüsleri ve üstlerinde hoparlörler olan iki yeni Land Rover'ları vardı. Onları böyle kendilerinden emin ve donanımlı görmek, haftalardır yaşadığım en moral verici an oldu. Güzel, sadık bir sevgilisi olduğu için Max'e imrendim; bazı insanlar şanslı oluyordu. Keşke Edna'yı buraya getirebilseydim de onları görseydi.

“Bugün geleceğinizi söylemedin,” dedim Max'e, “sorun değil gerçi de.”

“Telgrafımı almadın mı?”

“Hayır.”

“Sana pazartesi günü telgraf göndermiştim.”

“Geçtiğimiz pazartesi mi? Ah, bugün daha perşembe. Buraya ancak cumartesi gelir.”

“Kısmet olursa...” dedi Max.

Onları babamın ek binasına götürürken herkes gülüyordu. Babam onları görünce hemen kararmış atletini giydi ve bizim destekçimizmiş gibi herkesle coşkuyla el sıkıştı. Erkek ve kız

* Aligator ve krokodil her ne kadar akraba da olsa farklı familyalardan gelen timsah türleridir. —ybn

kardeşlerim dört bir yana dağılmışlardı, içlerinden bazıları parlak araba gövdelerindeki yansımalarına bakıp komik suratlar yapıyorlardı. Arabalar feribotta yıkatılmış olmalı diye düşündüm. Tam da Max'den beklendiği üzere buraya tertemiz gelmek istemişti. Babamın iki üç karısı da müstemilatın kapısına çıkıp misafirleri selamladılar. Ardından en yaşlı karısı Ana elinde sımsıkı tuttuğu bir telgrafla dışarı çıktı.

"Bu, sen dışardayken bu sabah geldi. Şimdi hatırladım," dedi bana. "Edmund'a sen döner dönmez bana hatırlatmasını söylemiştim ama aptal çocuk..."

Herkes yine kahkahayla güldü. Eğlenceye katılan babam, Ana'nın sitemini yarıda kesip, "Okuyamayan ama başkalarının mektuplarını tutmayı sevenler..." diye araya girdi.

"Deminki sözlerimizi geri almalıyız," dedi Max, "ve Postane Bakanlığı'nı tebrik etmeliyiz."

"Oley! Oley! Oley!"

"Yaşasın!"

"Oley! Oley! Oley!"

"Yaşasın!"

"Bunlar harika adamlardır

Bunlar harika adamlardır

Bunlar harika adamlardır

Hepimiz böyle diyoruz

Hepimiz böyle diyoruz, yaşasın!

Hepimiz böyle diyoruz, yaşasın!

Bunlar harika adamlardır

Bunlar harika adamlardır

Bunlar harika adamlardır

Hepimiz böyle diyoruz."

Şarkılar, kahkahalar ve bunca araba, komşuları ve yoldan geçenleri de eve çekmiş, böylece küçük çaplı bir kalabalık oluşmuştu.

“Kampanyamızı neden şimdi, burada başlatmıyoruz?” dedi Max, sarhoşmuşçasına donuk bakan gözlerle.

“Neden olmasın?” dedi Eunice.

“Burada olmaz,” dedim, kararlı bir tonla. “Babam H.Ö.P.’nin mahalli başkanı. Onu sıkıntıya sokamayız. Zaten kampanyalar öyle birdenbire, hazırlıksız başlatılmaz.”

“Bu çocuk ne diyor?” diye sordu babam. “Benim H.Ö.P.’li olmamla bunun ne ilgisi var? Bence şahin de konmalı, kartal da. Hangisi diğerine konma derse onun kanadı kırılısın.”

Yoldaşlarım onu alkışladılar ve tekrar “O harika bir adamdır” şarkısını söylediler. Bu defa hoparlörleri de açtılar ve bütün mahalle şarkıyla çınladı. Dört beş highlife plağı da çalındıktan sonra kalabalık bahçeye sığmayacak kadar büyüdü. Evdeki bütün sandalyeler ve mutfak tabureleri dışarı çıkartılarak köyün yaşlıları ve ileri gelenleri için yarım ay şeklinde sıralandı. Ek binanın merdiven basamağına, kalabalığın tam karşısına bir mikrofon konuldu. Gelenleri ilk etkileyen şey, nasıl olup da bir topun içine konuşunca sesin gürleyerek bambaşka bir yerde duyulduğu oldu. Birinin şöyle dediğini duydum: “Ne dersiniz deyin, beyaz adam bir ruhtur.”

Max’ın hazırlıksız konuşması –veya belki de ana hatları hazzırdı– genel olarak etkileyiciydi. Ama çoğu insanı ikna edemediğini sanmıyordum. Aslında bu tam olarak bir konuşmadan ziyade onunla dinleyici arasında bir diyalog hatta dinleyicinin bağırış çağırış katılımından ibaretti. Özellikle bir adam tam bir baş belasıydı. Eskiden polis onbaşısı olan bu adam, bir kamyon şoföründen on şilin rüşvet aldığı için iki yıl hapis yatmıştı. Hikâyenin resmi versiyonu buydu. Adamın hikâyesine göre de Bağımsızlık öncesi dönemde beyaz patronuna başkaldırdığı için ona komplo kurulmuştu. Sanırım suçu başka kabilenden düşmanlara yükleyen üçüncü bir versiyon daha vardı. Hangi

hikâye doğrudur bilinmez ama sonuçta “Couple” (köylüler ona halen böyle hitap ediyorlardı) hapisten çıkınca halkının yanına dönmüş, belediye meclisi üyesi ve politikacı olmuş. O sıralar köyümüze borularla su temin etme projesine taş getirme işini yürütüyordu ve (fısıltılarla dile getirilen) genel kanıya göre sabahları bir yığın taşı satıyor, gece geri taşıyor, ertesi sabah tekrar satıyordu, bu döngüyü de istediği kadar sürdürüyordu. Tabii, Belediye Defterdarı’yla da işbirliği içindeydi.

Max hükümeti her türlü dolandırıcılık ve yolsuzluğa bulaşmakla suçlayarak başladı konuşmasına. Örnek üstüne örnekler vererek beş yıl önce leş ağızlı bir fakir olan bazı liderlerin göz göre göre nasıl milyoner olduklarını anlatırken dinleyicilerin çoğu güldü. Ama bu, talihsizliğe boyun eğen bir gülüştü. İçlerinden hiçbirisi intikam yemini etmedi, hiçbirisi öfkeden titremedi ya da kavgaya hazır olduğunu gösterecek bir harekette bulunmadı. Söylenenleri anlamışlardı, kendi gözleriyle görmüşlerdi. Ama onlardan ne yapmaları bekleniyordu?

Eski polis meramını iyi ifade etti: “Yediklerini biliyoruz” dedi, “ama biz de yiyoruz. Onlar bize su getiriyorlar, elektrik getireceklerine söz veriyorlar. Eskiden bunlara sahip değildik. O yüzden biz de yiyoruz diyorum.”

“Savun onları, Couple!” diye bağırdı dinleyicilerden biri. “İş kart Beç tavuğu yemeye gelince sen de onlardan biri değil misin?”

Bu laf insanları epey gülümsetti. Ama bu yine de zayıf, uysal bir gülüştü. Kimse az önceki kınamayı devam ettirmeye veya dolandırıcı arkadaşlarını savunduğu için Couple’la tartışmaya hazır değildi.

Şimdiye dek Max yavaş, temkinli ve sakince konuşmuştu. Fakat yöneticileri, bizlerin sırtına oturarak kendilerinden oluşan ayrıcalıklı bir sınıf yaratmaya çalışmakla suçlarken elleri ve sesi titremeye başladı.

“İster H.Ö.P., ister Y.B.P., hepsi aynı!” diye bağırdı.

“Aynı tas, aynı tencere,” diye destek verdi biri İngilizce.

“Ülkenin varlıklarını kendi aralarında paylaşmak istiyorlar. İşte bu yüzden ikisini de reddetmelisiniz. Bu yüzden biz şimdi sizler gibi sıradan insanların partisi olan S.H.K.’yi kurduk... Vaktiyle bir avcı geceleyin büyük bir hayvan öldürmüş. Hayvanı boş yere aramış durmuş. Sonunda eve gidip sabahı beklemeye karar vermiş. Sabahın ilk ışıklarında ümitle tekrar ormana dönmüş. Neyle karşılaşmış dersiniz? İki akbaba hayvanın leşinden kalanlar için kavga ediyormuş. Avcı büyük bir öfkeyle tüfeğini doldurmuş ve yenmeyen bu iki pis kuşu vurmuş. Mermisini onlara ziyan ettiği için aptallık ettiğini söyleyebilirsiniz ama bence etmemiş. Çünkü öfkelenmiş ve başka bir adamın mirası için kavga eden pis hırsızları ortadan kaldırmak istemiş. O avcı sizlersiniz. Evet, sen, sen ve sen. O iki akbaba da H.Ö.P. ve Y.B.P...”

Güçlü bir alkış koptu. Çok iyi diye düşündüm.

Alkış sesleri azalınca eski polis, “Akbaba üç taneymiş,” dedi. “Üçüncüsünün ve en gencinin adı da S.H.K.’ymiş.”

“Neden bize hikâyesini anlatmaya çalışan bu genç adamı rahat bırakmıyorsun?” diye sordu, kilden kısa bir pipo tütüren yaşlı bir kadın. Ama çoğu kişinin eski polisi zeki buldukları belli oluyordu. Birkaçının gidip onun elini sıkıldığını gördüm.

Max konuşmasının sonuna doğru, açıkçası ne ona ne de S.H.K.’ye yakışmadığını düşündüğüm bir ifade kullandı ama sanırım ben de fazla titiz bir insanım. “Bir köpeğin diğerine ne dediğini hepimiz biliyoruz” dedi. “Demiş ki: ‘Bu defa ben sana, gelecek sefer sen bana kanarsan, bilirim ki bu bir oyundur, kavga değil.’ Geçen sefer Anata’dan bir milletvekili seçtiniz. Şimdi sıra Urua’dan seçmenize geldi. Bir keçi, bir tavuğun midesindekileri yemez, ikisi ne kadar iyi anlaşırsa anlaşsın. Bizimki bizimdir ama benimki benimdir. Sizlere partimin adayı olarak kendi evladınız Odili Samalu’yu takdim ediyorum...” Bana doğru yürüdü ve elimi tutup havaya kaldırdı. Kalabalık coşkuyla tezahürat yaptı.

Yaşlı bir adam ayağa kalktı. Sanırım o da Belediye Meclisi üyesiydi. Konuşma boyunca mikrofona tam karşısında eğreti bir biçimde oturmuştu, ellerini bir dağcının demir aletini sımsıkı kavradığı gibi kenetlemişti. Halinden, tavrından söylenenleri bütün dikkatiyle dinlediği belli oluyordu. “Genç adama güzel sözleri için teşekkür etmek istiyorum,” dedi. “Sözlerinin her biri kulağımın içine girdi. Hep derim, günümüzde önemli olan şey artık yaş ya da unvan değil, bilgidir. Genç adamın buna sahip olduğu ortada. Onu selamlıyorum. Söylediği bir şey kulağıma diğer bütün sözlerinden daha çok girdi, sadece girmekle de kalmayıp orada bir ev inşa etti. Sizler de bunu benim duyduğum gibi duydunuz mu bilmiyorum. O söz şuydu: ‘Bizim kendi evladımız gidip bizim payımızı getirmeli.’” Kalabalıktan büyük bir alkış koptu. “Bu söz kulağımın içine girdi. Anata köyü yiyeceğini çoktan yedi, şimdi tabağa uzanmamız için bize yer açmak zorundalar. Urua’daki hiç kimse kendi evladının ihtiyacı varken oyunu bir yabancıya vermeyecek. Ormanda aramaya gittiğimiz bitki artık arka bahçemizde yetişiyorsa yola düşmekten kurtulmuş olmaz mıyız? Bizler cahil insanlarız, çocuk gibiyiz. Ama evladımıza tek bir şey söylemek istiyorum. O zaten oraya ulaştığında nereye gideceğini, ne diyeceğini biliyor. Onlara demeli ki burada ilk dişini çıkaran bir bebek gibi bekliyoruz, yeni dişimize bakmak isteyen olursa çantasının ağır olması gerektiğini bilmeli. İyi konuştum mu?”

Kalabalık “evet” dedi ve dağılmaya başladı.

Sonrasında Max’i kenara çektim, ona kısaca ve heyecanla Şef Nanga’nın ziyaretini anlattım.

“Ondan parayı alman gerekirdi,” dedi.

“Ne?” dedim afallayarak.

“Şef Koko bana bin pound teklif etti,” dedi sakince. “Çocuklara danıştım. Kabul etmeye karar verdik. Bu minibüsü onunla aldık.”

“Seni anlamıyorum, Max. Bana parayı aldığını ve H.Ö.P. ile rekabetten çekildiğini mi söylüyorsun?”

“Öyle bir şey demiyorum. İmzaladığım kâğıdın hiçbir yasal yaptırımını yok, bizim de paraya ihtiyacımız vardı...”

“Ama ahlaki yaptırımını var,” dedim üzgün bir sesle. “Kusura bakma, Max, ama bence büyük bir hata yapmışsın. Kavgamızın temiz olmasını istediğimizi sanıyordum... Dikkatli olmalısın. Bundan böyle daha da saldırgan olacaklar ve insanlar da haklı gerekçeleri olduğunu söyleyecek.”

Gerçekten endişelenmiştim. Halkımız her şeyden evvel şunu bilir ki bir adam bir hizmet karşılığında başka bir adamdan para alıyorsa o hizmeti yerine getirmeli ya da adamın haklı intikamına katlanmalıdır. Onu ne Tanrı ne de totem kurtarabilir.

“Ah, boş ver gitsin. British Amalgamated’in H.Ö.P.’ye bu seçimde mücadele etmesi için dört yüz bin pound verdiğini biliyor musun, Odili? Evet, ayrıca henüz rakamı bilmesek de Amerikalıların daha da cömert davrandıklarını biliyoruz. Şimdi söyle bana, böyle kirli bir savaşta ellerini biraz bile kirletmeden nasıl savaşmayı düşünüyorsun? Söyle hadi. Her neyse, bizim şimdi Abaga’ya gitmemiz gerekiyor. Birkaç gün sonra bütün sorunları halletmek için buraya tekrar gelirim ve bundan böyle seni detaylı planlarımızdan haberdar ederim. Bu arada eski dostum, tekrar teklif gelirse kabul et. Bu, onun olduğu kadar senin de paran.”

“Asla!”

“Neyse, bu mesele artık tümüyle kuramsal... Baban harika bir adam. Onu sevdim.”

Max ve Eunice’yi yeniden görmek, onlarla her heyecanı paylaşmak kabaca ifade edecek olursam ağzımı sulandırmıştı. Max konuşmasını yaparken kendimi Eunice’nin güzel profiline seyrederken bulmuştum. Sandalyesinin ucuna oturmuştu. Okul çağında, heyecanlı bir kız çocuğu gibi sımsıkı kenetlediği

ellerini ovuşturup duruyordu. Dudakları Max'le aynı sözcükleri söylercesine kımıldanıyordu. Dikkatle hesapladığım stratejiden vazgeçip ertesi gün erkenden Edna'yı bulmaya gitmemde belki de bu kadınca bağlılığın enfes manzarası etkili olmuştu. Lafı hiç dolandırmadan ona âşık olduğumu söyleyecektim. Bunu bütün dünya da bilsin diyecektim. Cadillac'ım yok diye ve halkın parasını çalmıyorum diye bana hayır diyecekse de kabulümdü, gider ve buna bir erkek gibi katlanırdım. Ama bu gizli kapaklı, kaçamak aşk işini bir gün daha sürdürmemeye kararlıydım. Max tekrar geldiğinde Edna'yı onunla tanıştıtabilsem ne kadar mükemmel olurdu diye düşündüm. Beni kıskanacağına emindim. Edna, Eunice gibi avukat ve kaşı, tırnağı boyalı sofistike bir kadın değildi ama yolda Edna'yı görüp de dönüp tekrar bakmayan bir erkeğin mutlaka boynu tutulmuş olmalıydı. Üstelik bana kalırsa eğitimi de olması gereken seviyedeydi. Profesyonel kadınlara karşı değildim –hatta tarzlarını beğeniyordum– ama eğer bağımsızlık denilince cahil Şef Nanga'yla yirmi beş pound'a yatan şu kadın avukat (bana ertesi sabah söylemişti) gibi insanlar kastediliyorsa kalsındı.

Yirmi dört kilometre uzaktaki Anata'ya gidişim, tümsekli laterit toprak yol yüzünden kırk dakikayı buldu. Yol boyunca ona söyleyeceklerimi düşündüm. Önemli olan ona ne diyeceğimden ziyade okul çocuğu gibi gevelemeden, kararlı bir biçimde konuşmamdı. Cevabı evet değilse hayır olacaktı; denildiği gibi, yamla yapılabilecek sadece iki şey vardı: Haşlamayacaksan kızartırdın. Belki de aşkımı ilan etmeden önce son görüşmemizden beri başıma gelenleri anlatmalıydım. Evet, meşhur talibinin karanlıkta Nikodimos gibi yanıma gelip bana iki yüz elli pound teklif ettiğini duymak kesinlikle hoşuna gidecekti. Edna buna sevinecekti ve ağgözlü babası orada olursa bu onun da ağzını sulandıracak ve gözündeki değerimi arttıracaktı.

Sonra dün gece şu teklifi düşününce tekrar nasıl da sinirlendiğimi hatırladım. Kızgınlığımın tek nedeni hem partimi-

zin itibarını sarsıp hem de beni idealistlik ve saflıkla suçlama yüzüzlüğünü gösteren Max değildi. Ona ve bana teklif edilen meblağları düşününce elimde olmadan gururum inciniyordu. Gerçi önemi yoktu, bana on bin pound teklif edilseydi onu da reddederdim. Asıl mesele, Max'in eyleminin ahlaki konumunuza riske atmış olması ve Nanga'nın gözlerinde tüm o abartılı blöflerine rağmen açıkça gördüğüm korkuyu canlı tutma yetimizi zayıflatmış olmasıydı, sonuçta halkımızın kurtuluş umudu da yalnızca buna bağlıydı.

Eve vardığımda Edna'nın ön odadan telaşla içeri girdiğini net bir şekilde gördüm. Kadınlar! Ne kadar güzel olurlarsa olsunlar hep daha güzel olmaya çalışırlar ve çoğunlukla da başaramazlar. Gerçi Edna pudra vs. sürdüğünde de harika, sürmediğinde de harikaydı.

Erkek kardeşi odada tek başınaydı. Ben içeri girince ayağa kalkıp "Günaydın, bayım," dedi.

"Günaydın," dedim. "Bana mektubu sen mi getirmiştin?"

"Evet, bayım."

"Teşekkür ederim."

"Evet, bayım."

"Ne okuyorsun?"

Bana *The Sorrows of Satan*'ı uzattı. Sol elinin bir parmağı hâlâ kaldığı sayfanın arasındaydı. Oturdum.

"Edna içerde mi?"

"Hayır, bayım."

"Ne? Gelirken gördüğüm kimdi?"

Ağzının içinde saçma bir şeyler geveledi.

"Git, çağır onu!"

Olduğu yerde kalıp gözlerini yere indirdi.

"Git, çağır onu dedim!" diye bağırdım ayağa kalkarak.

Hiç kımlıdamadı.

"Pekâlâ," dedim ve bütün köyün duyacağı kadar yüksek sesle, "Edna!" diye bağırdım. Hemen koşarak geldi.

Dilimin ucunda “Bu da neyin nesi” veya o anlama gelecek sözler vardı ama söyleyemedim. Edna’nın yüzünde, öyle bir yüzde mümkün olabileceğini düşünemeyeceğiniz türden, gerilmiş yayı andıran bir ifade vardı. Konuştuğunda ise (ki hemen başlamıştı) dili beni tıpkı bir akrep gibi sokmuştu. İrkilmiştim, dilim tutulmuştu.

“Bazı erkeklerin hiç utanması yok. Buralarda sinsice dolaşacağına gidip kendi kadını arıyamıyor musun? Babam artık buraya gelmemeni söylemişti. Yoksa arkadaşın Bayan Nanga’ya biraz dedikodu toplamak için mi geldin? Senin gibi koca bir adamın kadın gibi dedikodu yapmaktan utanması lazım. Ayakçı çocuk; git, söyle ona: Şef Nanga’yla evleneceğim. Yapabiliyorsa gelip bana saldırınsın. Sana gelince... Vaktini burada boş yere harcayacağına neden Borî’deki fahişe kadınına dönmüyorsun? Sana Şef Nanga’nın hatırına saygı gösteriyordum ama tekrar buraya gelmek gibi bir hata yaparsan sana ismimin Edna Odo olduğunu söyleyeceğim.” Gitmek üzere arkasını döndü, sonra durdu, bana İngilizce olarak, “Bay Dedikoducu,” dedi ve hızla uzaklaştı.

“Dogo dönmeden gitsen iyi olur. Seni hadım edeceğini söylüyor.” Bunu diyen çocuktü. Kimbilir ne kadar süredir yere çakılmışçasına dikilmemden sonra bana bunu söylemişti. Dogo mu? Dogo? Kimdi bu? Yavaşlatılmış bir aksiyon filmindeki gibi uyuşuk bir halde düşünüyordum. Ah, evet, Dogo, şu tek gözülü yarma. Demek ki Edna’yı koruyor. İyi, iyi, onlara bol şanslar!

O ilk şok ve boğazımdaki yumru çok çabuk, hatta arabamı döndürüp yola çıkana dek geçti. Geriye dönüp baktığımda, tavrım ve tepkim kitaptaki bütün kuralları çiğnemiş görünüyor. Normalde afallamış bir halde araba kullanmam gerekirdi ama öyle olmadı. Aksine zihnim gün ışığı kadar berraktı. Edna’nın bana haksızlık ederek kendimle uzaktan dahi bağdaştıramayacağım yersiz suçlamalarda bulunması beni sinirlendirmemişti. Şef Nanga’nın ikinci raundu kazandığını bilmenin o korkunç

düşüncesi de beni kızdırmamıştı. Hissettiğim tek şey üzüntüydü, tıpkı bir kuyu gibi derin ve soğuk bir üzüntü... Ümitlerimin içine düşüp yittiği bir kuyuydu bu. Edna'yla güzel bir hayat ve ülkemizin siyasetinde yeni, temiz bir dönemden ibaret çifte umudumun yok oluşuydu.

Zihnimde sinsice bir düşünce peydah oldu ve bana politik planlarım için uğraşmamın artık anlamsız olduğunu söyledi. Zaten dürüst olmam gerekirse şunu itiraf etmeliyim ki Edna karşıma çıkana dek bu planlar biraz belirsizdi. O tıpkı yüksek atmosferdeki bir toz zerresi gibiydi, onun etrafında benim düşüncelerimin su buğusu kendi yağmur damlasını oluşturuyordu.

Ama nereden geldiyse gelsin bu düşünceye kulak asmayacağımı biliyordum. Şef Nanga'nın ilk iki raundu kazanmış olması, gidişata göre üçüncü ve sonuncuyu da kazanacağı kanısı bende pes etme düşünceleri uyandırmak şöyle dursun, kararlılığımı daha da arttırıyordu. Başarmam gereken şey, siyasi makam için çekişmenin ötesine geçmişti, birdenbire sembolik bir eylemin yüceliğine erişmiş; başarı ve ödül ümitleriyle lekelenmemiş, ıslıtılı, anıtsal bir harekete dönüşmüştü.

Şef Nanga süratli ve tahmin edeceğiniz üzere acımasızca ilerliyordu. Pazar sabahı yeni, portatif, transistörlü radyomdan saat on ikideki haberleri dinliyordum. O günlerde tek bir haber bültenini bile kaçırmıyordum. Eğer saat on iki, dört, altı veya onda evde olmayacaksam radyomu yanıma alıyordum. Radyo güzel bir Japon cihazıydı, fotoğraf makinesinden daha büyük değildi, en gürültülü ortamda dahi sizi izole etmeye yarayan bir kulaklığı vardı. Haber bülteni varken araba kullanıyorsam yolun kenarına park edip bitene dek bekliyordum.

Haberleri böyle hırsla dinlememin iki nedeni vardı. Öncelikle haber merakı her siyasetçi için şiddetli bir tutku haline geliyordu, bir tür meslek hastalığı oluyordu. İkincisi, ulusal radyo sistemimizin tuhaflığını yakından takip etmek istiyordum. Onları aktivitelerimizden tümüyle haberdar ettiğimiz

halde şimdiye dek yeni partimizin varlığına dair tek kelime bile söylememişlerdi. Boniface ve diğerleri de çok geçmeden haber meraklısı oldular. Fakat yalnızca kulaklarıyla dinlemeyi asla başaramıyorlardı, haberleri dinlerken mutlaka yüksek sesle yorumlar yapıyorlardı. Üstüne üstlük her şeyi yarım yamalak, çoğunlukla da akıl almaz biçimde çarpık anladıklarından ötürü dikkatimi epeyce dağıtıyorlardı. O yüzden de kulaklığı takarak onları saf dışı bırakmaya başlamıştım.

Bu numarayı ilk yaptığımda kafası karışan Boniface, “Aa, haberlere ney oldu?” diye sordu.

“Radyo bozul,” dedim. “Ben de şimdi az işit.”

“Biz git, tamir ettir,” dedi, “İnsanın karanlıkta kalması değil iyi.”

İki gün sonra acıdım. Onlara radyoyu kendim tamir ettim dedim. Bundan çok etkilendiler. İşin aslı sadık yoldaşlarımı ıstık kaynaklarından mahrum bıraktığım için kendimi kötü hissetmeye başlamıştım. Öte yandan Şef Nanga ve bakanlıktaki meslektaşlarının isimleri haberlerde her geçtiğinde –bu, normal, sakın zamanlarda beş saniyede birdi, şimdiki kritik günlerde ise çok daha sıkı– Boniface’in onlara yönelttiği “hırtız”, “abtal adam” ve benzeri hakaretlerini de özlemiştim.

Pazar sabahına dönecek olursak... Evin ek binasında, radyo istasyonumuzun beni artık alıştırdığı alaycı bir ruh haliyle haberleri dinliyordum. Son etkinliğimizin anlatılmasından artık umudu kesmiştim. Onlara cuma günü göndermiş olduğum telgraftan sonra bizden kısaca bahsetmek zorunda kalacaklarını düşünmüştüm. Sonuçta bu yeni bir partinin, S.H.K.’nin kamuoyunun karşısına ilk çıkışıydı ve köyümün adaylığıma verdiği desteğin kayda alınması gerekirdi. Doğruydum, benim köyüm seçim bölgesindeki pek çok köyden yalnızca biriydi ve eylemleri nihai kararı etkilemeyebilirdi ama yapmış oldukları şey medeni dünyada bilindiği tanımyla bir “haber”di.

Yine boş yere dinlemiştim. Onun yerine Şef Nanga’nın açılış kampanyasını duyurmuşlardı. Üstelik bu daha gerçekleş-

memiştii bile! Haftaya pazartesi Anata'da yapılacaktı. Belki de gidip görmeliydim.

Sikkın bir halde bunu düşünürken babamın ismini radyoda duyunca iğne batmış gibi canlandım. H.Ö.P.'nin Urua'daki mahalli başkanı Bay Hezekiah Samalu'nun bu sabah H.Ö.P.'nin Araştırma ve Tanıtım Bürosu tarafından yapılan bir ihbarın ardından "yıkıcı, parti karşıtı eylemlerinden dolayı makamından yüz kızartıcı biçimde alındığı" söyleniyordu.

Ana binaya koştum ve küçük yuvarlak masasında oturmuş biber çorbası ile yam lapası yiyen babama haberi söyledim. Elindeki lokmayı yuttu ve parmaklarındaki çorbayı yaladı. Sonrasında bir şey diyeceğini zannettim. Ama o sadece omuzlarını silkti ve alt dudaklarını gayet anlaşılır bir jestle "Onların palavrası, benim değil" mânâsında öne doğru uzattıktan sonra yemeye devam etti.

Ertesi gün "palavra" eve geldi. Belediyenin vergi tahakkuk memuru babama yılda seksen dört pound'luk malum emekli maaşının yanı sıra "işten" kazanılmış beş yüz pound'luk sözümona gelire de dayanan yeniden değerlendirilmiş bir vergi tutarı bildirdi.

Herkes "Ne işi?" diye sordu. Ama adamın açıklama yapacak vakti yoktu. Akşamüzeri "wee-wee" yani marihuana bağımlısı gibi görünen üç belediye polisi babamı tutuklamaya geldiler hatta onu tartaklamaya kalkıştılar. Akıllılık edip yirmi dört pound buldum, neyse ki evde bunu karşılamaya yetecek kadar S.H.K. parası vardı. Onları, meseleyi yukarı taşımakla tehdit ettim. Serseriler yüzüme baka baka güldüler. "Na sen sadece git yukarı taşı?" dedi liderleri. "Ben sen olsam bitir yukarı taşı, sonra git aşağı da taşı. Sen dön arka, ben gör senin kış, sen git Nanga'yla savaş."

Giderlerken, "Abtal adam," dedi öteki de.

Hafta sonu meseleyi daha da üst seviyeye taşıdılar. Köye bayındırlıktan yedi kamyon geldi. Köy suyu projemiz için aylar

önce koydukları boruları kamyonlara yükleyip götürdüler. Bu, yetkili makamların küçük törenimizi gerçekten de duyduklarının ilk göstergesiydi ve en azından bu açıdan biraz teselli vericiydi.

İnsanın koşullara bağlı olarak kolayca gaddarlaşılabilmesi doğamızın acı bir gerçeğiydi. Vergi olayının ertesi günü birden tepem atmıştı. Edna'nın hâlâ zihnimin bir köşesinde durduğunu biliyordum. Ben de sinsice arkasından yaklaştım ve onu zihnimin uçurumundan aşağı ittim. Ona bir mektup yazdım.

"Sevgili Edna,

O güzel, boş kafana seni kıymetli erkeğinden almak istediğim düşüncesini kim koydu merak ediyorum. İlkokul seviyesinden öte eğitimi olmayan bir kızla ne yapmak isteyebileceğimi düşündün? Sen mutlaka ihtiyar adamınla evlen, sana uygun olmadığını düşünecek olursan gizlice oğlunun yatağına da girebilirsin.

*Saygılarımla,
Odili Samalu"*

İki gece sonra tellalın gongunu duyduk. Duyurusu, alışılmışın dışındaydı. Eskiden tellal önemli bir meseleyi görüşmek üzere köy halkını toplantıya çağırırdı veya halkın her zamanki ortak işleri için çağrıda bulunurdu. Onun işi, olacak bir şeyi bildirmekti. Fakat o gece yeni bir şey yaptı: Çoktan alınmış bir kararı duyurdu.

“Urua’nın yaşlıları, meclis üyeleri ve tüm halkı,” dedi, “ülkede şiddetle devam eden siyasi savaşta yalnızca tek bir kişiyi, Şef Nanga’yı tanıdıklarını ilan etmeleri gerektiğine karar vermişlerdir. Urua’daki her kadın ve her erkek, her çocuk ve her yetişkin seçim günü oylarını –geçmişte yaptıkları gibi– ona vereceklerdir. Zikredilen başka herhangi bir isim varsa Urua’nın yaşlıları ve meclis üyelerinin bundan haberi yoktur.”

Aynı şeyi defalarca söyleyip durdu, sadece detaylarda ufak değişiklikler yaptı. Mesela “her çocuk” kısmını çıkardı. Bu özellikle dikkatimi çekti çünkü zaten en başta bana tuhaf gelmişti. Şunu düşündüm: Bütün halk çoktan bir karara vardıysa bu karar neden şimdi onlara duyuruluyor?

Öğleden sonra milli tellalımız olan radyo bu duyuruyu aldı, daha da güçlendirdi ve İngilizce dâhil dört dilde yayınladı.

Köy versiyonunu dinlediğim gibi bunu da alaycı gülümsememi takınarak dinledim. Köy halkımı kurbanlık koç rolünden çekildikleri için suçladığımı söyleyemezdim. Neden iyi ve temiz suya, millî pastadaki paylarına ulaşma şanslarını kaybetmişlerdi? Hatta iki gün sonra borular geri geldiğinde taraf değiştirdikleri için haklı gerekçeleri de oldu. Boruların en azından bir kısmı getirilmişti. Geri kalanı anlaşılan o ki geri alınamaz biçimde komşu köy Ichida'ya gönderilmişti. O köyün halkına da su sözü verilmişti ama şimdiye kadar tek bir boru dahi görmemişlerdi. Böylece benim bütün uğraşlarım, Nanga'ya bir taşla iki kuş vurma imkânı sağlamıştı.

Ertesi gün gazetelerimi alıp döndüğümde Meclis Üyesi Couple'ın babamı görmeye geldiğini duydum. Babama, bir belgeyi imzalayacak olursa yakın zaman önce arttırılan vergisinin kendisine geri ödeneceği sözünü vermiş. Bu belge onu oğlunun delice eylemlerinden ayrı tutmaya yönelik hazırlanmıştı. Ayrıca belgede, S.H.K.'nin sözde açılış kampanyasının onun mülkünde yapılması hakkında bilgisi ve rızası olmadığı, bu kampanyanın da harika ve dindar liderimiz Şef Nanga'ya duyduğu mutlak güvenin ifade edilerek sonlandırıldığı yazıyordu.

Babamın bu belgeyi artık nadiren kullanmaya başladığı gözlüğüyle dikkatle okuyuşunu, sonra gözlüğünü kenara koyup adama defolmasını söyleyişini gözümde canlandırımdım. Adam öyle bir koşmuş olmalı ki belgeyi de burada bırakmış.

O günün ilerleyen saatlerinde babama, "Bugün çok ciddi bir hata yaptın," dedim.

"Senin gözünde ben hayatım boyunca başka bir şey yaptım mı?"

"Ben imzalamayı reddettiğin belgeden söz ediyorum."

Bir müddet sessiz kaldıktan sonra, "Haklı olabilirsin," dedi. "Ama halkımız değerli bir adamın dün dediği lafı bugün asla geri almayacağını söyler. Arkadaşlarını evimde ağırladım, bunu inkâr etmeyeceğim."

İçimden şunları geçirdim: Sen bu çağa ait değilsin, ihtiyar adam. Günümüzün değerli adamları daha dün dedikleri sözü unutuyorlar. Sonra babama hiçbir zaman onu gerçekten anlayacak kadar yakın olmadığımı fark ettim. Bölük pörçük parçaları birleştirip zihnimde ona ait bir resim çizmiştim. Peki, bu adam Bölge Müdürü'nün tercümanlığını yapan, zavallı eğitimsiz köylülerin cahilliğinden faydalanıp kendine bir servet çıkaran, sonra da bunu içkiyle ve eşleriyle heba eden adam değil miydi? Yoksa ben her şeyi korkunç derecede çarpıtarak yanlış mı anlamıştım? Her neyse, şimdi yeni bir değerlendirme başlatmanın zamanı değildi, bunu vergi memurlarına bırakmak daha iyiydi.

"Ama bir hususu netleştirmem lazım," dedi birdenbire. "Bu sorunu evime sen getirdin, o yüzden de sen üstlenmelisin. Bugünden itibaren kararlaştırdıkları yeni vergi ne olursa olsun belgeyi sana teslim edeceğim."

"Bu önemsiz bir mesele," dedim gülümseyerek. Gerçekten de önemsiz bir meseleydi.

Şef Nanga'nın kampanyasının açılış toplantısına gitme fikri kafama nereden girdi bilmiyorum. Kendi kampanyamda ona karşı kullanabileceğim yeni hileler öğrenmeyi mi istemiştim yoksa sırf meraktan, maymuna alnından mermi yedirten türde dedikleri bir meraktan mı gitmiştim? Sebebi ne olursa olsun sonuçta gittim. Ama kimliğimi gizlemeye büyük özen göstererek bir şapka ve güneş gözlüğü takmayı ihmal etmedim. Boniface ve adamlarını da yanıma almayı düşündüm fakat dikkat çekip sorun yaratabilirler diye vazgeçtim ve yalnız gittim.

Arabamı Postane'nin önüne park ettim ve toplantının yapılmakta olduğu Adliye binasına kadar yaklaşık iki yüz yetmiş metre yürüdüm. Saatime baktım, dördü çok az geçiyordu. Anata'yı hiç bilmeseydim de toplantı yerini kolayca bulabilirdim. Davulların ve silahların sesi sizi zaten çağırıyordu. Üstelik benim gibi oraya doğru giden yüzlerce kişi vardı. Yaklaştıkça bir de bando sesi duydum. Bu hiç şüphesiz Anata Merkez

Okulu'nun bandosuydu. Tanıdığım ve yakın zamana dek orta-okulda öğretmenlik yapmış biri olarak beni hatırlaması gereken pek çok köylünün yanından geçtim. Ama kim olduğum hakkında hiçbir fikirlerinin olmadığı belliydi, bu da büründüğüm kılığın ne kadar iyi olduğunu gösteriyordu. Bu insanlardan biri de kaçak tüccar Josiah'tı. O günlerde yağmurdan sıırılsıklam olmuş bir tavuk gibi yürüyordu. Arkasından yetişip onu geçtim.

Adliye binasına girer girmez Şef Nanga ve ekibini gördüm. Yeni bir keresteyle sağlam biçimde yapılmış yüksek bir platformda oturuyorlardı. Elbette yalnızca kereste gibi detayları seçebilmişim çünkü daha yakına gidebilmek için kalabalıkta kendime yol açmaya çalışmakla meşguldüm. Karşıma çıkan her aralığı amansızca genişletip arasından ite kaka geçiyor, arkamdan küfürler işitiyordum. Beni kürsüye doğru yönelten, gelir gelmez gördüğüm Edna'ydı. Tıpkı onu ilk gördüğüm günkü gibi, manastıra giden bir kız çocuğunu andırırcasına Şef Nanga'nın yanında oturuyordu. Bayan Nanga da kocasının diğer yanında oturuyordu. Platformdaki diğer kişilerin hepsi erkekti fakat henüz hâlâ pek çok boş sandalye vardı. Kalabalığın ortasında, kürsüdekilerin yüzlerini dikkatlerini çekmeden görebileceğim bir yere ulaşınca durdum.

Platform, polise muhtelif soruşturmalarda yardımcı olabilecekmiş gibi görünen adamlarla çevriliydi. Tek gözlü Dogo da onların arasındaydı. Tabii pankart taşıyan Nangakıta delikanlıları da ipekten yapılma, yeşil kovboy giysileriyle oradaydılar. Bugün hiçbir pankartta isminin yazılı olmadığını fark ettim. Bu konuda Nanga'ya boşboğazlık etmemeliydim. Bu dostça kalabalıkta sorun çıkması pek olası görünmese de her ihtimale karşı yarım düzine polis de orada hazır bekliyordu.

İnsanların keskin ter kokuları arasında âdeta boğuluyor, tören artık ne zaman başlayacak diye düşünüyordum.

Şef Nanga beyaz giysisi içinde sakın ve gülümseyerek oturuyordu. Mavi kadifeden elbisesiyle görkemli ve anaerkil bir

görüntü sergileyen karısı şu üçgen şekilli Japon yelpazelerinden birini almış, aşağı yukarı sallayarak kendisini serinletmeye çalışıyordu. Yelpazenin çok küçük ve yetersiz olduğu anlaşılıyordu. Arada bir bluzunun yakasını öne doğru çekiyor ve sağdan soldan göğsüne üflüyordu. Edna ise öylece oturuyordu.

Sonunda tören başlayacak gibi oldu. Yeşil H.Ö.P. şapkası takmış bir parti görevlisi Şef Nanga'ya bir şeyler söyledi. Şef Nanga saatine bakarak birkaç kez başıyla onayladı. Sonra görevli mikrofonu alarak test etmeye başladı. Mikrofonla yüz misli artan tiz sesi kalabalığı irkiltti, ardından da ürktükleri için gülmeye başladılar. Bir sorun var gibiydi çünkü sesin yerini uzun, kulak yırtan bir ıslık almıştı. Diğer tüm sesler sustu, az sonra tiz ıslık da sustu. Adam birden ona kadar saydı, kalabalık yine güldü. Sonra kendisinin protokol görevlisi olduğunu söyledi. Karşımızda duran adamın takdime ihtiyaç duymadığını ("Lanet olsun! Yine mi!" diye düşündüm), onun muhteşem Saygıdeğer Bakan Şef (yakında alacağı unvanla) Doktor M. A. Nanga'dan başkası olmadığını söyledi.

Bu protokol görevlisinin Şef Nanga'nın çok sayıdaki erdemi birer birer saymasını dinlemedim. Çünkü zaten hepsini gayet iyi biliyordum, ayrıca kendi kulak zarını muhtemelen uzun zaman önce kaybetmiş olan bu adamın bizimkilere hiç saygısı yoktu. Ellerimle kulaklarımı kapayarak bu sivri uçlu saldırıdan korunmaya çalıştım. Nanga'nın konuşmasını beklerken vakit geçirmek için hayal kurmaya başladım. İte kaka yol açıp ön tarafa gitsem, palmiye yapraklarıyla süslenmiş kürsüye çıksam, şu boşboğaz şaklabanın yağlı ellerinden mikrofonu çekip alsam ve oradaki herkese –bu muazzam ve rezil kalabalığa– davulları ve danslarıyla dinlemeye geldikleri bu büyük adamın saygıdeğer bir hırsız olduğunu söylesem ne olurdu acaba? Ama onlar bunu zaten biliyorlardı elbette. O öğleden sonra orada bulunan hiçbir erkek ve kadın bu habere yabancı değildi, kürsüdeki o masum görünümlü manastır kızı bile... Hepsi bildiği için de şimdi kür-

süye çıkıp bunu söylesem bana güler ve şöyle derlerdi: Aptala bak! Kimin oğlu bu? Beyaz adamlar yerken burada değil miydi? Bu konuda ne yaptı? Şef Nanga savaşıp beyaz adamları buradan gönderirken neredeydi? Şimdi savaşıcı cesaretinin ödülünü yiyor diye neden kıskanıyor? Kendisi Şef Nanga'nın yerinde olsaydı daha da kötüsünü yapmayacak mıydı?

Bu sorular elbette bu kadar çok kelimeye yayılmazdı, büyük ihtimalle kafaya indirilen birkaç sert darbeyle özetlenirdi.

Zihnim bu hayali düşüncelerle miskin miskin pineklerken dışlanmış tüccar Josiah'ın kürsünün birkaç basamağını çıkarak Şef Nanga'nın kulağına bir şeyler fısıldadığını gördüm. Şef Nanga hemen ayağa fırlayıp kalabalığa dikkatle baktı. Josiah dönüp benim bulunduğum yeri işaret etti. Hızla arkamı dönüp paniğe kapılmış bir halde kalabalığı körlemesine yarararak yürümeye çalıştım ama hiçbir ilerleme kaydedemiyor gibiydim. O sırada hoparlörlerden güneş gözlüğü ve şapka takmış şu adamı durdurun diye anons yapıldığını duydum. Şapkayı çıkarttım. Kısa bir süre boyunca hiçbir şey olmadı, birkaç kişiyle daha cembelleşerek kendime yol açtım. Derken birkaç tereddütlü el beni arkamdan yakalayıp durdurmaya çalıştı ama silkelenerek onlardan kurtuldum ve ite kaka ilerlemeye devam ettim.

Hoparlörden bir haykırış yükseldi: "Kaçmaya çalışan şu hırsız durdurun dedim!"

Bana ulaşmaya çalışan eller biraz daha kararlılık kazandı ve belli belirsiz görülen bir kişi sağlam bir şekilde önümde durarak yolumu kesti. Fakat ben de artık kaçmayı bırakmıştım. Bana hırsız diyenin kim olduğunu görmek istiyordum. Geri döndüm ve dönmemle birlikte üç koldan itilerek kürsünün önüne getirildim.

"Büyük Odili!" diyerek selam verdi Şef Nanga. Sonra mikrofonu alıp "Halkım," dedi, "benim yerimi almak isteyen çocuk işte bu!" Bu duyuru inanamama, şaşkınlık ve alaycı kahkahalardan oluşan büyük bir velveleye yol açtı. "Gel, çık buraya," dedi

Nanga. "Seni görmek istiyorlar." Arkadan itilerek basamaklardan yukarı çıkarıldım. Kürsüye geldiğimde Edna'nın iki eliyle yüzünü kapattığını gördüm.

"Halkım," dedi Nanga yine, "parmağını gözüme sokan çocuk işte bu. Bori'deki evime geldi, yemeğimi yedi; suyum, şarabımı içti ve teşekkür etmek yerine beni gönderip evimi elimden almak için kumpaslar kurmaya başladı." Kalabalıktan yine büyük bir uğultu yükseldi. Bu arada panik duygusu beni tümüyle terk etmişti, onun yerine daha önce hiç hissetmediğim kadar büyük, sapasağlam bir korkusuzluk gelmişti. Elinde mikrofon, sarhoşçasına bir coşkuyla kürsüde fırıl fırıl dönen Nanga'ya baktım. Onu zapt edilemez, yüce bir makamdan seyrediyormuşum gibi hissettim.

"Bazılarının kim bu diye sorduğunu duyuyorum. Size anlatayım. Eskiden benim öğrencimdi. Ona alfabeyi öğrettim, sonra da İngiltere'ye gitmesini ayarlamak için onu evime çağırdım. Evet, suç benim. Bir sabah elini koklayıp da evime gelmedi. Onu ben çağırdım. İsteyen beni suçlayabilir."

Bu korkunç hainlik, daha yüksek sesli şaşkınlık nidalarına yol açtı.

"Üstelik başlık parasını ve diğer pek çok masrafını ödediğim, geleneklerimize göre karım sayılan bir kızı da elimden almaya çalıştı. İşte şu kızı!" Edna'nın yanına gitti ve yüzünü kapatan ellerini sertçe çekti. "Utançtan yüzünü kapatan bu kızı almaya çalıştı. Neyse ki karım onu yakalamış da bana söyledi." Yüzünü kalabalıktan bana çevirdi. "Büyük Odili! Demek yine benim peşimden geldin. Çok cesursun. Yoksa Edna'nın peşinden mi geldin, ha? Bu kadar yeter. Mikrofona gel ve halkıma neden geldiğini açıkla, dinliyorlar..." Mikrofonu sert bir hamleyle suratıma uzattı.

"Gelmemin sebebi, halkına senin bir yalancı ve..." Mikrofonu hızla çekti, yerine oturttu, sonra bana doğru yürüyüp suratıma tokat attı. Birileri hemen kollarımı tutup zapt etti ama

ne mutlu ki bu arada benden sağlam bir tekme yedi. Beni arka arkaya tokatladı. Edna ağlayarak yanımıza koştu ve aramıza girmeye çalıştı ama onu öyle şiddetle itti ki Edna tahta platformda kışının üstüne düştü. Kalabalığın uğultusu, artık kesif bir ormanın ortasında kalmışız hissi veriyordu. Bu arada kafama ve vücuduma yağmur hızıyla darbeler iniyordu. Sonunda diğerlerinden daha ağır bir darbe kafatasımı kırdı. Hatırladığım son şey, polislerin tümünün arkalarını dönüp usulca oradan uzaklaşmalarıydı.

Sonraki dört haftanın olayları tüm dünyada geniş çapta ve ayrıntılarıyla bilindiğinden benim burada herhangi bir detayını anlatmama gerek yok. Ayrıca zaten bu olaylar gerçekleşirken ben bazı özel meselelerimle uğraşıyordum. Çatlamış kafatasımın iyileşmesi biraz zaman almıştı. Kırılan kolumdan ve ağır durumdaki çok sayıda yaramdan bahsetmiyorum bile. Hatta bu yaralardan biri az kalsın soyumun tükenmesine neden oluyordu.

Hastanedeki ilk uyanışımı hatırlıyorum. Kafam tıpkı bir hacınıninki gibi sarılmıştı. Her şey gerçeküstü ve abartılı görünüyordu. Rüya gördüğümünden emindim ve bu rüyada Edna'yı, babamı ve Ana'yı yatağımın etrafında dururlarken görmüştüm. Ayrıca perdenin aralığından iki polis görmüştüm. Fakat o anda en acil ve öne çıkan şey, kafamın içindeki kapana kısılmış basıncın panikle küt küt vurarak dışarı çıkmaya çalışmasıydı. Sarığımı elimle yoklamaya çalıştım ama koluma şiddetli bir ağrı vurdu ve tekrar uykuya daldım. Sonraki uyanışında babam, Ana ve polisler hâlâ oradalar ve geçen seferkinden daha net görünüyordular. Edna ortadan kaybolmuştu. Belki onun suretini en başta oraya koyan da benim hummalı hayal gücümdü. Donuk ve sersem bir halde polislerin yatağımın yanında ne yaptıklarını merak ettim. Ama fazla ya da uzun bir merak olmadı bu. Zaten etrafımdaki her şey bana tuhaf görünüyordu, o iki polis de (nöbet değiştirirken dört oluyorlardı) pek bir şey değiştirmiyordu. (Belki de ihtiyaç duyduğum sırada beni terk ettikleri

için kendilerince bu şekilde özür diliyorlardı.) Fakat bir sabah uyandığımda yoklardı. İlacımı getiren hemşireye, “Neredeler?” diye sordum.

“Onlar git.”

“Ama neden?”

“Sen sor niye, davandan çekildiler diye şükretmek yerine.”

Davam mı? Hatırlamak için kendimi zorladım ama başaramayıp vazgeçtim. Nasılsa babam birazdan gelirdi, o bilirdi. Babam gelince ona sordum ama anlatmak istemedi. Önce iyileşmen gerek dedi. Ben diretince de tehlikeli silahlarla bulunmaktan dolayı hakkımda tutuklama kararı çıkarıldığını söyledi.

“Bulunmak mı? Nerede? Beni kim bulmuş?”

“Arabanda. Dediklerine göre arabanda beş pala ve iki çift namlulu tüfek bulunmuş. Neyse, artık davayı geri çektiler.”

Zihnim yavaş yavaş odaklanmaya başlıyordu.

“Seçim hangi gün?”

“Bilmiyorum.”

“Sana söylemeyeceğim de ama bilmiyorum deme,” dedim huysuzca. “Radyomu alabilir miyim?”

“Daha değil, doktor dinlenmen gerektiğini söylüyor.”

Ertesi gün ona yine sordum. Sonunda usandırıcı ısrarım-dan kurtulmak için haydutların arabamı yağmaladıklarını, ters döndürüp yaktıklarını, ben hastaneye getirildikten sonra da görünürde arabamda silah bulunduğu için ama aslında adaylık belgemi imzalamama engel olmak için tutuklandığımı anlattı.

“Adaylık belgesi mi? Ama ben onu imzalamıştım,” dedim.

“Hayır, ilki seçim müdürüne ulaşamadı. Seninkiler seçim müdürlüğüne giderlerken haydutlar onların elinden almışlar.”

Doğrulamaya çalıştım ama beni geri itirdi, zaten istesem de doğrulamıyordum.

“Anlattım işte. Artık bana başka soru sorma, beni duydun mu? Bu hastanede bile kimin dost kimin düşman olduğunu bilemezsin. O yüzden burada bu kadar çok kalıyorum.” Bunu

usulca ve arkasına dönüp bakarak söyledi. "Max senin için yeni bir adaylık belgesiyle buraya bizzat geldi ama onu geri döndürdüler."

"Anlıyorum."

Bizim bunları konuştuğumuz gün aslında seçim günüymüş. Babam gerçeği benden kolayca saklamış çünkü beni herkesten ayrı, özel bir koğuşa yatırmışlar. Aynı gece Max, Abaga'da öldürülmüş ama ben bunu ancak iki gün sonra öğrenebildim. O gün hep ağladım, sonunda kafamın içindeki basınç yeniden yükseldi, ölürüm diye umdum, fakat doktor beni uyuttu.

Sonradan sendikacı Joe'dan öğrendiğime göre parti istihbaratımızdan Max'e bir ihbar gelmiş: Şef Koko'nun becerikli karısı H.Ö.P'nin Kadın Kolu'nu "oy emzirme" olarak tanımlanabilecek bir operasyonda yönetiyormuş, yani sutyenlerine sakladıkları tomarla oy pusulalarını gizlice oy kabinlerine sokuyorlarmış. Max hemen bunu araştırmış. Fakat arabasından indiği anda Şef Koko'nun ciplerinden biri ona arkadan çarpmış, Max'i ezmiş ve oracıkta onu öldürmüştü.

Çoğunun gizli parti fedaisi oldukları ortaya çıkan polisler, gönülsüz hareketlerle cipin sürücüsünü tutuklamaya gitmişler. Fakat Şef S. I. Koko birden ortaya çıkmış ve endişe etmemelerini, meseleyi kendisinin halledeceğini söylemiş. Max yere devrildiğinde Eunice birkaç santimlik mesafeyle kurtulmuş. Bana anlatıldığına göre, orada birkaç dakika taştan bir heykel gibi durmuş. Sonra bir mendil alacakmış gibi çantasını açmış ama onun yerine bir tabanca çıkarmış ve Şef Koko'nun göğsüne iki el ateş etmiş. Ancak ondan sonra Max'in üstüne yığılmış ve bir kadın gibi ağlamaya başlamış. Polis onu yakalamış ve sürükleyerek oradan uzaklaştırmış. İnsanlar onun çok tuhaf bir kız olduğunu söylemişler.

O gece Max'in korumaları ve Şef Koko'nun haydutları arasında Abaga'da çıkan kavgaya bir kibrit çaktı ve ülkedeki hoşnutsuzluğun fitilini tutuşturdu. Daha yakındaki Anata'da

rakipsiz seçilen Şef Nanga onları beslemekten kurtulmak için özel ordusunu feshetti. İçlerinden bazıları feshedilmeye tepki göstererek ufak çaplı bir savaş çıkardılar. Bu savaşta tek gözlü koruma Dogo bir kulağını kaybetti. Sonra iyice taşkınlaştılar, bölgedeki marketleri teker teker yağmaladılar, kadınların eşyalarını gasp ettiler ve insanları dövdüler. Babamın en genç eşi bu talanlardan biri sırasında köy pazarımızdaki bütün kurutulmuş balık stokunu kaybetti ve şişmiş bir yüzle döndü. Ülkenin diğer bölgelerindeki seçim eşkıyaları, Şef Nanga'nın adamlarının başarılarını duyunca kendileri de hemen bir yağmacı ekibi oluşturdular. Böylece ülkede terör dönemi başladı.

Şef Nanga ve eski Kabine üyelerini tekrar göreve atayan Başbakan radyoda duyuru yaparak yıkıcılığı ve eşkıyalığı zerre kadar acımadan zapt etmeye ve kökünü kazımayaya niyetli olduğunu söyledi. Yabancı yatırımcıları, paralarının ülkede güvende olduğuna dair temin etti. Hükümetinin açık kapı ekonomi politikası sayesinde "Cebelitarık kayası"* kadar sağlam olduğunu söyledi. "Bu ülke hiç bugünkü kadar birlik içinde ve istikrarlı olmamıştı" dedi. Şef Koko'nun dul eşini Senato'ya atadı, sonra da tepki göstermeye başlayan Borili kadın pazarcıların güçlü cemiyetini yatıştırma düşüncesiyle onu Kadından Sorumlu Bakan yaptı.

Bazı siyaset yorumcuları, bu eylemlerdeki ciddi boyutta al-dırmazlığın halkı öfkeliendirdiğini ve hükümeti devirdiğini söylediler. Bu tam bir saçmalıktı. Gördüğümüz üzere halkın kendisi, liderlerinden de daha umursamaz hatta duyarsız hale gelmişti. Halkın görüşü "Bırakın yesinler" şeklindeydi. "Sonuçta beyaz adamlar onca zaman her şeyi yerken intihar mı ettik?" diyorlardı. "Elbette etmedik. Peki, o çok güçlü beyaz adam bugün nerede? Geldi, yedi ve gitti. Ama biz hâlâ buradayız. O halde önemli olan şey, hayatta kalmak. Bunu yaparsan sıkıntından

* İngilizcede, bir şeyin çok güçlü olduğunu ve asla yıkılamayacağını vurgulamak için kullanılan bir deyim. —n

daha uzun ömürlü olursun. Yaşlıların bize dedikleri gibi, mühim olan şey yadigâr kalanlardır ve buna ancak hayatta kalanlar sahip olabilirler. Ayrıca sen yaşamaya devam edersen kimbilir, yarın yeme sırası sana gelebilir. Oğlun senin payını eve getirebilir.”

Hayır, halkın hükümetimizin düşmesiyle hiçbir ilgisi yoktu. Azgın çeteler ve özel ordular seçim boyunca kanı ve gücü tattıktan sonra kontrolden çıkmış, efendilerini ve işverenlerini bozguna uğratmışlardı. Olan biten yalnızca bundan ibaretti. Ayrıca yaptıkları şeyin kamusal bir nedeni yoktu. Bu hususta yanlış bir kanıya varılmasın.

Hastaneden taburcu edilmeme az kalmışken bir gün Edna beni ziyarete geldi. Hiç konuşmadan birbirimize baktık. Onu eğitimsiz bir kız olarak yaftaladığım, daha pek çok kaba söz yazdığım mektubum hakkında ne söyleyebilirdim ki? Ama denildiğine göre en iyi savunma saldırıydı. Ben de ona saldırdım: “Tebrikler,” dedim. “Artık onun makamına asla rakip olmaya-
cağım.” Sahte bir gülümseme takındım. Hiçbir şey demedi, olduğu yerde durdu, o kayayı bile eriten yuvarlak gözleriyle bana baktı. “Ah, çok üzgünüm Edna,” dedim. “Tıpkı bir hayvan gibi davrandım. Onca kalabalıkta bana yardım etmeye çalışan bir tek sen vardın, bunu daima hatırlayacağım.” Gözlerim doldu. Ona tekrar baktığımda, benim gözyaşlarımın onun yanaklarından süzüldüğünü görünce, “Ağlama,” dedim. “Lütfen aşkıma, ağlama. Gel, otur buraya.”

Ve OTURDU.

“Edna, hiç bilmiyorum...Kendimi bir canavar gibi hissediyorum... İnan bana...O mektupla ilgili... Çok mutsuzdum... Ne kadar berbat halde olduğumu bilemezsin. Beni affedebilecek misin?”

“Seni affetmek mi? Ne için? Yazdığın her şey doğru.”

“Ah, lütfen böyle konuşma, Edna. Neler hissetmişsindir biliyorum. Ama lütfen, niyetim öyle değildi... bilirsin. Kafam çok karışmıştı ve ben istemiyordum... Gidip o geri zekâıyla

evlenmeni istemiyordum. O yüzden... Tanrı'ya yemin..." Yeminimi mühürlemek için içgüdüsel olarak parmağımla dudığıma dokunup gökyüzünü işaret etmeye çalıştım. Kafam öyle karıştı ki sağ kolumun alçıda olduğunu unutmuştum. Hemen ardından hatırlamak durumunda kalıp sol parmağımla yaptım, bu da biraz tuhaf geldi.

"Onunla evlenmek mi? Sana doğruyu söylemem gerekirse onunla evlenmeyi hiç istemedim. Üniversitedeki kızların hepsi bana gülüyorlardı. İsteyen sadece babamdı... Eğitimli olduğumu iddia etmiyorum ama en azından..."

"Ah, lütfen Edna..."

"... en azından bakanları ve diğer her şeyleri olan bazı insanlardan daha iyi olduğum için Tanrı'ya şükrediyorum. Onun herhangi bir köylüden farkı yok, onca parasıyla sahtekârın teki. Ve karısının kıskançlığı hakkında söylediklerin..."

"Dur biraz," dedim, kafamda bir şimşek çaktı ve bana karşı tarafın dediklerine dikkat etmemi söyledi. "Dur biraz. Benim ilk mektubumdan mı yoksa ikincisinden mi söz ediyoruz?"

"İkinci mi? Hangi ikinci mektup? Sen iki mektup mu yazdın?"

"Evet, seni görmeye geldikten sonra," dedim. Sonra içimden, yumuşama be adam! Saldır ve savunma hattını koru! diye geçirdim. "Evet, seni görmeye gelmiştim, sen de beni çok üz-müştün... O zaman yazdım, yani mektubumu almadın mı?"

"Hayır, almadım. Beni görmeye geldikten sonra mı?.. Şu postane müdürü ona vermiş olmalı."

"Postane müdürü mü? Anlamadım."

"Ah, duymadın mı? Postane müdürüyle adam böyleler." Parmaklarını birbirine geçirdi. "Benim bütün mektuplarımı ona gönderiyordu."

"Olamaz! Canavar herif!"

"Hiç böyle bir şey gördün mü? Beni onun elinden Tanrı kurtardı."

“Tanrı ve Odili.”

“Evet. Ve odili... Ne yazmıştın mektupta?”

“Neyde? Ah, mektupta... Evet, şey... bildik şeyler.”

“Anlat bana.”

“Anlatacağım, sonra. Şimdi yeni şeylerden, gelecek planlarımızdan konuşalım.”

Bu inanılmaz talihi düşünerek kısa bir süre sustuktan sonra neşeyle, “Koskoca kabine bakanı küçük bir kızın aşk mektuplarını gözetliyor! “dedim.

“Hiç böyle kötü bir şans gördün mü?” dedi Edna. Sonra bir şeyin farkına yeni varmışçasına, “Ama küçük bir kız dediğin kim?” diye sordu.

Gülümseyerek elini sıktım ve aklımdan geçen düşünceleri sesli söyledim:

“Meraklı göz yalnızca kendi görüşünü körleştirir,” dedim. “Orada bir kadın olduğunu düşünerek komşusunun yatak odasını ısrarla gözetleyen bir adam yalnızca kendisini cezalandırıyordur.”

Şimdi sağlam elimi sıkma sırası Edna’daydı.

O sırada babamın ana koğuştaki hemşireyi selamlayan sesini duyduk. Edna hemen yatağımdan kalkıp sandalyeye oturdu.

“Ah, kızım!” dedi babam. “Ne zamandır yoktun. Seni korkuttuğumu düşünmeye başlamıştım.”

“Hayır, efendim,” dedi Edna utanarak.

“Korkutmak mı? Nasıl?” dedim.

“Burada bizimle bütün geceyi geçirdiği gün ona oğullarımdan biri için onunla evleneceğimi söylemiştim.”

“Yani o rüya değil miydi?”

“Ne rüyası?”

“Boş ver, baba. Demek istediğim, onunla buradaki oğlun için evlenmelisin.”

“Bakarız.”

İyileştikten sonra babam ve bazı yakın akrabalarıyla büyük

bir testi palmiye şarabı alıp “sohbeti başlatmak” için Edna’nın babasına gittik. İlk birkaç ziyaretimizde hiçbir gelişme kaydedemedik. Ev sahibimiz damadı olarak bir şef ve bir bakanı kaybettigine, şimdi de bir kaplumbağa alıp ona araba diyen bu deli çocuğu kabullenmesi gerektiğine bir türlü inanmak istemiyordu. Fakat bu süreçte ordu bir darbe düzenleyerek bize yardımcı oldu ve hükümetin her üyesini hapse attı. Seçim fedailerinin taşkınlık yapan çeteleri öyle bir huzursuzluk ve kargaşaya yol açmışlardı ki genç ordu subaylarımız da fırsatı değerlendirerek yönetimi devralmışlardı. Duyduğumuza göre balıkçı gibi giyinerek kanoyla kaçmaya çalışan Nanga da tutuklanmıştı.

Bundan sonra beni hiç şüphesiz çantada keklik olarak görmeye başlayan Edna’nın babasıyla hızlı bir ilerleme kaydettik. Bize Şef Nanga’nın başlık parası olarak yüz elli pound, kızının eğitimi ve diğer masraflar için de yüz pound ödemiş olduğunu söyledi. Hepsi bu muymuş diye düşündüm.

“Bizim âdetimizde,” dedi babam kararlı bir sesle, “başlık parasının ödenmesi vardır, o kadar. Diğer ıvır zıvırlar adamın kendi kaybı olmalıdır. Âdet böyle değil mi?”

Bizim tarafımız evet dedi, âdet böyleydi.

Gerçekten de öyleydi. Ama ben yasal-geleneksel tartışmalarla, özellikle de işleri geciktirmeye yönelik tahmini hesaplamalarıyla (bu darbenin ardından bir karşı darbe gelebilir, o zaman halimiz ne olur?) hiç ilgilenmiyordum. Ayrıca Şef Nanga’nın karımın eğitimine verdiği parayı ona borçlu olduğumu düşünerek hayatımı geçirmek istemiyordum. Bu yüzden –bizimkilerin hayretine rağmen– her şeyi ödemeyi kabul ettim. Mahcup olan akrabalarım, “Haydi, dışarı gidelim ve hep birlikte fısıldayalım,” dediler. Onlara net bir hayır cevabı verdim. Rıza göstererek omuzlarını silktiler ve kararlılığıma şaşırdılar, ama memnun da oldular çünkü biz kararlılığı takdir ederiz.

Hâlâ bende olan S.H.K.’nin fonundan para ödünç almaya çoktan karar vermiştim. Zaten yakın zamanda bu paraya ihti-

yağ duymaları pek olası değildi. Çünkü askeri rejim ülkedeki bütün siyasi partileri feshetmişti ve “tekrar istikrar kazanılana dek” feshedilmiş kalacaklarını duyurmuştu. Ayrıca devleti dolandırarak kendilerini zengin eden bütün memurların yaklaşan duruşmalarını da duyurmuşlardı. Bahsedilen rakamın on beş milyon pound tutarında olduğu söyleniyordu.

Ama bana kalırsa en dokunaklı jestleri Eunice’i hapisten çıkartmaları ve Max’i devrim kahramanı ilan etmeleri olmuştu. (Şunu belirtmeliyim ki tek bir onulmaz hatası yüzünden ona yönelttiğim ağır eleştiriye rağmen Max gerçekten de bir kahraman ve bir şehitti. Köyümde onun anısına bir okul –hemen ekleyeyim yeni tipte bir okul– açmayı planlıyorum.) Bana iğrenç gelen şey, orada öylece dikilip Max’in ölmesini seyredenler de dâhil olmak üzere insanların aniden, yüz­süzce taraf değıştirmeleri­ydi.

Birdenbire herkes eski yönetimin ölçüsüz­lüğüne; onun rüş­vetçi, baskıcı ve yozlaşmış hükümetine kafalarını iki yana salları olmuştu. Gazeteler, radyo, şimdiye dek susmuş olan entelektüeller ve memurlar, herkes onlar için ne korkunç bir ayaktakımı diyordu ve ertesi sabah halkın görüşü bu olmuştu. Oysa bunlar daha geçen güne kadar binlerce pohpohlayıcı ismi olan, nereye giderlerse methiyeler düzen şarkıcıların konuşan davullarıyla* peşlerinden koştuğu insanlardı. Özellikle Şef Koko hırsız ve katil konumuna düşmüştü. Öte yandan onu kandırıp teşvik edenler –bana göre asıl suçlular– boynuzgaga kuşunun efsanevi toz banyosunu yapıp masum rolüne büründüler.

Babam bana, “Koko sahibinin fark edeceği kadar çok şey aldı,” dedi. Bunu Eunice’i ziyarete gittiğim ve döndüğümde kızın her şeye ne kadar kayıtsız olduğunu hatta hapishanede

* Konuşan davul (talking drum): Batı Afrika’ya özgü, kum saati şeklindeki bu davulun her iki tarafında keçi derisinden bir yüzü vardır. Yüzler, deri sınırlarla birbirine bağlıdır. İnsanların konuşurken kullandıkları sözcüklerin ton yapılarını taklit edebilecek sesler çıkarır. —n

kalıp kalmamayı bile umursamadığını ona anlattığım zaman söylemişti. Babamın bu sözleri beni birden sarstı çünkü Anatalı köylüler istenmeyen tüccar Josiah için de aynı sözcükleri kullanmışlardı. Fakat onların durumunda bu sözcüklerin bir anlamı vardı. Buradaki sahip köydü ve köyün de bir görüşü olduğu için kutsala yapılan saygısızlığa hayır diyebilmişti. Oysa ülkenin meselesinde bir sahip yoktu, köyün yasaları burada hükümsüz hale gelmişti. Max'in intikamı halkın ortak tavrıyla alınmamıştı. Onu seven bir kadın bunu tek başına yapmıştı. Max'in ruhu halkının onun için adalet talep etmesini bekleydi şimdi hâlâ yağmurda ve güneşte bekliyor olurdu. Ama o şanslıydı. Bunu şaşırtmak ya da zeki görünmek için söylemiyorum. Ben tüm samimiyetimle şuna inanıyorum: Yakın zamanda sona eren bu yağ damlatan, yapış yapış, ye-yedir rejiminde; bir adamın ancak midesine güvenle indirdiği şeyden emin olabileceği ya da o döneme daha çok uyan pidgin diliyle "sen ye, ben kendim ye, palavra bitsin" değişimini yaratan bir rejimde; kör bir adamın bastonunu çaldığı için sabah lanetler yağdırılan bir adamı akşam tüm halkın gözü önünde yeni mabedin mihrabına çıkarak şef rahibin kulağına fısıldarken gördüğümüz bir rejimde yaşadığınız hayat, birini hiçbir karşılık beklemeden çıkıp katilinizi göğsünden vurmaya teşvik edebildiyse bence ölümünüz de güzel bir ölüm olmuştur.

Afrika edebiyatının en büyük ismi Chinua Achebe gerçekçi tarzda yazdığı ve çoğunlukla Batı'nın Afrika'yı kolonileştirmesi üzerine kaleme aldığı romanlarıyla her ne kadar yerel bir hikâye anlatsa da yarattığı karakterler ve kurgularıyla evrensel meselelere değinmeyi başaran nadir yazarlardan. 2007'de dünya edebiyatına yaptığı katkılardan dolayı Man Booker Uluslararası Ödülü'ne layık görülen Achebe'nin dördüncü romanı *Halk Adamı* ise yozlaşmış bir demokrasiyi anlatan çarpıcı bir eser.

Kültür Bakanı, eski öğretmen M. A. Nanga tam bir halk adamı olarak tanınmasına rağmen aynı zamanda sinsi bir fırsatçıdır da. Eski

öğrencisi Odili, Nanga'yı ziyaret edince hayal kırıklığına uğrayıp siyasete atılır. Odili'nin idealizmi bir süre sonra arzularıyla çarpışacak, öğretmen ve öğrencinin rekabeti ülkelerini kaosa sürükleyecektir.

Nijerya'nın ilk askeri darbe teşebbüsünden günler önce yayımlanan *Halk Adamı*, Chinua Achebe'den nitelsiz bir yönetim ve çaresiz bir halka dair ikaz niteliğinde bir roman.

"Achebe net gözlem yapabilen ama kahkaha atacak kadar da derin hisler besleyen bir aklın, tüm siyasetçiler ve gazetecilerden daha erdemli olabileceğini gösterdi."

—TIME

"Acı olduğu kadar komik de bir hiciv eseri... Büyük ihtimalle Batı Afrika'dan çıkan en iyi roman."

—ANTHONY BURGESS

www.ithaki.com.tr

9 786257 442176

■ ■ ■ /ithakiyayinlari

ITHAKI MODERN 44
ROMAN

ithaki